

Hoogheemraadschap van
Schieland en de Krimpenerwaard

Financieel Jaarverslag 2018

Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard
Postbus 4059, 3006 AB Rotterdam
Bezoekadres: Maasboulevard 123, 3063 GK Rotterdam
Telefoon: 010 4537200

www.schielandendekrimpenerwaard.nl, info@hnsk.nl

Inhoudsopgave

1 Inleiding	4
1.1 Leeswijzer	5
1.2 Financieel resultaat en bestemming	6

Jaarverslag

2 Programmaverantwoording	8
2.1 Programma 1: Waterveiligheid	8
2.2 Programma 2: Watersystemen	15
2.3 Programma 3: Afvalwater	32
2.4 Programma 4: Wegen	42
2.5 Programma 5: Omgeving & Organisatie	47
2.6 Ondersteunende producten	54
3 De paragrafen	56
3.1 Financiering	56
3.2 Risicomanagement	58
3.3 Weerstandsvermogen	59
3.4 Waterschapsbelastingen	60
3.5 Incidentele baten en lasten	62
3.6 Verbonden partijen	65
3.7 Onttrekkingen aan bestemmingsreserve	67
3.8 Bedrijfsvoering	67
3.9 EMU-saldo	69

Jaarrekening

4 Jaarrekening 2018	71
4.1 Exploitatierkening naar kosten- en opbrengsten	71
4.2 Exploitatierkening naar programma's en kostendragers	75
4.3 Balans en toelichting	79
4.4 Reserves en voorzieningen	94
4.5 Investerings	97
4.6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen (NUBBV)	103
4.7 WNT-verantwoording	106
5 Overige gegevens- Controleverklaring	107
Bijlagen	108
Bijlage 1 Verbonden partijen	108
Bijlage 2 Gevoterde investeringsplannen 2018	129
Bijlage 3 Totaallijst lopende projecten op onderhanden werk	131

1 Inleiding

Met de bestuursrapportage 2018 heeft het algemeen bestuur, dat zitting had in de periode van maart 2015 tot en met maart 2019, haar bestuursperiode afgesloten. Deze jaarrekening is een verantwoording over het laatste volledige bestuursjaar.

Eind 2018 ligt de uitvoering van het Waterbeheerplan op de helft van de uitvoeringsperiode. Het financiële resultaat van de jaarrekening betreft een tekort van € 93.000. Dit tekort wordt gedekt vanuit de tarief-egaliseriereserves. Het tekort wijkt af van de begroting en voorjaarsnota, waar nog uitgegaan werd van een exploitatietekort van respectievelijk ruim € 4,6 miljoen en € 5,6 miljoen. De verschillen laten zich verklaren door enerzijds hogere belastingopbrengsten dan verwacht. De stijging van de WOZ waarde is hierin de grootste oorzaak. Anderzijds zijn de lasten ruim € 3,3 miljoen lager dan bij de voorjaarsnota waren voorzien. Dit heeft met name betrekking op lagere uitgaven voor baggeren. Daarnaast is er minder uitgegeven op onderzoeks- en advieskosten.

Het jaar 2018 hebben wij ervaren als een bijzonder waterbeheerjaar, vanwege de lange, warme zomerperiode waar geen regen is gevallen en onvoldoende water via de grote rivieren werd aangevoerd. Deze periode heeft ons geconfronteerd met andere gevolgen van de klimaatontwikkelingen dan waar wij tot nu toe vooral bekend mee waren. Voorheen waren het vooral piekbuien die voor wateroverlast zorgden, maar een dergelijk lange droogteperiode had zich nog niet eerder voorgedaan.

Hierdoor hebben wij maandenlang zeer intensief moeten sturen op voldoende zoet water voor het gebied, zijn geplande werkzaamheden niet uitgevoerd en de daarmee samenhangend geraamde kosten niet gerealiseerd. Deze extremiteit heeft ons watersysteem op de proef gesteld en intensieve samenwerking met de buurwaterschappen, provincie en rijk gevraagd. Desalniettemin zijn in 2018 87% van de voor 2018 geplande maatregelen van het waterbeheerplan uitgevoerd. Het 'oude' bestuur laat hiermee een mooie uitgangspositie voor het nieuwe bestuur na. Van de 48 doelen uit het Waterbeheerplan verwachten wij er 42 te halen en van 6 doelen vraagt de realisatie extra aandacht. Door het jaarrekeningresultaat is de reservepositie verbeterd ten opzichte van de positie in de begroting.

Miriam van Kuijk
Secretaris directeur

1.1 Leeswijzer

Het jaarverslag is opgebouwd uit twee delen, waarbij het eerste deel uit de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen bestaat en het tweede deel uit de financiële jaarrekening. Afsluitend zijn er drie bijlagen toegevoegd aan het jaarverslag. De eerste bijlage is de bijlage verbonden partijen. De tweede bijlage is het overzicht van de geventeerde investeringsplannen 2018. De derde bijlage is een totaalijst van lopende projecten op onderhanden werk per eind 2018.

De verantwoording over de programma's is opgenomen in hoofdstuk 2, waarbij elk programma is opgebouwd uit drie delen (de drie W's);

- Wat wilden we bereiken?
- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

Elk programma start met een samenvatting van het desbetreffende programma op hoofdlijnen (wat zijn de belangrijkste taken?) en een beschrijving van welk effect er wordt beoogd (wat ervaart de omgeving ervan?). Hierop volgend wordt er teruggeblikt op de gestelde doelen en maatregelen. Middels het stoplichtmodel rapporteert de organisatie in hoeverre de gestelde doelen en maatregelen gerealiseerd zijn.

Legenda status van de activiteit/maatregel t.o.v. planning 2018:

- Activiteit/maatregel is conform planning uitgevoerd/gerealiseerd
- Activiteit/maatregel is niet conform planning uitgevoerd/gerealiseerd

In het laatste onderdeel van de programmaverantwoording wordt er ingegaan op de financiën van het desbetreffende programma. Hierin wordt er een toelichting gegeven op de cijfers en worden de exploitatiekosten in beeld gebracht.

Hoofdstuk 3 bevat de negen verplichte paragrafen, namelijk Financiering, Risicomanagement, Weerstandsvermogen, Waterschapsbelastingen, Incidentele baten en lasten, Verbonden partijen, Onttrekkingen aan bestemmingsreserve, Bedrijfsvoering en EMU-saldo.

De financiële jaarrekening staat vermeld in hoofdstuk 4. Deze bestaat uit een toelichting van de algemene afspraken, de investeringen, de exploitatierekening en de exploitatierekening naar programma en kostendragers. Tevens worden hier de balans en de toelichting op de reserves besproken.

Ten slotte wordt in hoofdstuk 5 de controleverklaring van de accountant gepresenteerd.

1.2 Financieel resultaat en bestemming

Op programmaniveau ziet de financiële realisatie van de exploitatie er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Programma	PB2018	VJN2018	Realisatie	Restant t.o.v. VJN	Restant %
P1 - Waterveiligheid	12.959	13.707	13.355	352	3%
P2 - Watersystemen	28.119	28.842	27.168	1.675	6%
P3 - Afvalwaterketen	35.897	35.666	35.108	559	2%
P4 - Wegenbeheer	4.076	3.909	3.769	141	4%
P5 - Omgeving & Organisatie	12.087	11.952	11.371	581	5%
Subtotaal	93.138	94.077	90.770	3.307	
Waarvan ondersteunende producten	16.690	17.133	16.826	307	2%
Dekkingsmiddelen en saldo	-88.519	-88.519	-90.677	2.158	-2%
Totaal	4.619	5.558	93	5.465	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Resultaat 2018	Realisatie	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Wegenbeheer
Saldo lasten en baten	-93	-1.705	1.671	-58
Onttrekking bestemmingsreserves	315	116	199	-
Storting bestemmingsreserves	1.391	1.084	289	17
Resultaat voor bestemming	-1.169	-2.673	1.580	-75
Onttrekking tariefegalisatiereserves	2.748	2.673	-	75
Storting tariefegalisatiereserves	1.580	-	1.580	-
Resultaat na bestemming	-	-	-	-

Bestemming resultaat

In 2018 is er op iedere taak een resultaat behaald, welke bij elkaar opgeteld leiden tot het nadelige resultaat van € 1.169.000. De resultaten op de verschillende taken worden verrekend met de, voor die taak bestaande, tariefegalisatiereserves. Dit houdt in dat er voor 2018 bedragen onttrokken worden ter dekking van de negatieve resultaten op de taken Watersysteembeheer (€2.673.000) en Wegenbeheer (€75.000). Het positieve resultaat op de taak Zuiveringsbeheer (€1.580.000) wordt gestort in de tariefegalisatiereserve voor Zuiveringsbeheer.

2 Programmaverantwoording

Dit hoofdstuk bevat de vijf programma's die in grote lijnen gebaseerd zijn op de thema's uit het Waterbeheerplan 2016-2021 (WBP).

2.1 Programma 1: Waterveiligheid

Samenvatting programma

Het afgelopen jaar is vanuit het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) gewerkt aan de projecten Krachtige Ijsseldijken Krimpenerwaard (KIJK) en project overstijgende verkenning Voorlanden (POV). Voor het project KIJK heeft het College een besluit genomen (9 oktober 2018) over het Voorkeurs alternatief (VKA). Voor de planuitwerkingsfase is een eerste krediet beschikbaar gesteld en deze fase is opgestart. Binnen de landelijke POV Voorlanden is een handreiking 'Omgaan met voorlanden' opgesteld. Hierbij worden praktijkvragen van hoogwaterbeschermingsprogramma's in het land beantwoord. Zo heeft de POV samen met KIJK een methode ontwikkeld om voorlanden langs de Hollandsche IJssel te beoordelen. De verwachting is dat hiermee onnodige versterkingen worden voorkomen of lokaal de versterking minder ingrijpend en minder kostbaar kan worden uitgevoerd. De POV Voorlanden wordt in het eerste kwartaal 2019 afgerond.

In de zomer is een langdurige periode van droogte geweest die inzet van de dijkbewaking en extra maatregelen en inspecties heeft gevraagd. Een aantal voorgenomen werkzaamheden heeft hierdoor vertraging opgelopen. Dit jaar zijn de inspecties voor het eerst op basis

van het monitoringsplan uitgevoerd en geëvalueerd. We werken aan een beheer- en onderhoudsplan waarin de onderhoudstrategie en planning staan vastgelegd. De voorbereiding en realisatie van reconstructie- en onderhoudswerken aan de regionale waterkeringen zijn in volle gang en lopen volgens planning. De omgeving krijgt hier veel aandacht en wordt meegenomen in de benodigde maatregelen. In het derde kwartaal heeft de aanbesteding van de altimetriemeting plaats gevonden, waardoor er begin volgend jaar een hoogtebeeld is van alle waterkeringen. Dit hoogtebeeld zal worden gebruikt voor het programmeren van onder andere de onderhoudsplanning van de waterkeringen.

Begin 2018 is door de inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILT) een audit uitgevoerd naar de wijze waarop invulling is gegeven aan de Zorgplicht voor primaire waterkeringen. Hierbij zijn geen tekortkomingen geconstateerd, maar wel aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen zijn uitgewerkt in een plan van aanpak, waarvan enkele verbeteracties reeds in gang zijn gezet. Ook is de jaarlijkse veiligheidsrapportage opgeleverd. Het proces om te komen tot een beoordeling van de primaire waterkeringen is opgestart en blijft veel inzet vragen. Voor het eerste dijktraject is de beoordeling grotendeels in concept afgerond. Dit heeft zowel inzichten in de staat van de kering als in het beoordelingsproces opgeleverd. De proceskennis wordt meegenomen in de landelijke discussie rondom de benodigde inzet voor de beoordeling van de primaire keringen. Door extra benodigde inzet op de beoordeling heeft de totstandkoming van de beleidsregel primaire waterkeringen enige vertraging opgelopen. De beleidsregel is gereed voor consultatie en besluitvorming in 2019.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan?

1.1 Ambitie: Vergroten van de waterveiligheid		
1.	Doel: We vergroten de waterveiligheid door de kans op een doorbraak en overloop van de waterkeringen te verkleinen	
	2018	Uitvoering
1.1	Dijkversterking Krachtige IJsseldijk Krimpenerwaard (KIJK): Vaststellen Voorkeurs alternatief (VKA)	Conform uitgevoerd.
1.2	Projectoverstijgende verkenning Voorlanden(POV): opleveren handreiking Voorland	Conform uitgevoerd.
2.	Doel: We vergroten de waterveiligheid door meer en betere afstemming in de ruimtelijke ordening;	
2.1	Het maken van beheer afspraken voor het DWL terrein, polder de Esch`, de buitendijkse gebieden en het Rivium terrein	Bij het maken van de beheerafspraken met gemeenten is HHSK afhankelijk van andere partijen (ook de Provincie). De afstemming kostte meer tijd dan vooraf ingeschat, wellicht door prioriteitstelling bij deze partijen. Overigens gaat het om een meerjarig proces waarbij regulering (onder andere de leggers) nog volgt, de beheerafspraken zijn een tussenstap. Ambtelijk zijn eind 2018 afspraken over gewenste categorisering gemaakt, deze worden begin 2019 aan de Provincie aangeboden.
2.2	Uitwerking provinciale project voorlandkeringen in afstemming met de gemeente Rotterdam	Conform uitgevoerd.
2.3	Deelname aan de projecten in het kader van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden	Conform uitgevoerd.

3. Doel: We treden bij incidenten en extreme situaties daadkrachtig en doelgericht op en beperken zo veel mogelijk de impact op de omgeving.		
3.1	Het houden van calamiteitenoefeningen	In de zomer is een lange droogtecrisis geweest waardoor in de praktijk ervaring is opgedaan. Tijdens de opschaling zijn elementen uit de nieuwe crisisstructuur en werkwijze toegepast, zoals net centrisc werken en informatie delen met crisispartners via LCMS.
3.2	Het calamiteitenplan is getoetst, actueel, afgestemd met de omgeving en up-to-date	In de zomer is een lange droogtecrisis geweest waardoor in de praktijk ervaring is opgedaan en evaluatie/leerpunten zijn opgehaald. Deze worden tegelijk met aanpassingen t.b.v. de nieuwe crisisstructuur verwerkt in de plannen.

1.2 Ambitie: Continue zorg voor de waterkeringen

4. Doel: We hebben een actueel en compleet beeld van de toestand van de waterkeringen en de kunstwerken;		
4.1	Het actualiseren van de leggers zoals voor de secundaire waterkeringen	Conform uitgevoerd.
4.2	Het uitvoeren van inspecties conform het vastgestelde inspectieplan	Conform uitgevoerd.
4.3	Actualiseren onderhoudsprogramma's	Conform uitgevoerd.
4.4	Het vervaardigen van een digitaal terrein model van de waterkeringen door middel van laseraltimetrie	De aanbesteding is succesvol verlopen.
5. Doel: We voldoen aan de landelijke eisen voor inspectie van de primaire waterkeringen (Zorgplicht);		
5.1	In overleg met de Inspectie Leefomgeving en Transport aanleveren 1e rapportage in het kader van de zorgplicht	Conform uitgevoerd.

6. Doel: We hebben uiterlijk in 2023 inzicht verkregen in de mate waarin de dijken en kades aan de nieuwe landelijke en de provinciale normen voldoen;		
6.1	Bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium (WBI);	Conform uitgevoerd.
6.2	Wettelijke beoordeling primaire waterkeringen;	Alle zeilen bijgezet. Ontwikkelen en uitvoeren tegelijk geeft problemen. Landelijke problematiek. Op schema voor zover mogelijk
6.3	Wettelijke toetsing regionale waterkeringen (boezemkaden);	Conform uitgevoerd.
6.4	Initiëren grondonderzoek primaire- en regionale waterkeringen	Conform uitgevoerd.
7. Doel: We beheren de waterkeringen en kunstwerken efficiënt en effectief, op basis van een bewuste afweging tussen risico's, kosten en prestaties, gericht op duurzame oplossingen.		
7.1	Het onderhoud van de waterkeringen geschiedt conform de bestaande onderhoudsprogramma's, en betreft onder andere de volgende kadevakken:	Conform uitgevoerd.
7.1.1	Vorbereiding van 4 participatieprojecten (3 in gemeente Lansingerland en 1 in de gemeente Zuidplas)	Conform uitgevoerd.
7.1.2	Uitvoering van 12 km dijkvakken.	Conform uitgevoerd.

1.3 Ambitie: De omgeving centraal stellen

8. Doel: We zorgen voor een soepel verloop van onderhoud aan de waterkeringen en beperken de hinder voor de omgeving

8.1 Klachten en meldingen worden zo veel als mogelijk voorkomen;

Conform uitgevoerd.

8.2 Klachten en meldingen worden actief en binnen de geldende servicenorm afgehandeld.

Conform uitgevoerd.

9. Doel: We staan medegebruik van waterkeringen toe, waar mogelijk en gewenst;

9.1 Afronding van de beleidsregel primaire waterkeringen

Door extra benodigde inzet op de beoordeling heeft de totstandkoming van de beleidsregel primaire waterkeringen enige vertraging opgelopen. De beleidsregel is gereed voor consultatie en besluitvorming in 2019.

9.2 Actualiseren beleidsregels/algemene regels

Conform uitgevoerd.

10. Doel: We zijn open en transparant en stellen beleid, regels en gegevens op een toegankelijke wijze digitaal beschikbaar voor derden.

10.1 Vast te stellen leggers, beleidsregels en algemene regels worden via de website voor derden beschikbaar gesteld.

Conform uitgevoerd.

Wat heeft het gekost?

Resultaat per beleidsproduct

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	PB2018	VJN2018	Realisatie	Restant t.o.v. VJN	% Restant
BPo1 Eigen plannen	207	252	114	138	55%
BPo2 Plannen van derden	178	162	118	44	27%
BPo3 Beheersinstrumenten waterkeringen	1.757	2.169	1.985	184	9%
BPo4 Aanleg en onderhoud waterkeringen	10.533	10.856	10.774	82	1%
BPo5 Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	283	268	364	-96	-36%
Totaal	12.959	13.707	13.355	352	3%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Voor programma 1 is 97% van het budget benut. Hiermee is het programma Waterveiligheid € 352.000 onder budget gebleven. Veiligheidstoetsing heeft een onderschrijding van € 95.000, omdat er meer werk zelf is uitgevoerd in plaats van uitbesteed. De doorberekende personele lasten waren € 212.000 boven budget en de indirecte kosten en kapitaallasten zijn € 76.000 lager dan begroot.

In de toelichting op beleidsproducten worden de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten toegelicht. Afwijkingen op beleidsproductniveau die volledig worden veroorzaakt door niet beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of doorberekende personeelslasten) worden hieronder niet nader toegelicht. De toelichtingen op ondersteunende producten staan in paragraaf 2.6, kapitaallasten en personeelslasten staan in paragraaf 4.1.

Toelichting beleidsproducten

BPO3 Beheersinstrumenten waterkeringen

Op dit beleidsproduct is een onderschrijving van € 185.000. Er is voor €70.000 minder aan advies ingewonnen en het extra budget bij Veiligheidstoetsing Waterkeringen van € 350.000 is voor € 50.000 niet aangesproken. Het restant zit in lagere doorberekende personeelslasten.

BPO4 Aanleg en onderhoud waterkeringen

Op dit beleidsproduct is een onderschrijving van € 80.000. Voor onderhoud waterkeringen is € 140.000 minder uitgegeven vanwege andere prioritering door de droogte. Er is sprake van lagere bijdragen aan derden (€ 110.000) in verband met een correctie van te hoge toegerekende

kosten muskusrattenbeheer in 2017. De hogere bijdragen van derden (€ 125.000) worden voornamelijk veroorzaakt door de incidentele opbrengst voor de Stolwijker Schutsluis € 105.000. Conform vermeld in de eerste bestuursrapportage 2018 wordt naar verwachting medio 2021 vanuit het hoogwaterbeschermingsprogramma subsidie overgemaakt. We hebben de beschikking hiervoor ontvangen en de opbrengst verwerkt in de boekhouding. Het grootste gedeelte van de te ontvangen subsidie is afgeboekt van het al afgesloten en geactiveerde project/activum. Het restant van de subsidie komt ten gunste van de exploitatie van programma 1. De doorberekende personeelslasten zijn circa € 370.000 hoger geraamd vanwege hogere personele lasten en urenverschuivingen.

2.2 Programma 2: Watersystemen

Samenvatting programma

De reguliere beheertaken zijn goed verlopen. De langdurige periode van droogte, die afgewisseld werd met hevige buien, heeft waterstaatkundig niet geleid tot grote problemen. Dit is te danken aan de vele maatregelen die het hoogheemraadschap heeft getroffen en het vakmanschap van onze medewerkers. De droogteproblematiek en de hieraan gekoppelde zoetwatervoorziening vragen wel in toenemende mate extra tijd en extra aandacht tijdens het beheren van onze peilen. De extra inzet die moest worden geleverd door onze medewerkers heeft consequenties gehad voor tal van geplande activiteiten, waardoor diverse activiteiten zijn doorgeschoven naar 2019. Naar aanleiding van deze droogte zijn er landelijke, regionale en eigen evaluaties en onderzoeken uitgevoerd, die een impact zullen hebben op de geplande werkzaamheden in 2019. We zullen u hierover in 2019 informeren en indien nodig bestuurlijke keuzes voorleggen.

Met betrekking tot de waterkwaliteit blijft de blauwalg bijzondere aandacht en deskundigheid vragen. Voor de Kralingse Plas is de gemeente Rotterdam gestart met voorbereidingen om te komen tot een structurele oplossing voor deze blauwalgenproblematiek. In 2018 is een plan van aanpak opgesteld voor het afdekken van een nieuwe isolerende zandlaag. Hierin is ook een planning en beschrijving opgenomen van de maatregelen die gericht zijn op de reductie van de fosfaatbelasting. De voorbereiding van deze maatregelen is inmiddels gestart.

In het afgelopen jaar zijn de voorbereidingen afgerond om samen met de gemeenten Zoetermeer en Capelle aan den IJssel de integrale bestekken voor dagelijks onderhoud aan te besteden. Eind 2018 is het bestek voor dit onderhoud in Zoetermeer gegund. Begin 2019 zal de aanbesteding voor het dagelijks onderhoud samen met de gemeente Capelle aan de IJssel starten. Samen met de gemeenten Lansingerland en Capelle aan de IJssel zijn inventarisaties van water en oevers uitgevoerd ten behoeve van een gezamenlijk onderhoudsplan/onderhoudskaart voor bermen, natte oevers en water. Het doel is om de overlast voor de omgeving te beperken en efficiënt te werken. Soms loopt deze samenwerking moeizaam en kost het extra tijd om tot een goede samenwerking te komen. Met de gemeente Rotterdam wordt in een aantal grote en kleine projecten samengewerkt om de stad groener en klimaatbestendig te maken. Hiermee wordt de wateroverlastopgave in de stad verkleind tegen lagere kosten, dan wanneer we dit zelfstandig realiseren. Eén van de Rotterdamse projecten waarbij wij participeren is het project 'Klimaatbestendige Agniesebuurt'. De bewoners in deze omgeving hebben zorgen en voelen zich onvoldoende betrokken en geïnformeerd. De start van het project is uitgesteld tot 2019, om de bewoners de mogelijkheid te geven om te participeren en beter te informeren. Bijna alle andere projecten binnen Rotterdam verlopen succesvol en tot tevredenheid.

In plaats van het uitvoeren van de gebiedsgerichte verkenning integraal onderhoud in de Polder Esse, Gans- en Blaardorp, is een pilot integrale controle op het functioneren van het watersysteem in de Polder

Bleiswijk uitgevoerd. Hier was in 2018 ook de schouw buitengewoon onderhoud gepland. Naast de vereiste waterdiepte worden ook de aanwezige begroeiing, waterpeilen, kunstwerken en eventuele aanwezige obstakels in de controle meegenomen. Het juridische kader rondom de integrale controle wordt daarbij ook uitgewerkt. De pilot is voorbereid en de veldbezoeken zijn uitgevoerd, waarna de uitkomsten vergeleken zijn met de analyse van het watersysteem. Uit de eerste ervaringen wordt geconcludeerd dat deze werkwijze kansrijk is en bijdraagt aan onze ambities. Om deze conclusie nader te onderbouwen zijn veldbezoeken en analyses in een ander deel van ons beheergebied gewenst in 2019.

In 2018 is circa 115.000 m³ baggerspecie verwijderd uit circa 59 km (hoofd)watergang en wegsloten. We hebben daarmee de geplande doelstellingen gehaald. Gelet op de complexiteit en de afhankelijkheden van en de afstemming met vele partijen blijft dit wel continue aandacht vragen en de nodige flexibiliteit om in te kunnen spelen op veranderingen van de uitgangspunten.

In 2018 zijn in diverse verenigde vergaderingen de Nota Watersystemen, de Beleidsuitwerkingen Peilbeheer, Varen en Grondwater alsook de Visies Watervoorziening en Bodemdaling behandeld. Deze belangrijke beleidsmatige stukken passen in en dragen bij aan de ambities van het Waterbeheerplan 2016-2021.

Ondanks de positieve ontwikkelingen stagneren enkele maatregelen. De oorzaak hiervan is wederom de extreem langdurige periode van droogte. Voor de meeste maatregelen kan worden gesteld dat

deze, met de huidige inzichten, in 2019 zullen worden opgepakt en uitgevoerd. Zo is de voorbereiding van de peilbesluiten polder Prins Alexander en de polder Capelle met enkele maanden vertraagd. De vaststelling van deze peilbesluiten is nog steeds gepland in 2019. Ook het bepalen van de waterbeschikbaarheid in twee deelgebieden is vertraagd. Dit is gebeurd in dialoog met de watergebruikers in deze gebieden. Tijdens de droogte is wel op basis van een quickscan een globaal beeld ontstaan. Het bepalen van de waterbeschikbaarheid zal in 2019 hoge prioriteit krijgen. Dit geldt ook voor het opzetten van een meetstrategie voor Chloride en de hierop geënte optimalisatie van het meetnet.

Het is ook niet gelukt om het voorbereiden en uitvoeren van de watersysteemoptimalisatie nabij de Moordrechtboog in de Zuidplaspolder te starten. Deze maatregel zal worden opgepakt in 2019.

Zoals in de bestuur rapportage over 2017 is gemeld, is tijdens de voorbereiding van het project Integraal plan Bleiswijkse Zoom gebleken dat het beschikbare krediet onvoldoende is om het project uit te kunnen voeren. In de afgelopen periode is onderzocht of er met alternatieve plannen en (subsidie)bijdragen van derden een sluitende begroting kan worden verkregen. Dit is eind 2018 gelukt. In 2019 zal aan de verenigde vergadering een voorstel worden voorgelegd. Meer informatie over dit project is vermeld in hoofdstuk 4 Investeringsprojecten.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan?

2.1 Ambitie: Optimaal en transparant watersysteembeheer		
11.	Doel: We houden het gebied bewoonbaar en bruikbaar, voorzien in de waterbehoefte en bevorderen de waterkwaliteit door een afgewogen en energie-efficiënt peilregime;	
		2018 Uitvoering
11.1	Vaststellen van het peilbesluit Overschie	 <p>Het peilbesluit voor de Polder Overschie is op 3 oktober door de verenigde vergadering van het algemeen bestuur vastgesteld. Met dit nieuwe peilbesluit hebben we voornamelijk de praktijk en de theorie van het peilbeheer zoveel mogelijk met elkaar in overeenstemming gebracht.</p>
11.2	Vorbereiden van het peilbesluit polder Prins Alexander	 <p>De aanpak en planning waren gericht op de vaststelling door D&H van een concept-ontwerp peilbesluit in het 4e kwartaal van 2018, waarna het peilbesluit in 2019 ter besluitvorming aan de verenigde vergadering zou worden voorgelegd. Als gevolg van de beheersing van de droogtecrisis heeft de voorbereiding enkele maanden vertraging opgelopen. Besluitvorming door D&H en de verenigde vergadering is nu voorzien in de eerste helft van 2019. Met het nieuwe peilbesluit beogen we voornamelijk de praktijk en de theorie van het peilbeheer zoveel mogelijk met elkaar in overeenstemming te brengen.</p>
11.3	Opstellen peilbesluiten voor natuurgebieden Krimpenerwaard	 <p>Het peilbesluit voor de NNN-gebieden in de Krimpenerwaard is op 28 november door de verenigde vergadering vastgesteld. Met dit nieuwe peilbesluit hebben we voornamelijk de praktijk en de theorie van het peilbeheer zoveel mogelijk met elkaar in overeenstemming gebracht.</p>
11.4	Vorbereiden van het peilbesluit Polder Capelle	 <p>De aanpak en planning waren gericht op de vaststelling door D&H van een concept-ontwerp peilbesluit in het 4e kwartaal van 2018, waarna het peilbesluit in 2019 ter besluitvorming aan de verenigde vergadering zou worden voorgelegd. Als gevolg van de beheersing van de droogtecrisis heeft de voorbereiding enkele maanden vertraging opgelopen. Besluitvorming door D&H en de verenigde vergadering is nu voorzien in de eerste helft van 2019.</p>

11.5	Aanbieden rapportage evaluatie peilbeheer		In de schriftelijke mededelingen aan de verenigde vergadering van 28 november is beknopt verslag gedaan van de uitgevoerde evaluatie (quickscan)
11.6	Uitvoeren van de meetplannen waterkwantiteit en waterkwaliteit		De waterkwantiteits- en waterkwaliteitsmonitoring is uitgevoerd conform de meetplannen.
11.6	Uitvoeren van de meetplannen waterkwantiteit en waterkwaliteit		De waterkwantiteits- en waterkwaliteitsmonitoring is uitgevoerd conform de meetplannen.
11.7	Uitvoeren Deltabeslissing Zoetwater:		
11.7.1	Bepalen waterbeschikbaarheid in twee deelgebieden;		Als gevolg van de beheersing van de droogtecrisis is het niet gelukt om dit proces in 2018 te starten. De maatregel wordt in 2019 uitgevoerd.
11.7.2	Deelnemen aan Slim Watermanagement (regie: RWS);		Het hoogheemraadschap heeft ook in 2018 deelgenomen aan het project Slim Watermanagement.
11.7.3	Opzetten meetstrategie voor Chloride;		Als gevolg van de beheersing van de droogtecrisis is het niet gelukt om dit proces in 2018 te starten. De droogtecrisis heeft de noodzaak en urgentie van optimalisatie van het meetnet voor de watervoorziening onderstreept. De maatregel wordt in 2019 uitgevoerd.
11.7.4	Bijdragen aan onderzoek Permanente Oostelijke Aanvoer;		Het onderzoek naar de Permanente Oostelijke Aanvoer (POA) is uitgevoerd. De POA zal naar verwachting als één van de maatregelen voor de 2e fase van het Deltaplan Zoetwater (2022-2028) worden opgevoerd (in combinatie met meer kieren Haringvlietsluizen)
11.8	We ontwikkelen visies op de thema's watervoorziening, bodemdaling, grondwater en ruimtelijke adaptatie		De Visie Watervoorziening is in de verenigde vergadering van maart 2018 vastgesteld, de Visie Bodemdaling in de verenigde vergadering van november 2018. Voor het thema grondwater is in plaats van een nieuwe visie een beleidsuitwerking opgesteld die in de verenigde vergadering van november 2018 is vastgesteld. Deze beleidsuitwerking is geënt op de in de verenigde vergadering van november 2015 vastgestelde Visie grondwaterbeheer 2015-2020. Voor het thema ruimtelijke adaptatie wordt onder de noemer van het programma Klimaat & Ruimte een strategie bepaald. Hierover is in de verenigde vergadering van 3 oktober een schriftelijke mededeling gedaan.

11.9	Vaststellen van de Nota Watersystemen		De Nota Watersystemen is vastgesteld in de verenigde vergadering van maart 2018.
11.10	Vaststellen van de beleidsuitwerking peilbeheer		De Beleidsuitwerking Peilbeheer is vastgesteld in de verenigde vergadering van maart 2018.
12.	Doel: We beheren de watergangen en kunstwerken efficiënt en effectief op basis van een bewuste afweging tussen risico's, kosten en prestaties, gericht op duurzame oplossingen;		
12.1	Uitvoeren dagelijks onderhoud watergangen: - Actualiseren en publiceren van de kaart van de Eco- kleurenkoers - Opstellen integrale beheerplannen in de gemeenten Zoetermeer, Lansingerland en Capelle a/d IJssel		De ecokleurenkoerskaart 2018 is geactualiseerd, gepubliceerd en doorgevoerd in bestekken. De evaluatie van het onderhoudsplan Zoetermeer is afgerond. Het onderhoudsplan en de bijbehorende kaart voor water, taluds, natuurvriendelijke oevers en aangrenzende bermen in Capelle a/d IJssel is gereed. Integraal beheerplan Lansingerland is gereed en in uitvoering.
12.2	Uitvoeren buitengewoon onderhoud watergangen: In 2018 zal in circa 49 km. watergang buitengewoon onderhoud worden uitgevoerd. Hierbij komt naar verwachting circa 105.000 m3 baggerspecie vrij		In 2018 is er op 59 km. watergang groot onderhoud uitgevoerd waar circa 115.000 m3 aan bagger is verwijderd en de ambitie gerealiseerd. De projecten zijn veelal in nauwe samenwerking met gemeenten vormgegeven en uitgevoerd. Wel is er op de exploitatie baggerwerken een forse onderuitputting ontstaan door vertragingen bij derden, herprioritering van projecten en gunstige inkooptrajecten.
12.3	Implementeren visie onderhoud watergangen:		
12.3.1	Enkel opstellen en vaststellen kader watersysteembelangen overige watergangen		Er is een gebiedsgerichte aanpak voor overige watergangen ontwikkeld, waarvan gebiedspecifieke concept-eisen voor de toestand van watergangen deel uitmaken. In de pilot integrale controle Bleiswijk worden deze concept-eisen (intern) getoetst. Tussentijds vaststellen van kader watersysteembelangen is (vooralsnog) niet nodig. Gebiedspecifieke toestand eisen zullen te zijner tijd in de legger worden vastgelegd.
12.3.2	Uitvoeren gebiedsgerichte verkenning integraal onderhoud in de Polder Esse, Gans- en Blaardorp		In plaats van deze verkenning is in 2018 een pilot integrale controle in de Polder Bleiswijk uitgevoerd. Deze pilot wordt voortgezet in 2019.
12.4	Renoveren of vervangen kunstwerken		

12.4.1	Start met renovatie van gemaal Westeinde;	Het opmaken van de projectopdracht voor de renovatie van gemaal Westeinde is gestart. Hierin zijn 2 scenario's uitgewerkt. Beiden varianten geven aan dat de gereserveerde financiële middelen ontoereikend zijn voor de uitvoering. Om die reden is nadere afstemming gewenst op het ambitie/kwaliteitsniveau. Hier wordt in de eerste helft van 2019 mee gestart.
12.4.2	Start met renovatie van gemaal Aquarivium;	De projectopdracht voor de renovatie van het gemaal Aquarivium is vastgesteld in november 2018 in het MT WS. De gunning gaat starten in het eerste kwartaal van 2019.
12.5	Actualiseren beheerregister en legger oppervlaktewater-systeem	De actualisatie en doorontwikkeling van het beheerregister en de leggers watersystemen is, mede met het oog op de Omgevingswet, een belangrijke en omvangrijke opgave. Deze eenmalige actualisatie- en ontwikkelingslag vindt plaats in de periode 2017-2021 en vergt significante inzet en middelen, waarvoor in de VJN 2018 tot op zekere hoogte financiële ruimte is gecreëerd. Het op orde houden van het beheerregister en de leggers vergt daarna voortdurende aandacht en inzet van de organisatie.
12.6	Uitvoeren meetplan project Inzicht in Baggeraanwas	Het project Inzicht in Baggeraanwas is een samenwerkingsproject met zeven waterschappen. Het doel van het project is het verbeteren van de kennis over de omvang van de baggeraanwas en de factoren die deze aanwas bepalen. Uiteindelijk willen we een gebiedsdekkend beeld hebben van baggeraanwas. We beogen met deze kennis en informatie een betere invulling en onderbouwing te geven van baggerprogramma's en maatregelen te bepalen voor het verminderen van de baggeraanwas. Het project omvat metingen over een periode van drie tot vijf meetjaren. De uitvoering van het meetplan voor het tweede meetjaar is afgerond inclusief evaluatie. Eerste analyses zijn uitgevoerd.
12.7	De technische infrastructuur voor efficiëntere besturing gemalen (energiereductie) zal operationeel zijn en worden getest en geëvalueerd met de pilot benutten onbalans op energiemarkt (PEEEKS).	Pilot Peeks is door bedrijfsbeëindiging PEEKS stil komen te liggen. De technische infrastructuur is gerealiseerd en operationeel. Met de nieuwe energieleverancier vanaf 1-1-2019 zal, in overleg met HHR, worden onderzocht of een herstart van het project "benutten energieonbalans voor stroomvoorziening oppervlaktewatergemalen" meerwaarde/prioriteit heeft.

13.		Doel: We treden bij incidenten en extreme situaties daadkrachtig en doelgericht op en beperken zo veel mogelijk de impact op de omgeving.	
13.1	<p>Het calamiteitenbestrijdingsplan Regionale watersystemen zal zijn getoetst, en geactualiseerd en beschikbaar zijn.</p> <p>Het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkwaliteit zal zijn getoetst, en geactualiseerd en beschikbaar zijn.</p>		<p>Het calamiteitenbestrijdingsplan regionale watersystemen is in 2018 1 maal op actualiteit herzien. Als gevolg van de langdurige droogte periode is de ambitie om een 2e herziening vorm te geven niet mogelijk gebleken. De evaluatie/leerpunten die zijn opgehaald tijdens de droogteperiode worden tegelijk met aanpassingen t.b.v. de nieuwe crisisstructuur verwerkt in de plannen.</p>
2.2 Ambitie: Via een gebiedsgerichte aanpak van wateropgaven naar oplossingen			
14.		Doel: We weten wat de knelpunten zijn voor zowel waterkwaliteit, waterkwantiteit en grondwater in het gebied;	
14.1	Vorbereiden watersysteemanalyse van de Zuidplaspolder		De voorbereiding van de watersysteemanalyse bestaat in hoofdzaak uit het verzamelen van de benodigde gegevens. Hiertoe worden ook landmeetkundige werkzaamheden uitgevoerd. De uitvoering van deze werkzaamheden heeft door de beheersing van de droogtecrisis vertraging opgelopen. De daadwerkelijke watersysteemanalyse (uitvoeren van berekeningen) zal in 2019 worden gestart.
14.2	Vorbereiden en uitvoeren van de watersysteemanalyse van de boezem (Rotte, Ringvaart en Vaart Bleiswijk)		De watersysteemanalyse van de boezem is voorbereid en in uitvoering. Als gevolg van de beheersing van de droogtecrisis is de uitvoering van de analyse vertraagd. De watersysteemanalyse wordt in het eerste kwartaal van 2019 afgerond met de oplevering van een rapportage.
14.3	Opstellen beleidsuitwerking grondwater		De Beleidsuitwerking Peilbeheer is vastgesteld in de verenigde vergadering van november 2018.
14.4	We voeren samen met gemeenten klimaatstresstests uit in het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.		Om goed in kaart te brengen waar de risico's in een gebied liggen, zijn in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) afspraken gemaakt om voor eind 2019 'klimaatstresstesten' uit te voeren zodat in 2020 een uitvoeringsagenda opgesteld kan worden. Bij de meeste gemeenten in het beheergebied zijn stresstesten uitgevoerd of is men daar actief mee bezig. Zowel ambtelijk als bestuurlijk zijn wij hierbij betrokken en dragen we er actief aan bij dat de stresstesten, risicodialogen, et cetera voor alle gemeenten tijdig worden uitgevoerd.
15.		Doel: We integreren water in ruimtelijke en beleidsplannen zodat het volwaardig wordt meegenomen en waar nodig sturend is;	

15.1	We werken samen met Provincie Zuid-Holland en de gemeente Zuidplas aan de vermindering van de problematiek van het Restveengebied Zuidplaspolder		Het project Restveengebied is in 2018 opgenomen in de regiodeal Bodemdaling van het Groene Hart. Hierdoor maken we kans op extra armslag voor de uitvoer. Met gemeente en provincie wordt nauw samengewerkt om tot een werkplan voor de komende tijd te komen. Op basis van een catalogus met mogelijkheden van landgebruik voor de toekomst worden de bewoners van het gebied aangespoord in actie te komen.
15.2	We adviseren bij nieuwe vraagstukken voor herinrichting in de Zuidplaspolder (o.a. Rode en Groene Waterparel).		De gemeente Zuidplas wil op basis van het bidboek voor woningbouw samen met haar partners een visie voor het middengebied van de Zuidplaspolder opstellen. Hiervoor worden ateliers gehouden over vier verschillende thema's. Wij zijn nauw betrokken bij dit proces en leveren inbreng bij drie van de vier ateliers. Het is de ambitie van de gemeente om begin 2019 een visie opgesteld te hebben.
15.3	We denken mee en adviseren bij het project Rivier als Getijddepark.		In 2018 heeft het hoogheemraadschap met gemeente en bewoners gekeken naar een mogelijk nieuw getijdenpark nabij polder de Esch in het Evides uitstroomhoofd. Polder de Esch als getijdenpark gaat niet meer door, vandaar dat men zoekt naar alternatieven. Het project Leuvehaven- Leuvekolk (zie maatregel 15.5) loopt en wordt volgend jaar uitgevoerd.
15.4	We werken met de gemeente Rotterdam mee aan de uitvoering van het Programma Rivieroevers (Binnenrotte).		Het project Rivieroevers is in volle gang. Het hoogheemraadschap werkt in diverse projecten mee aan het Programma Rivieroevers dat deels overlapt met de maatregelen die we doen onder wateroverlast en klimaatadaptatie in Rotterdam. Het project Lombarkade is in uitvoering, de Crooswijkse Bocht en omgeving is in voorbereidende fase.
15.5	De mitigerende maatregelen met betrekking tot het verdiepen van de Nieuwe Waterweg & Botlek worden voorbereid.		De mitigerende maatregelen in de vorm van de realisatie van een waterinlaat zijn onderdeel van het project Leuvehaven-Leuvekolk, waarin de Rijkswaterstaat, de gemeente Rotterdam en het hoogheemraadschap samenwerken. Ook de realisatie van een vispassage/-inlaat maakt onderdeel uit van dit project. Hiermee wordt een prioritair vismigratieknelpunt opgelost. Volgens planning worden de waterinlaat in 2019 gerealiseerd. De vispassage/-inlaat wordt zeer waarschijnlijk later gerealiseerd i.v.m. de boten die momenteel in de kolk zijn gelegen.

15.6	We leveren inbreng in de voorbereiding van de aanleg van de Rijksweg A16 (contractvorming en aanbesteding).	<p>In 2018 heeft het hoogheemraadschap op verschillende manieren bijgedragen aan de voorbereiding van de aanleg van de A16 Rotterdam. Dit jaar is de opdrachtnemer geselecteerd (aannemerscombinatie DGB - De Groene Boog) en is de zogenaamde “Uitvoeringsovereenkomst A16 Rotterdam” tussen RWS en het hoogheemraadschap getekend. Verder is de “Bilaterale overeenkomst A16 Rotterdam” tussen RWS en het hoogheemraadschap gesloten, waarin diverse financiële en juridische afspraken tussen partijen zijn vastgelegd. De voorbereidingen voor de aanvraag van de vergunningen en het proces van toezicht en handhaving zijn gestart.</p>
15.7	We leveren inbreng in de voorbereiding van de aanleg van de Rijksweg A20 Gouda- Nieuwerkerk a/d IJssel (initiatieffase)	<p>In het proces is het hoogheemraadschap nauw betrokken. Begin 2019 wordt besloten over de voorkeursvariant van de uitbreiding van de A20. We behartigen de waterhuishoudkundige en waterkwaliteitsbelangen in het project. We adviseren over de manier waarop de uitbreiding klimaatadaptief kan worden uitgevoerd. We dragen bij aan het signaleren en verzilveren van meekoppelkansen en we zorgen dat eerder gestelde eisen voor waterberging gewaarborgd blijven. In 2018 is toegewerkt naar een bestuursovereenkomst om de meekoppelkansen en klimaatadaptieve maatregelen te borgen. Deze overeenkomst wordt in maart 2019 mede ondertekend door het hoogheemraadschap.</p>
15.8	We leveren inbreng in het proces van ontwikkeling van omgevingsvisies van het Rijk, de provincie en gemeenten.	<p>De Omgevingswet schrijft voor dat gemeenten, de provincies en het rijk een omgevingsvisie voor hun gebied opstellen. Het hoogheemraadschap draagt actief bij aan de ontwikkeling van toekomstbestendige omgevingsvisies. Daartoe ontwikkelen we integrale gebiedsagenda's als input voor de omgevingsvisies. Daarin staan de belangrijkste opgaven, knelpunten en kansen vanuit waterbeheer. Door de belangen van het hoogheemraadschap te koppelen aan de belangen van de gemeente en andere partijen wordt het waterbewustzijn vergroot, neemt het draagvlak toe en kunnen maatregelen tot stand komen die de partijen 'alleen' niet kunnen realiseren, of tegen veel hogere kosten en inspanningen. Een eerste versie van de gebiedsagenda's is in februari beschikbaar. De gebiedsagenda's bestaan voornamelijk uit een aantal kaarten, die regelmatig zullen worden geüpdatet met nieuwe inzichten en ontwikkelingen.</p>

16. Doel: We voorkomen zo veel mogelijk wateroverlast en beperken schade;		
16.1	In het kader van het programma Wateroverlastopgave Rotterdam voeren we de volgende maatregelen uit:	
16.1.1	Vorbereiding en uitvoering (deel)projecten in kader van Klimaatbestendige Agniesebuurt (SPONGE)	De gemeente Rotterdam heeft het besluit genomen om het project op hold te zetten en eerst een gebiedsproces te doorlopen om tot een gedragen plan te komen. Daardoor zal de uitvoering op zijn vroegst pas in 2019 ter hand kunnen worden genomen. Ook zal dan pas een uitvoeringsovereenkomst met de gemeente kunnen worden getekend. De uitkomsten van dit proces kunnen van invloed zijn op de hoogte van onze financiële bijdrage en het uitgavenpatroon.
16.1.2	Vorbereiding en start realisatie project Essenburgpark	De uitvoering van het project is gestart in oktober 2018. Volgens planning wordt de waterberging (minimaal 5.500 m ³) eind 2018 opgeleverd. In 2019 start de gemeente met het inrichten van de entrees en het park.
16.1.3	Herinrichting van de Robert Fruinstraat (Waterbestendige straat)	De Robert Fruinstraat wordt een klimaatadaptieve straat. Bij de inrichting is er volop aandacht voor watermaatregelen (waterpassende verharding, waterbergende daken, waterberging in de diepe grond en meer groen/ minder steen). Het project is nog in de ontwerpfase. Via verschillende bijeenkomsten zijn bewoners en organisaties uit de straat betrokken bij het ontwerpproces. Volgens planning zal de uitvoering medio 2019 starten.
16.1.4	Herinrichting Coolsingel	De herinrichting van de Coolsingel is gestart. Het project wordt gefaseerd uitgevoerd, te beginnen met de oostzijde van de Coolsingel. In het noordelijk deel van het projectgebied, tussen de Hofplein en de Koopgoot, wordt een groot deel van het verhardingsoppervlak afgekoppeld van de gemengde riolering. Het regenwater wordt geïnfiltreerd in de bodem en deels afgevoerd naar de Rotte (Haagse Veer). Het project duurt tot 2021.
16.1.5	Urban Waterbuffer Het Nieuwe Instituut (Museumpark)	Het gebied rondom het Nieuwe Instituut en het nieuwe Collectiegebouw van museum Boijmans van Beuningen wordt heringericht. Daarbij wordt het regenwater tijdelijk opgevangen in de vijver van het Nieuwe Instituut en vervolgens gebufferd in de diepe ondergrond. De uitvoering van dit project start met het gereedkomen van het genoemde Collectiegebouw. Volgens planning start de uitvoering urban waterbuffer (UWB) begin 2019.

16.1.6	Binnenstedelijke Rotte: deelprojecten Linker Rottekade, Crooswijkse Bocht en Leuvekolk		Langs de Binnenstedelijke Rotte liggen verschillende klimaatadaptieve projecten. Het Grotekerkplein is uitgevoerd en opgeleverd (2017). De Linker Rottekade is in uitvoering. Helaas bleek tijdens de ontwerpfase dat er weinig mogelijkheden waren voor watermaatregelen: door de drukke verkeersweg en trambaan is het niet gewenst om af te koppelen. Bij het deelproject Crooswijkse Bocht zijn naar verwachting meer mogelijkheden met meer vergroening en een natuurlijke oever. De planvorming van dit deelproject start in 2019.
16.1.7	Klimaatbestendige omgeving Hildegardiskerk		Dit project is in uitvoering en wordt naar verwachting begin 2019 opgeleverd. De gemeente heeft de omgeving bij de start van de uitvoering geïnformeerd met een nieuwsbrief. In deze nieuwsbrief was ook aandacht voor de klimaatadaptieve maatregelen en de betrokkenheid van het hoogheemraadschap bij dit project.
16.1.8	Duurzaam Schouwburgplein (Seven Square Endeavour)		Het blauwgroene dak voor de Doelen is het eerste project dat bij het Schouwburgplein (Seven Square Endeavour) in uitvoering gaat. De uitvoering is in voorbereiding, de bestaande dakbedekking wordt vervangen. Wanneer dit gereed is, zal het blauwgroene dak worden aangelegd. Dit is voorzien in 2019.
16.2	In het kader van het uitvoeringsprogramma Zuidplaspolder voeren we de volgende maatregelen uit:		
16.2.1	Realisatie stuw Spoorloot;		De stuw is in 2018 gerealiseerd.
16.2.2	Vorbereiden en uitvoeren lokale watersysteemoptimalisatie nabij de Moordrechtboog;		Door de noodzakelijke inzet tijdens de droogte is herijking programma ZPP vertraagd in de verenigde vergadering ter besluitvorming gekomen. Hierdoor is de voorbereiding van het project later gestart. Met de huidige inzichten zal de uitvoering van het project in 2019 starten.
16.2.3	Aanpassing besturing gemalen (gemaal Bierhoogt inregelen op bemaling gemaal 4de Tocht)		De besturing van de gemalen is uitgebreid met een zogenaamde bovenpandregeling. Deze functionaliteit is inmiddels bij alle gemalen beschikbaar en bij gemaal 4de Tocht actief.

16.3	In het kader van het uitvoeringsprogramma Polder Bleiswijk voeren we de volgende maatregel uit:	
16.3.1	Realisatie gemaal Bergweg-zuid	Op 19 december jl. is gemaal Bergweg Zuid juridisch opgeleverd en overgedragen aan het hoogheemraadschap. In januari van 2019 zullen de laatste restpunten worden afgerond en wordt het gemaal verder uitgebreid (100 draaiuren) getest om vervolgens technisch over te dragen. In februari wordt het gemaal officieel geopend. Met de aannemer loopt nog een juridisch conflict. In januari zal bepaald worden hoe we verder willen met de onderhandelingen om tot een oplossing te komen.
16.4	Herijken van de uitvoeringsprogramma's Zuidplaspolder en Polder Bleiswijk	De herijking van de uitvoeringsprogramma's Zuidplaspolder en de Polder Bleiswijk is uitgevoerd. In oktober 2018 heeft de verenigde vergadering een bijgesteld uitvoeringsprogramma voor de Zuidplaspolder vastgesteld en hiervoor het benodigde uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld. In november 2018 is de verenigde vergadering geïnformeerd over de stand van zaken van het uitvoeringsprogramma Polder Bleiswijk. Met de oplevering van het gemaal Bergweg-zuid is de laatste maatregel van dit programma uitgevoerd.
16.5	Verkenning alternatieven verbetering afvoer Polder Zestienhoven (gemaal Achterdijk)	In 2018 is gestart met de verkenning van alternatieven voor de verbetering van de afvoer van de Polder Zestienhoven (gemaal Achterdijk)
17.	Doel: We verbeteren de waterkwaliteit van de KRW-waterlichamen;	
17.1	We werken aan de uitvoering van het programma Kaderrichtlijn Water (KRW) 2016-2021, waaronder de volgende maatregelen:	
17.1.1	Realisatie van natuurvriendelijke oevers door derden toekenning van subsidie;	De bijdrageregeling voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers heeft dit jaar weer meer aanvragen opgeleverd dan beschikbaar budget. Na beoordeling en rangschikken van de aanvragen zijn de bijdragen aan twee projecten toegekend.
17.1.2	Realisatie oeverinrichting Rotte;	In 2018 is de voorbereiding weer opgepakt. In 2019 zal de uitvoering aanvangen. Met de huidige inzichten zal het project in 2020 worden afgerond.

17.1.3	Vorbereiding en start uitvoering Integraal plan Bleiswijkse Zoom;		Tijdens de voorbereiding is gebleken dat de realisatie het Integraal Plan Bleiswijkse Zoom significant meer zou gaan kosten dan was voorzien. De afgelopen maanden zijn alternatieven onderzocht of er besparingen zinvol en mogelijk waren. Tevens zijn verschillende opties onderzocht om het te kort te dekken. In verenigde vergadering van maart 2019 kan besloten worden om het project door te zetten conform de voorstellen.
17.1.4	Onderzoek naar het waterlichaam Zuidplas.		Het onderzoek is uitgevoerd. De resultaten zijn/worden meegenomen in de KRW-planvorming voor de planperiode 2022-2027.
18.	Doel: We houden de waterkwaliteit ten minste op het huidige niveau en verbeteren deze waar mogelijk;		
18.1	We participeren in de landelijke ontwikkeling van het afleiden van doelen overige wateren		In overleg met de provincie Zuid-Holland is de aanpak ingevuld en verder uitgewerkt. Volgens planning worden de doelen in 2019 bepaald.
18.2	We dragen met advies en financiële middelen bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit in stedelijk gebied.		Enkele voorbeelden hiervan zijn de voorbereiding van een inlaat bij Krimpen a/d IJssel en de vervanging van duikers in Capelle a/d IJssel.
19.	Doel: We realiseren een duurzaam, robuust en kosteneffectief watersysteem in de Krimpenerwaard, gericht op de functies in het gebied, zoals agrarisch gebruik en in het bijzonder nieuwe natuur.		
19.1	We werken actief mee aan en adviseren bij de uitvoering van de Gebiedsovereenkomst Veenweiden Krimpenerwaard		In 2018 zijn de inrichtingsplannen en is het ontwerp-bestemmingsplan voor de NNN-gebieden gereed gekomen. Deze plannen zijn afgestemd op de in 2018 door de verenigde vergadering vastgestelde peilbesluiten. Besluitvorming over het bestemmingsplan door de gemeenteraad van Krimpenerwaard vindt plaats in 2019.
19.2	Herijken van het uitvoeringsprogramma Watergebiedsplan Krimpenerwaard		In 2018 heeft een herijking van het Uitvoeringsprogramma Watergebiedsplan Krimpenerwaard plaatsgevonden. Het resultaat van deze herijking is in de verenigde vergadering van 28 november 2018 kenbaar gemaakt.

2.3 Ambitie: De omgeving centraal stellen

20.	Doel: We staan open voor meervoudig gebruik van het watersysteem door burgers en bedrijven, waar mogelijk;	
20.1	We stellen beleidsuitgangspunten en richtlijnen op voor het meervoudig gebruik van het watersysteem door burgers en bedrijven	Algemene beleidsuitgangspunten voor meervoudig gebruik van het watersysteem zijn opgenomen in de Nota Watersystemen (vastgesteld in de verenigde vergadering van maart 2018). Specifiek voor varen is in 2018 de Beleidsuitwerking Varen vastgesteld.
21..	Doel: We voeren het vaarwegbeheer uit voor enkele regionale vaarwegen;	
21.1	We voeren de taken en maatregelen uit als overeengekomen met de provincie.	Conform uitgevoerd. Op 11 september is de Beleidsuitwerking Varen door het college vastgesteld. De verenigde vergadering van november is deze beleidsuitwerking kenbaar gemaakt.
22.	Doel: We hebben actueel inzicht in de toestand van de aangewezen zwemwateren en leveren onze bijdrage aan veilig zwemwater;	
22.1	De zwemwaterkwaliteit wordt gedurende het zwemseizoen gemonitord en de data worden met de provincie gedeeld via het zwemwaterportaal;	Conform uitgevoerd.
22.2	We werken in samenwerking met Staatsbosbeheer aan de verbetering van de waterkwaliteit van de zwemplas Krimpenerhout in het kader van het programma Kwaliteitsimpuls Krimpenerhout van de Groenalliantie Midden-Holland.	Staatsbosbeheer is de uitvoerder van dit project waarin het hoogheemraadschap participeert. De waterkwaliteitsmaatregelen (afzanding van de plas, aanleg van natuurvriendelijke oevers en maatregelen t.b.v. de verbetering van de visstand) zijn in 2018 in uitvoering genomen en worden in 2019 afgerond.
23.	Doel: We zijn open en transparant en stellen beleid, regels en gegevens op een toegankelijke wijze digitaal beschikbaar voor derden.	
23.1	We stellen waterkwaliteitsdata via internet beschikbaar voor derden.	Conform gerealiseerd.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x €1.000

Beleidsproduct	PB2018	VJN2018	Realisatie	Restant t.o.v. VJN	% Restant
BPo1 Eigen plannen	3.119	3.171	3.137	34	1%
BPo2 Plannen van derden	156	256	180	76	30%
BPo6 Beheersinstrumenten watersystemen	1.626	1.706	1.788	-82	-5%
BPo7 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	7.066	7.116	6.742	374	5%
BPo8 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	4.861	5.274	4.137	1.137	22%
BPo9 Beheer hoeveelheid water	8.719	8.641	8.745	-104	-1%
BP10 Calamiteitenbestrijding watersystemen	181	175	507	-332	-190%
BP11 Monitoring watersystemen	1.352	1.467	1.458	9	1%
BP20 Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	1.037	1.035	472	563	54%
Totaal	28.119	28.842	27.168	1.675	6%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Binnen programma 2 is er een overschrijding van € 1.675.000, ofwel 94% van het totale budget is benut. Bij de beïnvloedbare budgetten is een overschrijding van € 1.760.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een onderbesteding van het baggerbudget (€ 1.160.000), een onderbesteding van de sloop van de Oude Snelle Sluis (€ 624.000) en een doorgeschoven prestatie van Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (€ 100.000). Overschrijdingen zijn zichtbaar bij calamiteitenbestrijding van (€ 162.000) en een overschrijding bij overige beleidsproducten (€ 38.000).

De niet-beïnvloedbare budgetten kennen een overschrijding van € 90.000, voornamelijk veroorzaakt door de hogere doorberekende personeelslasten (€ 261.000). De rente- en afschrijvingslasten zijn € 90.000 lager dan begroot en de doorbelaste indirecte kosten zijn € 82.000 lager.

In de toelichting op beleidsproducten worden de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten toegelicht. Afwijkingen op beleidsproductniveau die volledig worden veroorzaakt door niet beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of doorberekende personeelslasten) worden hieronder niet nader toegelicht. De toelichtingen op ondersteunende producten staan in paragraaf 2.6, kapitaallasten en personeelslasten staan in paragraaf 4.1.

Toelichting op beleidsproducten

BPO1 Eigen plannen

Voor de begrotingsjaren 2018 en 2019 is een incidenteel budget (€

100.000 per jaar) opgevoerd voor de implementatie van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. De beoogde bestemming voor dit budget is het ontwikkelen van inhoudelijke instrumenten voor onder andere stresssteden, handreikingen en het opzetten van een extern netwerk. Als gevolg van de extreme droogte in 2018 en de extra inzet van de mensen op andere prioritaire activiteiten zijn de plannen nog onvoldoende uitgewerkt en doorgeschoven naar een later begrotingsjaar (2020).

Als gevolg van de extreme droogte en de inzet op calamiteitenbestrijding is de uitwerking van het nieuw beleid en de uitwerking van de beleidsmaatregelen vertraagd. Er is een overschrijding gerealiseerd van € 87.000.

BPO7 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen

Voor beheer en onderhoud is er € 79.000 minder aan bestekken uitgegeven dan begroot door diverse uitdagingen van het afgelopen jaar.

BPO8 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems

Het jaar 2018 was uitdagend voor het buitengewoon onderhoud van de watergangen. De samenwerking met gemeenten om tot gezamenlijke bestekken te komen, kostte meer tijd dan voorzien. Daarnaast bleek in december een baggerboot van de aannemer uit te zijn gevallen waardoor het project nu over de jaargrens heen loopt. Dit had weer een directe impact op de realisatie met overschrijding tot gevolg. Verder is een opdracht (USAR gerelateerd) onverwachts na 1 maand van gunning teruggegeven, omdat de aannemer aangaf de opdracht niet te kunnen vervullen, vanwege uitval van medewerkers. Deze opdracht is uiteindelijk gegund aan een andere aannemer, maar de werkzaamheden en

bijdrage zullen daardoor volledig in 2019 plaatsvinden. Ook is een groot baggerwerk van de gemeente Rotterdam, waar ons baggerwerk in zou worden meegenomen, niet gestart in 2018.

Naast de hierboven genoemde tegenvallers hebben we ook een aantal meevallers. Zo is de eindafrekening van het baggerproject Schieland lager uitgevallen dan begroot. De markt is duidelijk in beweging, waardoor gunstigere inschrijvingen zijn gerealiseerd: een aanbesteding in de Krimpenerwaard bij een baggerproject is hierdoor gunstiger uitgevallen dan begroot.

BP09 Beheer hoeveelheid water

Bij dit beleidsproduct is het budget met € 56.000 overschreden als gevolg van de gemaakte kosten op onderhoud. Dit werd veroorzaakt door de extreme droogte.

BP10 Calamiteitenbestrijding watersystemen

Bij calamiteitenbestrijding is een overschrijding van € 162.000 zichtbaar door extra metingen en onderzoeken, die uitgevoerd zijn als gevolg van de extreme droogte.

BP20 Aanleg en onderhoud van vaarwegen en havens

Bij het amoveren van de Oude Snelle Sluis is een onderbesteding van € 624.000 gerealiseerd, als gevolg van de afspraken die gemaakt zijn met een omwonende om mitigerende maatregelen te treffen aan de woning, ter voorkoming van schade. De eigenaar van deze naastgelegen woning heeft tot december van 2018 de tijd gekregen om zijn huis te verstevigen conform een funderingsplan, zoals opgesteld door het in-

geschakelde bureau. De omwonende heeft binnen de gestelde tijd zijn woning verstevigd. Nadat de fundatie is aangebracht kon de aannemer aan de slag met het amoveren van de oude Snelle Sluis. Dit heeft tot gevolg dat een deel van de werkzaamheden in 2018 zijn uitgevoerd en het merendeel van de klus over de jaargrens getild wordt. Een budget van € 700.000 is in de begroting 2019 opgenomen voor het amoveren van de Oude Snelle Sluis.

2.3 Programma 3: Afvalwater

Samenvatting programma

Het transporteren en zuiveren van het afvalwater is in 2018 goed verlopen. Er is voor 100% voldaan aan de lozingsseisen. Bij incidenten en verstoringen zijn snel (tijdelijke) maatregelen genomen, waardoor ook in die situaties aan de verplichtingen is voldaan.

De ontwatering van het slib is in 2018 ten opzichte van het voorgaande jaren beter verlopen. Het gemiddelde ontwateringspercentage bedroeg 21,6%. Dat ligt onder de geprognoseerde ontwatering van 22,2%, maar ruim boven de 20,6% van 2017. Door de betere ontwatering en de droge zomer, was de slibproductie lager en de totale slibafvoer in 2018 3% onder de prognose.

Op het gebied van duurzaamheid zijn in 2018 belangrijke stappen gezet om de doelstellingen te behalen

Het netto energieverbruik is gedaald door zowel energiebesparing als meer duurzame energieproductie. Op de afvalwaterzuiveringsinstallatie (awzi) Kralingseveer, de grootste energieverbruiker binnen het hoogheemraadschap, is in 2018 94% van het energieverbruik duurzaam opgewekt. Voor heel het hoogheemraadschap is het aandeel duurzaam opgewekte energie gestegen van 58% in 2017 naar circa 65% in 2018. In 2018 is subsidie aangevraagd voor de drie eerste zonprojecten. Een ander belangrijk project voor het bereiken van de duurzaamheidsdoelstellingen is de realisatie van de Themista installatie op de awzi Kralingseveer. In 2018 is het benodigde realisatiekrediet verhoogd

en is de realisatiefase gestart. Het hoogheemraadschap ligt op koers om de doelstelling van energieneutraal in 2025 te behalen. Het hoogheemraadschap heeft in 2018 actief deelgenomen aan de Regionale Energiestrategie Midden-Holland en Rotterdam-Den Haag.

In 2018 is een nieuw contract voor inkoop van groene elektriciteit afgesloten. Hierbij is gekozen voor Nederlandse wind, waardoor de aan het hoogheemraadschap toegerekende CO₂ emissie in 2019 met circa 70% zal dalen ten opzichte van 2018.

De samenwerking binnen de afvalwaterketen in de drie samenwerkingsregio's verloopt goed. De realisatie van de doelstellingen van het Bestuursakkoord Water 2011 liggen op schema. In 2018 is een addendum samenwerking afvalwaterketen ondertekend. Afspraken worden in de bestaande samenwerkingsregio's besproken.

In de samenwerkingsregio Rotterdam (RoSA) is een eerste stap gemaakt in het opstellen van een strategisch actieplan. Vanuit een transitieperspectief is een analyse uitgevoerd naar functioneren van de RoSA organisatie en een evaluatie gedaan van voorbeeldprojecten in het programma RoSA. Fase 2 van de regionale studie RoSA is inmiddels afgerond. Dit is een studie gericht op de optimalisatie van het afvalwatersysteem in de regio.

In de regio Krimpenerwaard is een start gemaakt met de verkenning OAS: een optimalisatiestudie gericht op het in beeld brengen van de

capaciteit en het functioneren van de afvalwaterzuiveringen en transportsysteem.

In 2018 is uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsplan emissiebeheer dat in 2017 is vastgesteld. Op verschillende terreinen zijn activiteiten ontwikkeld, zoals het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) Krimpenerwaard, het project 'Westland/Oostland' samen op weg naar een emissieloze kas in 2027' en de aanpak van medicijnresten en andere microverontreinigingen.

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer Krimpenerwaard is na enkele jaren van voorbereiding officieel gestart met een feestelijke aftrap. Dit betreft een samenwerkingsproject van LTO Krimpenerwaard, AJK, ANV Weidehof, het Collectief Krimpenerwaard, DWLK en het hoogheemraadschap. Dit project heeft ertoe geleid dat in het eerste jaar 30% van de melkveehouders werkt aan kringlooplandbouw, duurzaam graslandbeheer, baggeren en slootschonen, onderwaterdrainage en/of erfafspoeling om daarmee emissies van nutriënten aan te pakken.

De gebiedsgerichte aanpak, die onderdeel uitmaakt van het project 'Westland/Oostland' samen op weg naar een emissieloze kas in 2027', wordt nu ook uitgerold in Polder Bleiswijk. De voorbereidingen daarvoor zijn getroffen in 2018. Extra metingen van de waterkwaliteit stellen ons in staat om nog gericht het gesprek aan te gaan met de glastuinders om ongewenste en vaak ook onbekende lozingen naar het oppervlaktewater te beëindigen.

In samenwerking met de afdeling Watersystemen is nagegaan in hoeverre de zoetwatervoorziening in samenhang met de beperking van medicijnresten in het oppervlaktewater kan worden aangepakt. Hiervoor zijn deskstudies uitgevoerd. Bestuurlijke besluitvorming over een stappenplan volgt in 2019.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan?

3.1 Ambitie: Doelmatige, doeltreffende en robuuste systemen voor afvalwaterverwerking		
24.	Doel: we waarborgen de kwaliteit van het effluent van de awzi's en voldoen altijd aan de wettelijke eisen	
	2018	Uitvoering
24.1	Hercertificering voor Kwaliteit, Arbo, Milieu en Energie.	Doelstellingen voor 2018 met positief resultaat behaald.
24.3	In 2018 wordt een deel van de online apparatuur vervangen op de awzi's.	In 2018 is het benodigde krediet voor de vervanging verleend. De vervanging wordt conform planning over een periode van 2 jaar uitgevoerd. De aanbesteding is afgerond en de voorbereiding voor de vervanging is gestart in 2018. Begin 2019 zullen de eerste vervangingen plaatsvinden.
24.4	Afronden renovatiewerkzaamheden awzi Haastrecht.	De renovatiewerkzaamheden zijn afgerond.
25.	Doel: we beheren de zuiveringskringen efficiënt en effectief op basis van een bewuste afweging tussen risico's, kosten en prestaties, gericht op duurzame oplossingen	
25.1	Vorbereiding afronden voor renovatie en optimalisatie slibvergisting, inkomende waterlijn, slibontwatering en luchtbehandeling awzi Kralingseveer.	Diverse voorbereidingen lopen.
25.2	Vorbereiding vervanging beluchtinstallatie en diverse renovatiewerkzaamheden awzi Groenendijk en Kortenoord.	Vorbereiding is afgerond. Begin 2019 zal het benodigde krediet voor de realisatie worden aangevraagd.
25.3	Het assetmanagement bij Afvalwaterketen wordt in een gezamenlijk programma met WS verder doorontwikkeld. In 2018 o.a. implementatie van een module voor lange termijn asset planning.	Assetmanagement wordt in een gezamenlijk het hoogheemraadschap breed programma doorontwikkeld. Binnen het programma is besloten om geen specifieke module voor lange termijn asset planning te implementeren, maar gebruik te maken van beschikbare functionaliteiten en rapportages.

26. Doel: we benutten informatietechnologie en procesautomatisering optimaal voor een stabiel zuiveringsproces en betere prestaties		
26.1	Uitvoering van de in het beveiligingsplan 2018 opgenomen zogenaamde BIWA-maatregelen met betrekking tot de procesautomatisering en fysieke beveiliging van de afvalwaterzuiveringen en rioolgemalen.	Maatregelen met betrekking tot procesautomatisering zijn uitgevoerd. De voorbereiding voor de verbetering fysieke beveiliging loopt.
26.2	Via het Waterschapshuis actief bijdragen aan het project 'Doorontwikkeling Z-Info'.	Het hoogheemraadschap levert de voorzitter van de landelijke advies commissie en kan hierdoor actief bijdragen aan de doorontwikkeling van Z-info.
26.3	Optimalisatie en doorontwikkeling van de, binnen de afvalwaterketen gebruikte, procesautomatisering en informatiesystemen.	Loopt. In 2018 is in het project "meer met data" gekeken naar toepassingen op het gebied van data van het transporteren, zuiveren en slibbehandeling kansrijk zijn voor het hoogheemraadschap. Hieruit zijn enkele pilots geformuleerd.
26.3.1	Optimaliseren instelling rioolgemalen in de Krimpenerwaard.	Optimalisatie loopt voor alle rioolgemalen binnen het hoogheemraadschap.
26.3.2	In samenwerking met de gemeente Zuidplas een koppeling ontwikkelen om op operationeel niveau actuele informatie over gemeentelijke rioolgemalen en rioolgemalen het hoogheemraadschap te delen.	Koppeling is gerealiseerd.
26.3.3	Het gebruik van het onderhoudsinformatiesysteem Ultimo dat sinds 2016 in gebruik is, zal verder worden geoptimaliseerd en doorontwikkeld onder meer op het gebied van de mobiele app en lange termijn assetplanning.	De mobiele app is in gebruik genomen. Samen met WS is afgesproken voor de lange termijn assetplanning niet de module LTAP aan te schaffen en te implementeren omdat via reeds beschikbare functionaliteiten en aanvullende rapportages die momenteel worden ontwikkeld, hetzelfde resultaat wordt behaald.
26.3.4	Middels het tekeningenbeheersysteem Meridian dat in 2017 in gebruik is genomen, wordt een opschoonactie uitgevoerd van de tekeningen die binnen AWK beschikbaar zijn.	Opschoonactie is uitgevoerd.

27.	Doel: we voldoen met de transport- en zuiveringssystemen voor 100% aan de afspraken in de afvalwaterakkoorden	
27.1	Ondertekenen van afvalwaterakkoorden met gemeente Gouda en Zoetermeer en opstellen afvalwaterakkoord gemeente Krimpenerwaard voor zuiveringskring Bergambacht en Ammerstol.	Ondanks herhaald aandringen hebben gemeenten de afvalwaterakkoorden nog niet volledig gecontroleerd, zodat ze door de bestuurders kunnen worden ondertekend. Het opstellen van de afvalwaterakkoorden met de gemeente Krimpenerwaard zal pas worden opgestart wanneer de verkenning OAS awzi's Krimpenerwaard gereed is, dit zal naar verwachting zomer 2019 zijn.
28.	Doel: we treden bij incidenten en extreme situaties daadkrachtig en doelgericht op en beperken zo veel mogelijk de impact op de omgeving	
28.1	Uitvoeren trainingen en oefening in het kader van calamiteiten.	Weinig activiteiten in 2018
29.	Doel: we zijn open en transparant en stellen ons beleid, regels en gegevens op een toegankelijke wijze digitaal beschikbaar voor derden	
29.1	Aanleveren alle benodigde gegevens over het transport en zuiveringsproces aan:	Alle gegevens zijn aangeleverd.
29.1.1	onze samenwerkingspartners in de keten;	Gegevens zijn geleverd.
29.1.2	het bevoegde gezag;	Alle gegevens t.b.v. MJA-3 monitoring zijn ingevoerd. Een bezoek van de RVO waarbij de kwaliteit van de invoer is onderzocht is succesvol verlopen.
29.1.3	ten behoeve van diverse landelijke monitoren en bedrijfsvergelijkingen.	Gegevens zijn geleverd en zijn/worden verwerkt in landelijke monitoren en bedrijfsvergelijkingen.

3.2 Ambitie: Samenwerking en innovatie voor een duurzame en klimaatbestendige afvalwaterketen

30. Doel: we bundelen de krachten met waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven om zodoende een samenhangend en doelmatig werkend (afval)waterketensysteem te realiseren en daarnaast samen de efficiency-doelstellingen uit het Bestuursakkoord Water

30.1	Deelname aan Regionale Energiestrategie Midden-Holland en opstart andere regio's.		Het hoogheemraadschap neemt deel aan 2 RES'en: Midden-Holland (het hoogheemraadschap is trekker) en Rotterdam-Den Haag (hoogheemraadschap van Delfland is trekker). Loopt door in 2019 met een aanbod per regio aan het Rijk om de stelling van -49% CO ₂ -uitstoot te realiseren.
30.2	Afronding onderzoek en business case gebruik restwarmte awzi Kralingseveer voor nieuw kantoor Evides.		Evides is nog niet zover met haar plannen; deze maatregel hoeft dus ook nog niet opgestart te worden; het hoogheemraadschap is hierin volgend.
30.3	Implementatie van de strategie voor de Rotterdamse afvalwaterketen:		Strategie is opgesteld en ook in uitvoer gebracht.
30.3.1	Uitwerken van diverse voorbeeldprojecten en onderzoeken;		Binnen Rotterdam zijn diverse voorbeeldprojecten en onderzoeken uitgewerkt
30.3.2	Opstellen van een transitieplan circulaire waterketen regio Rotterdam;		De studie naar de transitie van de Rotterdamse afvalwaterketen is afgerond.
30.3.3	Afronden van regionale studie afvalwaterketen;		Na een aantal discussierondes is helderheid verkregen in hoe fase 3, de afrondende fase van de studie, moet worden ingevuld.
30.3.4	Uitbreiding van de samenwerking RoSA met Evides;		Evides is toegetreden tot het samenwerkingsverband RoSA.
30.4	Opstellen verkenning optimalisatiestudie afvalwatersysteem (OAS) awzi Bergambacht en awzi Ammerstol.		De verkenningen lopen en worden in 2019 afgerond.
30.5	Uitvoeren onderzoek RO Schuwacht fase 2 samen met drinkwaterbedrijf Oasen, de gemeente Krimpenerwaard, de gemeente Krimpen aan den IJssel en het hoogheemraadschap.		Oasen heeft nog geen keuze gemaakt voor de locatie waar de uitbreiding van de productiecapaciteit voor ontharding zal komen. Mogelijk wordt gekozen voor een locatie buiten het gebied van het hoogheemraadschap. Start van het onderzoek fase 2 is pas zinvol als Oasen een keuze heeft gemaakt.

31.	Doel: we voldoen aan het Klimaatakkoord 2010-2020 door de energie efficiëntie van de zuiveringskringen jaarlijks met 2% te vergroten en in 2020 minimaal 40% van de energiebehoefte uit eigen duurzame opwekking te halen	
31.1	Start realisatie van de installatie Themista op de awzi Kralingseveer.	Als gevolg van een tegenvallende aanbesteding was het noodzakelijk om in de verenigde vergadering van november een aanvullend krediet aan te vragen. De start van de realisatie is verschoven naar begin 2019.
31.2	Opstellen strategie op welke wijze het hoogheemraadschap invulling geeft aan de doelstelling om in 2025 energieneutraal te zijn.	Strategie is opgesteld en ook in uitvoer gebracht.
31.3	Start aanpassing luchtbehandeling zuivering Kralingseveer.	Projectteam is gestart met voorbereidingen op de aanbesteding in 2019.
32.	Doel: we winnen nuttige grondstoffen terug uit het afvalwater, zoals fosfaat	
32.1	Afronding van 1e fase onderzoek voor terugwinnen van metalen uit afvalwater, slib en vliegias.	1e fase onderzoek is afgerond
32.2	Eerste verkenning mogelijkheden zoetwaterfabriek Kortenoord wordt afgerond.	Eerste Verkenning is afgerond, resultaten zijn besproken in informele D&H van oktober 2018. Aan eerste bestuurlijke besluitvorming D&H in 2019 wordt door WS en AWK gewerkt.
3.3 Schoner water door vermindering van emissies		
33.	Doel: we minimaliseren, in samenwerking met andere waterschappen, gemeenten en sectororganisaties, de emissies van stoffen aan de bron, zodat deze geen beperkende factor meer vormen voor het bereiken van chemische en ecologische waterkwaliteitsdoelstellingen	
33.1	Uitvoeren van de maatregelen zoals die genoemd zijn in het Emissie-jaarplan 2018 dat voortvloeit uit het Uitvoeringsplan Emissiebeheer 2018-2021.	Uitvoering loopt.

33.2	De agrariërs gaan in de Krimpenerwaard in werkgroepen aan de slag met de maatregelen van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer Krimpenerwaard.		De werkgroepen zijn aan de slag gegaan.
33.3	Voor het behalen van de doelstellingen van de emissieloze kas geeft het hoogheemraadschap na overleg met de glas-tuinders invulling aan de Gebiedsgerichte Aanpak. Méér meten, beter informeren en advies op maat maken deel uit van deze aanpak.		De gebiedsgerichte aanpak wordt uitgerold in de polder Bleiswijk.
34.	Doel: we onderzoeken samen met andere partijen de mogelijkheden om de belasting van het oppervlaktewater door stoffen die risico's kunnen vormen voor het watersysteem en gebruikers, zoals gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics te verminderen		
34.1	AquaReUse wordt door de tuinders uitgebreid met een module voor de afbraak van gewasbeschermingsmiddelen in het afvalwater.		De module voor afbraak voor gewasbeschermingsmiddelen is door de tuinders nog niet gerealiseerd. Dit is mede een gevolg van enkele technische problemen, waaronder problemen die zich voordeden bij de ondergrondse wateropslag tijdens de droogteperiode. Hier is onderzoek naar gedaan.
34.2	Verkenning verwijderen medicijnresten en organische microverontreinigingen awzi Kortenoord (vierde trap) wordt afgerond.		Verkenning is afgerond, zie 32.2.
34.3	Start studie awzi's die lozen op het watersysteem van de Krimpenerwaard (mogelijkheden van verbeteringen awzi's in beeld krijgen). Heroverweging centrale en decentrale zuivering wordt hierbij betrokken.		Er is slechts een awzi van belang, dit is de awzi Bergambacht (verbeteren effluent op stikstof en fosfaat). Dit wordt door WS voorgelegd als KRW maatregel. Heroverweging centraal/decentraal is mede afhankelijk van resultaat 30.4.

Wat heeft het gekost?

Resultaat per beleidsproduct

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	PB2018	VJN2018	Realisatie	Restant t.o.v. VJN	% Restant
BP01 Eigen plannen	579	639	781	-142	-22%
BP02 Plannen van derden	16	11	28	-18	-165%
BP12 Getransporteerd afvalwater	4.431	4.214	4.100	114	3%
BP13 Gezuiverd afvalwater	12.795	12.300	12.142	157	1%
BP14 Verwerkt slib	5.259	5.514	5.513	1	0%
BP15 Afvalwaterbehandeling door derden	12.528	12.355	12.197	159	1%
BP27 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	236	524	315	208	40%
BP28 Aanpak diffuse emissies derden	53	111	31	79	72%
Totaal	35.897	35.666	35.108	559	2%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Programma 3 heeft 98% van het budget benut en een totale onderschijding van € 559.000. Hiervan is € 426.000 niet-beïnvloedbaar en € 133.000 beïnvloedbaar (out of pocket budget). De onderschijding op niet-beïnvloedbare kosten wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere afschrijvingslasten. De afschrijvingslasten zijn € 372.000 lager dan begroot. De oorzaak hiervan is dat enkele projecten later zijn afgesloten door vertragingen die zijn opgelopen. De overige onderschijdingen op niet-beïnvloedbare kosten zijn lagere doorbelaste indirecte kosten. De onderschijding op beïnvloedbare kosten wordt veroorzaakt door niet-voorzien incidentele meevallers.

In de toelichting op beleidsproducten worden de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten toegelicht. Afwijkingen op beleidsproductniveau die volledig worden veroorzaakt door niet-beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of doorberekende personeelslasten) worden hieronder niet nader toegelicht. De toelichtingen op ondersteunende producten staan in paragraaf 2.6, kapitaallasten en personeelslasten staan in paragraaf 4.1.

Toelichting beleidsproducten

De onderschijding op beïnvloedbare kosten ten opzichte van de begroting is hoofdzakelijk het gevolg van twee zaken;

- van de gemeente Rotterdam is eenmalig een bedrag uitgekeerd om dat in de jaren 2012 t/m 2015 ten onrechte btw in rekening was gebracht voor de jaarlijkse exploitatiekosten van de transportstelsels,

- het terugvloeien van gelden van de opgeheven rekening van de Stichting Beheer registergoederen heeft geresulteerd in een incidentele opbrengst.

BP12 Getransporteerd afvalwater

De onderschijding op dit beleidsproduct wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de beïnvloedbare kosten; namelijk een incidentele terug-gave van de gemeente Rotterdam (€ 287.000) voor het onterecht in rekening brengen van btw voor de exploitatielasten in het verleden. Daarnaast is er meer uitgegeven aan onderhoud van transportstelsels. Hierdoor komt de onderschijding op dit beleidsproduct per saldo uit op € 114.000.

BP15 Afvalwaterbehandeling derden

Op dit beleidsproduct worden de kosten voor het grensoverschrijdend afvalwater (GOA) geregistreerd. Op dit product is een onderschijding van € 159.000 dat hoofdzakelijk wordt veroorzaakt door lagere beïnvloedbare kosten. Dit komt doordat de bijdrage die aan een aangehaakt bedrijf (anti-afhaakregeling) wordt betaald, lager is uitgevallen dan begroot.

2.4 Programma 4: Wegen

Samenvatting programma

Wegreconstructies

De werkzaamheden aan het Oosteinde in combinatie met Zuidbroekse Opweg zijn grotendeels uitgevoerd. Afronding vindt begin 2019 plaats. De uitvoering van de reconstructie van de Schoonouwenseweg is uitgesteld omdat het verleggen van de waterleiding van OASEN vertraging oploopt. Eind 2018 is een analyse uitgevoerd over de oorzaken van het achterblijven van de resultaten in de afgelopen jaren. In 2019 leidt dit tot een aanpassing van de programma aanpak.

Vervanging bruggen

In 2018 zijn drie bruggen vervangen door duikers. Ondanks samenwerking met de markt is de realisatie van de innovatieve pilotbrug uitgesteld omdat de beoogde doelen, sneller en goedkoper, niet gerealiseerd konden worden. Gezocht wordt na een alternatieve oplossing die dichterbij de doelen komt. Op een aantal locaties vraagt het proces om overeenstemming te bereiken met de eigenaren van de bruggen veel tijd.

Overig

We adviseren bij dijkversterking KIJK om de belangen te borgen van het wegverkeer en de verkeersveiligheid tijdens en na de uitvoering van het project. Met het vaststellen van de Nota Wegen (18 december 2018 vastgesteld in D&H) is een belangrijke stap gezet om het beleid omgevingsgericht en toegankelijk te maken. Eind 2018 is een start gemaakt met de periodiek uitgevoerde Ongevalmonitor. Het eindrapport wordt

in het eerste kwartaal van 2019 verwacht. De eerste tussenresultaten laten een stijgende trend zien.

De gesprekken met de gemeenten Krimpen aan den IJssel en Krimpenerwaard rondom de overdracht van de wegentaak zijn gaande.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan?

4.1 Ambitie: Doelmatig uitvoeren van wegbeheer gericht op de bereikbaarheid van wegen		
35.	Doel: We waarborgen continu de bereikbaarheid van de weg, zodat weggebruikers zich veilig kunnen verplaatsen;	
35.1	Uitvoeren van inspecties conform het inspectieplan;	Conform uitgevoerd.
35.2	Actualiseren van de onderhoudsprogramma's wegen en kunstwerken;	Conform uitgevoerd.
35.3	Uitvoeren van dagelijks onderhoud, groot onderhoud en reconstructies aan de wegen, bermen en bebakening.	Dagelijks en grootonderhoud is conform planning uitgevoerd. Het reconstructieprogramma is door lastige issues met derden (kabels en leiding bedrijven) vertraagd.
36.	Doel: We besparen kosten en verhogen de kwaliteit van dienstverlening door integrale taken samen uit te voeren met medeoverheden;	
36.1	intensivering van de samenwerking met gebiedspartners;	De gladheidsbestrijding wordt samen met de gemeente uitgevoerd. Verdere samenwerking dient in samenhang met de taakoverdracht gezien te worden.
36.2	participatie in landelijke en regionale werkgroepen;	Conform uitgevoerd.
36.3	Continueren en uitbreiden gezamenlijke gladheidsbestrijding in de Krimpenerwaard.	Conform uitgevoerd.
37.	Doel: We hebben binnen de planperiode duidelijkheid over de taakoverdracht;	
37.1	We voeren een nadere verkenning van de overdracht wegentaak uit;	Conform uitgevoerd.
37.2	Op ambtelijk en bestuurlijk niveau vindt er afstemming plaats met gemeenten.	Conform uitgevoerd.

38.	Doel: We beheren de wegen en kunstwerken efficiënt en effectief, op basis van een bewuste afweging tussen risico's, kosten en prestaties, gericht op duurzame oplossingen.	
38.1	Implementatie van essentiële onderdelen van assetmanagement; voor wegen en wegbruggen.	Conform uitgevoerd.
4.2 Ambitie: Bijdragen aan een betrouwbaar en veilig wegennetwerk		
39.	Doel: We voorkomen ongevallen door onveilige situaties aan te pakken;	
39.1	Bij reconstructieprojecten worden wegen ingericht volgens het vastgestelde categoriseringsplan en Duurzaam Veilig;	Conform uitgevoerd.
39.2	We verlenen vergunningen o.b.v. wegenverordening.	Conform uitgevoerd.
40.	Doel: We dragen bij aan een wegennetwerk van voldoende kwaliteit;	
40.1	De wegen worden op een doelmatige wijze onderhouden waarbij de verkeersveiligheid leidend is.	Conform uitgevoerd.
41.	Doel: We treden bij incidenten en extreme situaties daadkrachtig en doelgericht op en beperken zo veel mogelijk de impact op de omgeving.	
41.1	Uitvoeren preventieve gladheidsbestrijding in samenwerking met gemeenten;	Conform uitgevoerd.
41.2	Afhandelen klachten en meldingen binnen de geldende servicenormen;	Conform uitgevoerd.
41.3	Voorkomen van langdurige stremmingen door een vlotte afhandeling van incidenten.	Conform uitgevoerd.

4.3 Ambitie: Wegbeheer afstemmen op de omgeving en de gebruiksfuncties

42.	Doel: We betrekken de omgeving bij de realisatie van onze projecten en maatregelen;		
42.1	Verzorgen van doelgerichte communicatie naar burgers en bedrijven bij uitvoeringsprojecten;		Conform uitgevoerd.
42.2	Uitvoeren burgerparticipatie bij locaties waar verkeersveiligheid moet worden verbeterd;		Conform uitgevoerd.
42.3	Opstellen en bekendmaken tijdelijke verkeersbesluiten.		Conform uitgevoerd.
43.	Doel: We zijn open en transparant en stellen beleid, regels en gegevens op een toegankelijke wijze digitaal beschikbaar voor derden.		
43.1	Inventarisatie van beheergegevens en beschikbaar stellen hiervan via internet;		Conform uitgevoerd.
43.2	Implementatie van softwarepakket voor beheer en onderhoud van het wegenareaal in bedrijfsvoering.		Conform uitgevoerd.

Wat heeft het gekost?

Resultaat per beleidsproduct

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	PB2018	VJN2018	Realisatie	Restant t.o.v. VJN	% Restant
BPo1 Eigen plannen	40	38	47	-9	-25%
BPo2 Plannen van derden	24	23	36	-13	-56%
BP16 Beheersinstrumenten wegen	116	90	35	56	62%
BP17 Aanleg en onderhoud wegen	3.457	3.378	3.335	42	1%
BP18 Wegenverkeersregeling en verkeersveiligheid	439	381	315	65	17%
Totaal	4.076	3.909	3.769	141	4%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Programma 4 heeft een onderschrijding van € 140.000. Er is € 82.000 meer bijgedragen door derden voor onderhoud wegen. Goederen en diensten van derden viel € 110.000 lager uit dan begroot door o.a. lagere kosten wegenverkeersregeling en verkeersveiligheid (BP18). De kapitaallasten en indirecte lasten waren € 55.000 lager dan begroot en de doorberekende personele lasten waren €118.000 hoger dan begroot.

2.5 Programma 5: Omgeving & Organisatie

AVG

In 2018 is in samenwerking met Rijnland een aantal belangrijke stappen gezet op weg naar de volledige implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Voor deze verordening is beleid, een incidentenplan en -proces (datalekken) opgesteld en geïmplementeerd. Er is een start gemaakt met de bewustwording maar de (volledige) implementatie vraagt in 2019 nog actief vervolg.

Omgevingswet

De Omgevingswet heeft tot een groot aantal activiteiten geleid, die de inwerkingtreding per 2021 inleiden. Er zijn verkenningsrapporten opgeleverd voor onder andere de waterschapsverordening en het projectbesluit. Voor deze onderdelen wordt de laatste hand gelegd aan een plan van aanpak en een programma van eisen. In 2019 zal de implementatie met kracht worden voortgezet.

Omgeving

Aan de uitvoering van projecten zijn financiële risico's verbonden. Niet zelden manifesteren deze zich na oplevering van het project. Dat doet zich voor bij de dijkversterking BAS, waar de rechter in 2019 uitspraak zal doen over wat partijen over en weer van elkaar vorderen. In andere gevallen dient het geschil zich tijdens de uitvoering aan, zoals voor het project Bergweg-zuid waarvan het geschil waarschijnlijk via arbitrage wordt beslecht. Op gebied van informatiemanagement zijn inmiddels de informatiecoördinator en programmamanager ingevuld en wordt een start gemaakt met het maken van een roadmap naar data die op

orde zijn, en blijven, werkprocessen die beschreven staan en koppelingen die voor de omgevingswet nodig zijn.

Tevens is een start gemaakt met het koppelen van een landelijk BGT systeem en het systeem van het hoogheemraadschap, zodat één systeem alle informatie bevat over de watergangen. Voor de omgevingsgerichtheid is het afgelopen jaar geïnvesteerd in het proces beschrijven en implementeren van het traject van buiten naar binnen. Voorts is een corporate communicatiestrategie ontwikkeld; er wordt inmiddels gewerkt aan de hand van een communicatiestrategie. Er wordt meer ingezet op digitale communicatie zoals de website, Facebook, LinkedIn, Twitter en een digitale nieuwsbrief.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we ervoor gedaan (programma 5)?

Waterbeheer uitvoeren in directe verbinding met de omgeving			
44.	Doel: We gaan (bestuurlijk en ambtelijk) meer in gesprek met de omgeving;	2018	Uitvoering
44.1	Onze collega's meenemen in een omgevingsgerichte werkwijze en deze te borgen binnen de organisatie. Het Team Communicatie adviseert en ondersteunt de communicatie en participatieplannen van de afdelingen. En geeft uitvoering aan het communicatieplan voor de Omgevingswet. Daarin wordt onder meer ingegaan op de hoe- en wanneer vragen.		De medewerkers van het team communicatie zijn actief betrokken bij de inzet van communicatie bij projecten en plannen. Dit is een continue activiteit.
44.2	Investeren in ambassadeurs en netwerken, ook binnen het bestuur. Intern kijken we hoe we themagericht (bv; duurzaamheid, klimaatadaptatie) kunnen aansluiten bij externe netwerken.		We zijn aangehaakt in regionale netwerken en - partners. Voorbeelden hiervan zijn Berge Linker Rottekade, Stichting Hart voor Alexander, Skadi.
44.3	Binnen grote projecten betrekken we actief de lokale omgeving. Het Team Communicatieadvies adviseert hierin en coacht de collega's binnen deze projecten hierin.		Dit is een activiteit waar we continu mee bezig zijn.
44.4	Medewerkers zullen getraind worden om met onder meer mediation-technieken in overleg met bewoners en bedrijven te gaan		Dit is slechts voor één afdeling gerealiseerd. De verdere uitrol vergt een aanbesteding waar in 2019 mee gestart wordt
45.	Doel: We vergroten waterbewustzijn en interesse voor waterbeheer;		
45.1	Uit het awareness onderzoek blijkt dat interesse is in handelingsperspectief bij wateroverlast. Hier komt een corporate communicatieplan voor: de corporate communicatie strategie.		De corporate communicatiestrategie is gereed.

45.2	Het netwerk met pers uitbreiden en perscontacten intensiveren.		Dit doen we continu.
45.3	Verdere uitvoering geven aan het educatie beleidsplan. Ook vindt er een evaluatie van het beleidsplan.		We hebben een evaluatiebijeenkomst georganiseerd. Op basis hiervan herijken we de nota educatie.
45.4	Het hoogheemraadschap neemt deel aan evenementen die aansluiten bij ons corporate communicatiestrategie.		We hebben een strategische evenementenkalender opgesteld.
45.5	Het Team Communicatie doet marktonderzoek naar welke communicatietools het beste aansluiten bij onze doelgroep en onze communicatiestrategie.		We sluiten aan bij de landelijke ontwikkelingen op dit gebied die vanuit de Unie gecoördineerd worden. In Q2 willen we aan de hand van de leefstijlenmethodiek de communicatie gaan inzetten.
45.6	Al onze eigen (social) media kanalen optimaal inzetten.		Dit doen we continu. We hebben een Instagram account geactiveerd.
45.7	Door inzet van sponsor- en bijdrageregeling sturen we in het vergroten aan waterbewustzijn.		In 2018 is het volledige budget van de bijdrageregeling ingezet.
46.	Doel: We vergroten zichtbaarheid en herkenbaarheid van het waterschap;		
46.1	We zetten onze communicatiemiddelen in diverse media integraal in. We werken gestructureerd aan de hand van een jaarkalender aan publiciteit voor het hoogheemraadschap.		Dit doen we continu.
46.2	We vergroten onze zichtbaarheid door de inzet van digitale communicatietools (social media en website) en aan te haken op actualiteiten.		Dit doen we continu.
46.3	We zetten onze aansprekende projecten zoals Dijkversterking Kijk, Themista, gebiedsprojecten in o.a. Rotterdam en internationale projecten zoals USAR (nuttige toepassingen vinden voor de baggerspecie) en Sponge 2020 regelmatig in de schijnwerpers om vooral onze innovatieve en duurzame aanpak voor het voetlicht te brengen.		Dit doen we continu.

47. Doel: we staan open voor initiatieven van derden en maken ruimte voor burgerparticipatie;		
47.1	De participatieaanpak zal in 2018 via diverse pilots verder inhoud krijgen	Vanuit projecten (omgevingsmanagement) en de bijdrageregeling duurzame omgevingsinitiatieven is ingezet op participatie (met uitdrukkelijk advies aan initiatiefnemers van ons over participatie). Daardoor zijn de initiatieven participatiever uitgevoerd.
47.2	Zichtbaarheid vergroten van de bijdrageregeling door gerealiseerde projecten in de spotlights te zetten.	
47.3	Bij gemeenten de bijdrageregeling onder de aandacht brengen zodat burgerinitiatieven op het gebied van klimaatadaptatie ons makkelijk kunnen vinden.	
48. Doel: We realiseren de benodigde ICT voorzieningen om de doelen 10, 23, 29 en 43 ten aanzien van het digitaal beschikbaar stellen van beleid, regels en gegevens uit te kunnen voeren. (organisatie doel)		
48.1	Het beschikbaar stellen van GEO- informatie op onze website.	Via een geo browser worden gegevens ontsloten
48.2	Doorontwikkeling van onze website; uitvoering geven aan het visieplan website en intranet het hoogheemraadschap. We maken onze website toegankelijker voor burgers en bedrijven.	De visie op de nieuwe website is gereed.
48.3	Website voldoet aan de eisen van het landelijke overheidsprogramma 'Digitaal 2017'.	De aansluitingen mijnoverheid.nl en de DigiD invoer zijn gerealiseerd. Er zijn momenteel echter technische problemen om het zaaksysteem te koppelen aan het archiefsysteem. Daardoor worden producten nog niet naar de inbox van mijnoverheid.nl gezonden.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	PB2018	VJN2018	Realisatie	Restant t.o.v. VJN	% Restant
BP01 Eigen plannen	973	892	656	237	27%
BP02 Plannen van derden			1	-1	
BP22 Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	529	532	612	-79	-15%
BP23 Vergunningen en meldingen	1.248	1.418	1.774	-357	-25%
BP24 Adviezen vergunningen	390	482	226	255	53%
BP25 Toezicht	2.455	2.390	2.225	165	7%
BP26 Handhaving	107	69	83	-14	-20%
BP29 Belastingheffing	3.310	3.264	2.842	422	13%
BP30 Invordering	611	603	457	146	24%
BP31 Bestuur	1.977	1.880	2.030	-150	-8%
BP32 Externe communicatie	1.226	1.151	1.274	-122	-11%
BP35 Algemeen	-740	-729	-809	80	-11%
Totaal	12.087	11.952	11.371	581	5%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

Programma 5 kent een overschrijding van € 581.000. Dit komt doordat de niet-beïnvloedbare kosten met € 72.000 worden overschreden vanwege hogere doorbelaste personeelskosten. Daarnaast zijn de beïnvloedbare kosten overschreden met € 636.000.

In de toelichting op beleidsproducten worden de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten toegelicht. Afwijkingen op beleidsproductniveau die volledig worden veroorzaakt door niet-beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of doorberekende personeelslasten) worden hieronder niet nader toegelicht. De toelichtingen op ondersteunende producten staan in paragraaf 2.6, kapitaallasten en personeelslasten staan in paragraaf 4.1.

Toelichting beleidsproducten

BP01 Eigen plannen

Op dit beleidsproduct is een overschrijding van € 356.000 en wordt veroorzaakt door de vertraging van het traject 'Netcentrisch werken'. Zowel de overige exploitatiekosten en de doorberekende personeelslasten (minder ureninzet) vallen hierdoor lager uit dan begroot.

BP23 Vergunningen en meldingen

De vergunningsaanvraag voor de A13/A16 wordt in 2019 verwacht. Hierdoor vallen de leges €470.000 lager uit dan begroot en wordt het extra budget voor vergunning en meldingen van € 140.000 niet aangewend (netto nadeel van circa € 330.000). Het restant van de overschrijding op dit beleidsproduct wordt veroorzaakt door niet-beïnvloedbare kosten.

BP25 Toezicht

De overschrijding van € 165.000 op dit beleidsproduct wordt veroorzaakt doordat minder is uitgegeven aan onderzoek en advies. Dit wordt met name veroorzaakt door verschuiving van het budget ten behoeve van de schouwcoördinatie en een incidenteel lagere uitgave voor de schouw Buitengewoon Onderhoud.

BP29 Belastingheffing

Dit beleidsproduct kent een overschrijding van € 421.000. Dit is dankzij het exploitatieresultaat van de RBG (2017 en voorschot op 2018).

BP30 Invorderingen

Dit beleidsproduct kent een overschrijding van € 145.000. Dit is dankzij het exploitatieresultaat van de RBG (2017 en voorschot op 2018).

BP31 Bestuur

De totale overschrijding binnen het beleidsproduct bestuur is tweeledig. Er is € 100.000 minder uitgegeven omdat de herziening van het erfpachtbeleid is doorgeschoven naar 2019. Er is een lagere opbrengst eigendommenverkoop (€ 100.000) en er is een extra dotatie gedaan aan de pensioenvoorziening voor oud-bestuurders (€ 186.000). Uit de meest recente actuariële berekeningen van het APG blijkt dat het saldo van de pensioenvoorziening voor oud bestuurders niet toereikend is om het doelvermogen te dekken. De voornaamste reden hiervoor is dat er vanaf heden bij alle toekomstige pensioenen een voorziening wordt opgenomen voor een nabestaandenpensioen. Ook bij diegene waar op dit moment geen sprake is van een nabestaande met recht op pensioen. Een toekomstige partner komt door deze wijziging in beginsel in aanmerking voor nabestaandenpensioen. Hierdoor is € 186.000 aan de voorziening toegevoegd.

BP32 Externe communicatie

Het budget voor de bijdrageregeling 2018 is volledig toegezegd. Een deel van deze projecten zijn niet afgerond in 2018. De subsidies van deze projecten zullen na afronding in 2019 uitgekeerd worden.

BP35 Algemeen

In 2018 is € 80.000 meer bespaarde rente gerealiseerd omdat de hoogte van het eigen vermogen (reserves) hoger was dan geraamd.

2.6 Ondersteunende producten

Wat heeft het gekost?

Bedragen x €1.000

Beleidsproduct	PB2018	VJN2018	Realisatie	Restant t.o.v. VJN	% Restant
BP51 Centraal management	1.453	1.494	1.452	43	3%
BP52 Personeel en organisatie	1.998	1.941	1.831	109	
BP53 Interne voorlichting	132	139	139		0%
BP54 Algemeen-bestuurlijke en -juridische ondersteuning	1.575	1.712	1.768	-56	-3%
BP55 Concerncontrol en financieel beleid	3.209	3.353	3.294	58	2%
BP56 Informatiebeleid en automatisering	4.284	4.516	4.438	78	2%
BP57 Huisvesting	1.997	1.981	1.976	5	0%
BP58 Interne faciliteiten	1.468	1.431	1.391	39	3%
BP59 Dienstauto's en -fietsen	574	567	535	31	6%
Totaal	16.690	17.133	16.826	307	2%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Financiële toelichting

De budgetten binnen de ondersteunende producten kennen een overschrijding van € 307.000. De beïnvloedbare budgetten zijn met circa € 172.000 overschreden. Bij de niet- beïnvloedbare budgetten is een overschrijding van circa € 480.000 zichtbaar en dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere afschrijvingslasten van € 220.000 en lagere doorberekende personeelslasten van € 250.000. In de toelichting op beleidsproducten worden de belangrijkste afwijkingen van de beïnvloedbare kosten toegelicht. Afwijkingen op beleidsproductniveau die volledig worden veroorzaakt door niet beïnvloedbare kosten (kapitaallasten, indirecte kosten of doorberekende personeelslasten) worden hieronder niet nader toegelicht. De toelichtingen op ondersteunende producten staan in paragraaf 2.6, kapitaallasten en personeelslasten staan in paragraaf 4.1.

Toelichting beleidsproducten

BP56 Informatiebeleid en automatisering

De kosten voor de I&A samenwerking met Rijnland is met € 149.000 (€ 135.000 voor licenties en personeelslasten en € 14.000 aan overige kosten) overschreden.

3 De paragrafen

In dit hoofdstuk wordt verantwoording afgelegd over het geen in de overeenkomstige paragrafen van de programmabegroting 2018 is opgenomen, behalve de kostentoe rekening. Deze is al in de begroting vastgesteld.

3.1 Financiering

Het financieringsbeleid van het hoogheemraadschap is vastgelegd in het treasury statuut en heeft als doel een formeel kader te scheppen waarbinnen de financierings- en beleggingsactiviteiten van het hoogheemraadschap plaats dienen te vinden. In de wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) zijn kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting van de treasury- functie van decentrale overheden. De belangrijkste doelstellingen van deze wet zijn: het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van decentrale overheden, het beheersen van rente risico's en het vergroten van transparantie.

Renteontwikkeling

Korte rente

In 2018 was sprake van een zeer laag renteniveau voor zowel kort als lang geld. De rente die het hoogheemraadschap gemiddeld in 2018 betaalde voor schulden op de betaalrekening bedroeg 0,0%. De rente op kort geld (minder dan 1 jaar) was gedurende 2018 negatief en bedroeg gemiddeld -0,37%.

Lange rente

Begin 2018 was de rente voor leningen van 10 jaar 0,96% (10-jaars rente). Eind 2018 daalde de rente naar 0,86%.

Financieringsbehoefte

Bedragen x € 1.000

Financiering 2018	
Afname vaste activa (afschrijving)	-16.072
Aflossingen leningen uitgegeven geld	0
Netto investeringen	21.150
Aflossingen leningen opgenomen geld	14.071
Mutaties reserves en voorzieningen	201
Financieringsbehoefte	19.350

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Vanwege de negatieve rente op kort geld is besloten om de financieringsbehoefte zo lang mogelijk in te vullen met kortlopende kasgeldleningen. Hierdoor zijn in 2018 geen langlopende leningen afgesloten. In het eerste en laatste kwartaal zijn twee kasgeldleningen afgesloten van elk € 20,0 miljoen. Voor beide kasgeldleningen heeft het hoogheemraadschap een bedrag van € 73.000 aan rente ontvangen.

Kasgeldlimiet

Op grond van de Wet Fido is voor waterschappen het maximumbedrag voor het aantrekken van kort geld bepaald op 23% van het begrotingstotaal. Voor 2018 is de kasgeldlimiet op € 24,1 miljoen vastgesteld. In 2018 is het hoogheemraadschap binnen de kaders van de kasgeldlimiet gebleven.

Schatkistbankieren

Sinds 2014 moeten de decentrale overheden hun overtollige (liquide) middelen in 's Rijks schatkist aanhouden. Hierbij is sprake van een drempelbedrag. Indien overtollige middelen de omvang van de drempel niet overschrijden, mogen die middelen buiten de schatkist worden gehouden. De hoogte van deze drempel bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal € 104,9 mln. Voor het hoogheemraadschap is het drempelbedrag in 2018 vastgesteld op € 786.750. In 2018 bleef het hoogheemraadschap onder dit drempelbedrag. Er zijn dus geen middelen in de schatkist aangehouden.

Schatkistbankieren				
Maand	Q1	Q2	Q3	Q4
1e maand	-	-	-	-
2e maand	-	-	-	-
3e maand	-	-	-	-

Renterisiconorm

De renterisiconorm beoogt een zodanige opbouw van de leningenportefeuille, dat de risico uit hoofde van rente aanpassing en herfinanciering van leningen beperkt blijft.

De jaarlijkse, verplichte aflossingen en renteherzieningen mogen niet meer bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het betreffende jaar. De renterisiconorm bedroeg in 2018 € 31,4 miljoen. Met de aflossing van € 14 miljoen aan bestaande leningen in 2018 van is het hoogheemraadschap binnen deze norm gebleven.

Rentegevoeligheidsanalyse

De leningenportefeuille van het hoogheemraadschap is in zeer grote mate ongevoelig voor de rente ontwikkelingen. De gesloten leningenovereenkomsten zijn gedurende looptijd rentevast en worden gedurende de looptijd geheel afgelost. Een renteherziening tussentijds vindt niet plaats.

Netto schuldquote

De netto schuldquote is een indicator voor de schuldpositie. Het bestaat uit de hoogte van de schuld in verhouding tot de jaarlijkse belastingopbrengsten. De netto schuld mag niet hoger zijn dan 2,8 keer de jaarlijkse belastingopbrengsten. Met een netto schuldquote van 2,16 is het hoogheemraadschap hierbinnen gebleven.

Kengetallen	2017	2018
Solvabiliteit (eigen vermogen in percentage van het totaal vermogen)	14%	15%
Netto schuldquote (netto schuld in % van de totale belastingopbrengsten)	2,16	2,05

3.2 Risicomanagement

In de risicoparagraaf wordt een aantal zaken vermeld, waarover bij het samenstellen van deze jaarrekening nog (financiële) onzekerheid bestaat. Deze risico's kunnen van invloed zijn op het toekomstige jaarresultaat.

Programma 1: Waterveiligheid

Dijkversterking BAS

Inzake de dijkversterking BAS is er sprake van een dispuut met de aannemer. Deze heeft bij het hoogheemraadschap een claim neergelegd. Een poging om tot een minnelijke schikking te komen is mislukt en de zaak ligt nu bij de rechter. In september wordt een nieuwe datum bepaald over de voortzetting van de rechtszaak. De subsidieverlener is meegenomen in de ontwikkelingen en heeft aangegeven dat het uiteindelijke financiële resultaat van de rechtszaak volledig subsidiabel is.

Programma 2: Watersysteem

Bergweg-zuid

Inzake de reconstructie van gemaal Bergweg-zuid is er sprake van een dispuut met de aannemer. Deze heeft bij het hoogheemraadschap een claim neergelegd. Inmiddels is een minnelijke schikking bereikt onder voorbehoud van bestuurlijke instemming. Deze wordt nu uitgewerkt in een vso en ter ondertekening voorgelegd aan beide partijen.

Programma 3: Afvalwater

Geen risico's uit het boekjaar 2018 voor programma 3

Programma 4: Wegen

Geen bekende risico's uit het boekjaar 2018 voor programma 4

Programma 5: Omgeving en organisatie

Geen bekende risico's uit het boekjaar 2018 voor programma 5

3.3 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de organisatie om (financiële) tegenvallers op te kunnen vangen. Bij het hoogheemraadschap bestaat dit uit de algemene reserves en de onbenutte belastingcapaciteit

Algemene reserves hebben geen specifieke bestemming en fungeren als weerstandsvermogen van een organisatie. De algemene reserves dienen in eerste instantie om eventuele toekomstige algemene financiële tegenvallers te kunnen opvangen. Ze bestaan uit de volgende bodemreserves:

Bodemreserves	
Watersysteembeheer	€ 2.500.000
Zuiveringsbeheer	€ 2.000.000
Wegenbeheer	€ 500.000
Totaal	€ 5.000.000

Omdat het hoogheemraadschap door de onbenutte belastingcapaciteit relatief eenvoudig middelen kan aantrekken, is er in theorie een onbeperkte weerstandscapaciteit. Uit oogpunt van de benodigde weerstandscapaciteit zijn omvangrijke algemene reserves, naast de tariefegalisatiereserves, dan ook niet noodzakelijk. Wel kan het wenselijk

zijn om naast de tariefegalisatiereserves nog enige algemene reserves aan te houden om eventuele tegenvallers op te vangen. Dit geeft extra ruimte om tariefschommelingen te voorkomen. Op grond van bovengenoemde omstandigheden kan geconcludeerd worden dat het weerstandsvermogen van het hoogheemraadschap voldoende is geweest. Er was daarom geen aanleiding om de huidige bodemreserves te vergroten.

3.4 Waterschapsbelastingen

Belastingopbrengsten

De minus bij begroot en realisatie geeft een mindering op de belastinginkomsten aan. De minus bij verschil geeft een positiever resultaat aan dan begroot.

	Begroot 2018	Realisatie 2018	Vershil begroot - realisatie	Realisatie 2017	Vershil 2018 - 2017
Watersysteemheffing					
Belastingopbrengsten	47.769	49.048	-1.279	48.343	705
Kwijtschelding	-2.463	-2.307	-156	-2.365	58
Oninbaar	-135	-140	5	53	-193
Subtotaal Watersysteemheffing	45.171	46.601	-1.430	46.031	570
Zuiveringsheffing					
Belastingopbrengsten	39.990	40.894	-904	40.213	682
Kwijtschelding		-93	93	116	-209
Oninbaar	-1.012	-872	-140	-806	-66
Subtotaal Zuiveringsheffing	38.978	39.930	-951	39.523	407
Wegenheffing					
Belastingopbrengsten	4.435	4.339	96	4.536	-197
Kwijtschelding	-53	-180	127	-57	-123
Oninbaar	-12	-12		15	-27
Subtotaal Wegenheffing	4.370	4.147	223	4.494	-347
Totaal	88.519	90.677	-2.158	90.047	630

Toelichting

De Regionale Belasting Groep (RBG) heft en int alle waterschapsbelasting in opdracht van het hoogheemraadschap. In vergelijking met 2017 nam de totale belastingopbrengst toe met € 630.000. Dit is een toename van 0,7% ten opzichte van het resultaat 2017. De totale belastingopbrengst in 2018 is € 2,2 miljoen hoger dan begroot; een verschil van 2,4%. Dit positieve resultaat ten opzichte van de begroting 2018, is het gevolg van hogere belastingopbrengsten voor de watersysteemheffing en zuiveringsheffing van € 1,4 miljoen en € 950.000 respectievelijk en een lagere opbrengst wegenheffing van € -223.000.

Binnen watersysteemheffing zit het positieve resultaat voornamelijk in de categorie gebouwd € 1 miljoen en bij ingezetten € 220.000. Dit wordt veroorzaakt door hogere WOZ- waardes en meer geïnd door verbeterde registratie. Tevens was er een lagere kwijtschelding voor de watersysteemheffing € 156.000.

Bij de zuiveringsheffing is de hogere belastingopbrengst opgehaald i.v.m. hogere opbrengst voorgaande jaren en meer vervuilingseenheden. Daarnaast is er minder oninbaar dan begroot € 140.000. Voor € 93.000 is er kwijtgescholden. Dit was niet begroot.

Binnen wegenheffing is er minder belastingopbrengsten ontvangen dan begroot en dat komt vooral door de hogere kwijtscheldingen van circa €130.000 dan begroot. De totale (bruto) belastingopbrengst binnen wegenheffing is 2% lager dan begroot.

Toelichting kwijtschelding en oninbaar

In 2018 is de kwijtschelding € 64.000 hoger dan begroot. Binnen de watersysteemheffing is € 156.000 minder kwijtgescholden dan begroot. Dit wordt gecompenseerd door een hogere kwijtschelding voor de wegenheffing en de zuiveringsheffing. De totale kwijtschelding is ten opzichte van 2017 toegenomen met € 274.000. Dit is nog steeds ruim onder het niveau van 2016 toen de kwijtschelding voor de zuiveringsheffing nog bestond.

In 2018 was € 1,0 miljoen oninbaar. In de begroting is rekening gehouden met een hogere oninbaarheid van in totaal € 1,2 miljoen.

De belangrijkste redenen voor oninbaarheid zijn faillissementen, schuldsaneringen en belastingsschuldigen waarvan geen woon- of verblijfplaats bekend is.

3.5 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van de voorgaande en komende begrotingsjaren worden beschouwd.

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten	JR2018	Incidentele lasten	Incidentele baten	JR2018 excl. incidentele lasten/baten
Programma 1: Waterveiligheid	13.355		110	13.245
incidentele lasten				
-				
incidentele baten				
Stolwijkerschutsluis			110	
Programma 2: Oppervlakte- en grondwater	27.168	179	13	27.334
incidentele lasten				
Kosten amoveren oude snelle sluis		179		
incidentele baten				
Stichting Beheer Registergoederen Schieland			13	

Programma 3: Afvalwaterketen en emissies	35.108		386	34.722
incidentele lasten				
-				
incidentele baten				
Teruggave gemeente Rotterdam onterecht btw in rekening gebracht			287	
Stichting Beheer Registergoederen Schieland			99	
Programma 4: Wegenbeheer	3.769		21	3.748
incidentele lasten				
-				
incidentele baten				
Verkoop materieel			21	
Programma 5: Omgeving en organisatie	11.371	186	76	11.481
incidentele lasten				
Extra dotatie pensioenvoorziening		186		
incidentele baten				
Opbrengst uit verkoop grond			76	
Subtotaal programma's	90.770	365	606	90.529

Belastingopbrengsten	-90.677			-90.677
incidentele lasten				
-				
incidentele baten				
-				
Exploitatieresultaat programmarekening (tekort)	93	365	606	-148

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

3.6 Verbonden partijen

Vanuit publiek belang gaat het hoogheemraadschap banden aan met derde partijen, verbonden partijen genoemd. Het doel hiervan is om een publieke taak uit te voeren. Het hoogheemraadschap heeft bij deze verbintenis een financieel en een bestuurlijk belang. Met het vaststellen van de nota verbonden partijen verenigde vergadering (27 maart 2013) scheidt de verenigde vergadering als algemeen bestuur van het hoogheemraadschap een kader voor het aangaan, besturen en evalueren van verbonden partijen en deelnemingen. In de bijlage van dit jaarverslag staat een uitgebreid overzicht van de ontwikkelingen bij elke verbonden partij. Onderstaand een overzicht van de verbonden partijen met een korte toelichting.

1. Stichting Beheer Registergoederen Schieland

De stichting Beheer Registergoederen Schieland is geliquideerd in 2018.

2. Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

De NWB is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheidssector. De bank arrangeert kort- en langlopende kredieten voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu. De NWB financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten op basis van haar vermogenspositie en triple-A-rating van Moody's en AA+rating van Standard & Poor's.

3. Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)

Het Waterschapshuis heeft de taak om samenwerking tussen ICT en waterschappen te bevorderen. Onder begeleiding van Het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening te verbeteren. Daarnaast streeft het HWH naar een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven. HWH ondergaat een transitie naar een flexibeler personeelsbestand c.q. kostenstructuur (HWH 2.0). Het hoogheemraadschap volgt dit verbeterproces binnen HWH nauwlettend.

4. Gemeenschappelijke regeling de Regionale Belasting Groep

De Regionale Belasting Groep heft en int sinds 2010 belastingen voor de deelnemende lokale overheden, het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, het hoogheemraadschap van Delfland en de gemeenten Delft, Vlaardingen en Schiedam.

5. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 (GR)

De GR behartigt en coördineert de belangen van de deelnemende waterschappen rond de bewerking en verwerking van slib en residuen en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalketen. De kerntaak van de GR is het gezamenlijk behartigen van het aandeelhouderschap in de

HVC Groep en het afstemmen van de activiteiten die met of door HVC voor de deelnemende waterschappen worden uitgevoerd.

De GR oefent een actief aandeelhouderschap uit om namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te borgen. Zeggenschap binnen HVC is niet alleen direct gebonden aan het aandeelhouderspercentage in HVC, maar vooral aan de invulling daarvan. In dat kader wordt geparticipeerd in de Raad van Commissarissen van HVC en maken vertegenwoordigers van de waterschappen deel uit van zowel het bestuurlijk Innovatieplatform als het ambtelijk Kennisplatform van HVC.

6. Gemeenschappelijke regeling AQUON

Het doel van de gemeenschappelijke regeling AQUON is om op het gebied van laboratoriumactiviteiten te komen tot kennisdeling en kennisontwikkeling, vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.

7. Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en andere overheidsgerelateerde organisaties, zoals de VNG.

Resultaat: De doelstellingen, prestaties en resultaten van de verbonden partijen geven - met uitzondering van de Unie van Waterschappen en de gemeenschappelijke regeling AQUON - geen aanleiding tot verdere opmerkingen.

Voor een uitgebreidere informatie zie bijlage 1 verbonden partijen.

3.7 *Onttrekkingen aan bestemmingsreserve*

Hiervoor wordt verwezen naar de Balans en toelichting (paragraaf 4.3).

3.8 *Bedrijfsvoering*

Bestuurlijke audit 2018

In de programmabegroting 2018 is aangekondigd dat een onderzoek zal worden uitgevoerd naar het Verzamelbesluit (zogenaamde verzamel- en programmakredieten). De doelstelling van het onderzoek is het inzichtelijk maken hoe de verzamel- en programmakredieten tot stand komen, binnen welk kader, of het instrument werkt zoals is beoogd, dan wel of er mogelijkheden zijn voor verbetering. De resultaten van het onderzoek worden aan de verenigde vergadering aangeboden in juni 2019.

Personeel en Organisatie

In 2018 zijn diverse activiteiten georganiseerd om de ontwikkeling van onze medewerkers en leidinggevenden te ondersteunen en te stimuleren. Denk bijvoorbeeld aan trainingen en workshops. Daarnaast hebben we een interne banen-/informatiemarkt georganiseerd om medewerkers inzicht te geven in het werk van andere afdelingen en om afdelingen de kans te geven hun vacatures op een leuke manier te presenteren.

De input van medewerkers uit de rondetafelgesprekken (2017) zijn meegenomen in gesprekken met het management en de OR; hoe komen we tot een nieuwe vorm van de gesprekscyclus? In het laatste kwartaal van 2018 zijn de voorbereidingen gestart voor de pilots ge-

sprekscyclus. Met het management zijn in een aantal sessies drie pilots uitgewerkt waarmee in 2019 wordt gestart.

Om te zorgen dat het te vormen beleid op duurzame inzetbaarheid aansluit op de behoefte van de organisatie, is er voor gekozen om in 2018 te onderzoeken wat de huidige beelden zijn. Hiervoor zijn gesprekken gevoerd met zowel de ondernemingsraad als een afvaardiging van het management en medewerkers.

In 2018 heeft een evaluatie van strategische personeelsplanning plaatsgevonden (SPP). De inzichten uit dit onderzoek helpen om dit proces in het vervolg beter in te richten en te faciliteren. In 2019 gaan we weer met SPP aan de slag. SPP helpt om ontwikkelingen die in onze omgeving spelen in kaart te brengen en een beeld te vormen van de impact deze ontwikkelingen hebben op de manier waarop wij ons werk doen. Dit vormt ook input voor de kennis, vaardigheden en talenten die we daarbij nodig hebben.

Personeelsverloop en vacatures	2018	2017
Instroom	40	36
Doorstroom	26	20
Uitstroom	29	28
Vacatures	79	43

Kengetallen personeelsbeleid	2018	2017
Bezetting (aantal medewerkers)	343	329
Bezetting (fte)	320,73	308,09
Formatie (fte)	338,67	328,29
Aantal mannen	209	205
Aantal vrouwen	134	124
Aantal stagiaires	23	19
Ziekteverzuim	2018	2017
Ziekteverzuimpercentage	4,50%	5,13%
Ziekmeldingsfrequentie	1,32	1,26

Informatieveiligheid en bedrijfscontinuïteit

Informatieveiligheid is onmisbaar als middel om een veilige bedrijfsvoering mogelijk te maken. Het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) stelt in zijn Cybersecuritybeeld onomwonden dat de digitale dreiging toeneemt. Tegelijkertijd vertrouwt het hoogheemraadschap steeds meer op digitale middelen voor zijn bedrijfsvoering en werkt samen met HHR aan een verdere digitalisering. Geruchtmakende aanvallen tonen aan dat aanvallers vaak een schot hagel afvuren waarbij behalve het eigenlijke doel, ook willekeurige andere organisa-

ties getroffen worden die daardoor ook schade leiden. Reden genoeg om informatieveiligheid hoog op de agenda te zetten. Bovendien legt de Rijksoverheid maatregelen op ter beveiliging vanuit verscheidene nieuwe wettelijke kaders, waarbij de belangrijkste de uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming (uAVG) en de Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen (Wbni) zijn. Deze zijn beiden van kracht geworden in 2018. Vermeldenswaardig is verder dat de Baseline informatiebeveiliging Waterschappen (BIWA) in 2019 vervangen wordt.

Ons hoogheemraadschap werkt sinds 2016 samen op het gebied van ICT met die van Hoogheemraadschap van Rijnland. Er wordt een gezamenlijk beleid op het gebied van informatieveiligheid gevoerd. Om een beheerste uitvoering te borgen, is er een gezamenlijk informatiebeveiligingsplan opgesteld. Hieronder vindt u een beknopt overzicht van de status van de belangrijkste maatregelen.

Het plan omvat voor het hoogheemraadschap ruim 16 pakketten met meer dan honderd maatregelen die belegd zijn bij de lijnmanagers. Het plan is medio 2018 bekrachtigd door de gezamenlijke i-raad. Begin december blijkt dat ongeveer 25% van de maatregelen is uitgevoerd, 25% gestart en de resterende 50% nog moet starten. Dit valt op te maken uit de eigen rapportage van de lijnmanagers over de maatregelen waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Enkele opvallende resultaten:

- De beveiligingsorganisatie is sinds het vierde kwartaal op sterkte.
- In samenwerking met HHR is een project gestart om een methode voor objectgerichte risicoanalyse te ontwikkelen.
- Er is een IT audit uitgevoerd op Prosa, waarbij zowel de leverancier,

zijn product als het beheer door het hoogheemraadschap onder de loep zijn genomen.

- De ICT beheerprocessen Change- en releasemanagement hebben nu aandacht voor informatieveiligheid.

Aandachtspunt: Het uitvoeren van de maatregelen vergt veel capaciteit. De organisatie bleek onvoldoende in staat om de afgesproken maatregelen te treffen door capaciteitsgebrek. Uit gesprekken met de maatregeligeigenaren blijkt dat men zich wel bewust is van de noodzaak.

Doorkijk naar 2019

In 2019 volgt de BIO de BIWA op als normenkader voor informatiebeveiliging. De BIO kent een andere opzet dan de BIWA. Dit heeft gevolgen voor de opzet van het plan voor 2019. Uitgangspunt van de BIO is de internationale norm ISO 27002:2017 en het invoeren van drie Basis BeveiligingsNiveaus. 2019 is door de UvW aangemerkt als overgangsjaar voor de omschakeling naar de BIO. In 2020 dienen alle overheden aan de BIO te voldoen, hetgeen vanuit de UvW bij alle waterschappen geaudit zal worden.

3.9 EMU-saldo

In de Eurozone is afgesproken, dat het tekort van een land niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen en de overheidsschuld niet meer dan 60% van het BBP. Deze normen zijn de EMU-criteria. De EMU-criteria gelden voor de overheden gezamenlijk. Het EMU-saldo is het verschil tussen inkomsten en uitgaven van alle

overheden samen (Rijk, sociale fondsen en decentrale overheden). Het wetsvoorstel Houdbare overheidsfinanciën (Hof) is op 23 april 2013 door de Tweede Kamer aangenomen. Deze wet bepaalt dat het Rijk en de decentrale overheden, dus ook de waterschappen, een gelijkwaardige inspanning leveren ten aanzien van de Europese begrotingseisen uit het aangescherpte Stabiliteits- en Groeipact.

Het EMU-tekort van de decentrale overheden moet dalen tot 0,2% van het BBP in 2017. De decentrale overheden hebben aangegeven over meer investeringsruimte te moeten beschikken in verband met de uitvoering van wettelijke taken en het nakomen van (inter-)nationale verplichtingen. Het kabinet is de decentrale overheden hierin tegemoetgekomen door bij het sluiten van het 'Financieel Akkoord 2013' in te stemmen met een bijgesteld 'saldopad' van -0,5% in 2014 en 2015. In de jaren daarna zou het verder moeten worden afgebouwd tot -0,4% in 2016 en -0,3% in 2017.

De Unie van Waterschappen heeft een berekening gemaakt voor de individuele referentiewaarden van de waterschappen. De EMU-referentiewaarde van het hoogheemraadschap in 2018 bedraagt € 15,5 miljoen negatief. Dit is bepaald door de Unie van Waterschappen.

Uit onderstaand overzicht blijkt dat het werkelijke EMU-saldo over 2018 uitkomt op een positief van € 8,0 miljoen. Dat is € 23,5 miljoen verschil met de referentiewaarde 2018 en is € 19,7 miljoen hoger (positief) dan geprognostiseerd (€ -11,6 mln.) in de voorjaarsnota. Dit verschil komt vooral doordat de werkelijke investeringssubsidies hoger waren dan begroot, de bruto investeringsuitgaven achter bleven op de begroting en het exploitatiesaldo positiever was dan geraamd.

Bedragen x € 1.000

	PB2018	VJN2018	JR2018	JR2017
EMU-exploitatiesaldo	-4.618	-5.558	-93	3.634
Invloed investeringen				
-/- bruto-investeringsuitgaven	26.758	26.206	21.150	26.251
+ investeringssubsidies	6.170	3.638	13.325	9.752
+ verkoop materiële - en immateriële activa	-	-	-	-
+ afschrijvingen	17.485	16.777	16.072	15.872
Invloed voorzieningen				
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	110	-	221	85
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-	-	-	100
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	320	276	329	312
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen	-	-	-	-
Deelnemingen en aandelen				
-/- boekwinst	-	-	-	-
+ boekverlies	-	-	-	-
EMU-saldo	-7.931	-11.625	8.046	2.680

4 Jaarrekening 2018

4.1 Exploitatierkening naar kosten- en opbrengsten

In dit hoofdstuk wordt de exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten verantwoord.

Bedragen x € 1.000

Nr.	Omschrijving	PB2018	VJN2018	JR2018	JR2017
Lasten					
2.1	Rente en afschrijvingen	23.109	22.306	21.557	21.961
2.2	Personeelslasten	28.237	29.130	30.150	27.492
2.3	Goederen en diensten van derden	45.471	46.590	42.854	39.761
2.4	Bijdragen aan derden	8.058	8.476	8.115	8.255
2.5	Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien	110		202	85
Totaal lasten		104.986	106.502	102.879	97.553
Baten					
3.1	Financiële baten	1.024	1.024	1.171	1.201
3.2	Personeelsbaten	135	635	825	596
3.3	Goederen en diensten aan derden	3.245	3.216	2.620	2.906

3.4	Bijdragen van derden	2.566	2.772	2.507	2.036
3.5	Waterschapsbelastingen	88.519	88.519	90.677	90.047
3.6	Interne verrekeningen	4.880	4.779	4.985	4.401
Totaal baten		100.367	100.944	102.786	101.188
Exploitatieresultaat		-4.618	-5.558	-93	3.634

Exploitatieresultaat

Het saldo van baten en lasten is € 93.000 negatief. De lasten zijn circa € 3,6 miljoen lager en de baten circa € 1,8 miljoen hoger dan begroot. Het exploitatieresultaat is daardoor circa € 5,5 miljoen positiever uitgekomen dan begroot.

Lasten

Rente en afschrijving

De afschrijvingslasten bedragen circa € 16,1 miljoen. Dit is circa € 700.000 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door projecten die later werden afgesloten en afgeschreven dan begroot. Het betreft voornamelijk een aantal projecten met een korte afschrijvingstermijn waardoor het effect op de realisatie groter is.

Personeelslasten

Personele lasten 2018	Budget	Realisatie	Restant
Loonkosten personeel	21.044	19.210	1.834
Sociale premies	4.569	4.791	-222
Opleidingen (overige personeelslasten)	635	611	23
Loonsom	26.248	24.613	1.636
Inhuur	1.903	4.166	-2.263
Voormalig bestuur en personeel	276	310	-34
Overige personele kosten	703	1.061	-359
Subtotaal	2.882	5.537	-2.655
Totaal Personele lasten	29.130	30.150	-1.020

De personeelslasten bestaan uit verschillende kostencomponenten. De belangrijkste afwijkingen worden beknopt toegelicht.

De loonkosten voor eigen personeel zijn circa € 1,6 miljoen lager dan begroot omdat de werkelijke bezetting lager was dan de begrote formatie. De vacatureruimte die daardoor ontstaat kan worden benut om te werven of om inleenkrachten in te huren. De onderuitputting zou zonder de extra cao lasten circa € 1,9 miljoen zijn geweest.

In 2018 is voor circa € 4,2 miljoen ingehuurd (€ 2,3 miljoen meer dan begroot) en dat is 16,9% van het totale loonsombudget. Het budget voor inhuur is voornamelijk bestemd voor het inhuren van projectleiders. Het opvangen van werkzaamheden door vacatures en het vervangen van medewerkers bij langdurige ziekte, wordt financieel gedekt uit de vacatureruimte.

De overige personele kosten laten een nadeel zien van circa € 360.000. Er zijn meer kosten gemaakt dan begroot aan organisatiebrede cursussen en opleidingen, recruitment/werving en selectie, werkkosten gerelateerde overige personeelslasten en cateringdiensten.

Goederen en diensten van derden

Ten opzichte van de begroting is circa € 3,7 miljoen minder kosten gemaakt.

Voordelen

De organisatie kent een lagere besteding van circa € 2,2 miljoen van de budgetten overige diensten door derden (onder andere advies- en onderzoekbudgetten en overige diensten). De onderuitputting van deze budgetten is zichtbaar in alle programma's. Binnen de onderhoud gerelateerde budgetten is een onderschrijding van circa € 1,5 miljoen

zichtbaar. De grootste onderschrijding wordt veroorzaakt door de onderuitputting van het baggerbudget.

Overige voordelen

- Circa € 160.000 lagere energie en brandstoflasten;
- Circa € 50.000 lagere verzekeringskosten.

Nadelen

- Circa € 95.000 hogere kosten binnen de budgetten leasebetalingen en operationele lease;
- Circa € 75.000 hogere kosten binnen de budgetten huren en rechten.

Bijdragen aan derden

De bijdragen aan derden zijn € 361.000 lager dan begroot. Circa € 70.000 wordt veroorzaakt door de onderuitputting van het bijdrage-regeling budget en circa € 130.000 door de lagere kosten muskusrat-tenbeheer. De bijdrageregeling is voor het volledig beschikbare budget van € 130.000 toegekend. Hiervan moet € 70.000 nog worden uitgekeerd, na afronding van het project. Het restant wordt veroorzaakt door een verschuiving tussen kostensoorten. Het budget is geraamd op bijdragen aan derden, de realisatie is terecht gekomen bij goederen en diensten door derden.

Toevoegingen aan voorzieningen

Er is € 202.000 extra toegevoegd aan de voorzieningen. De volgende mutaties hebben plaatsgevonden:

- Extra dotatie van € 186.000 aan de pensioenvoorziening voor voormalig bestuurders (zie toelichting programma 5);
- Extra dotatie van € 16.000 aan de wachtgeldvoorziening om aan de huidige wachtgeldverplichtingen te kunnen voldoen.

Baten

Financiële baten

De rentebaten zijn € 147.000 hoger dan begroot. Het betreft hogere bespaarde rente over het eigen vermogen (€ 82.000) en niet geraamde rentebaten op kasgeldleningen (€ 65.000). Door de negatieve rente op kasgeldleningen hebben we een rentevoordeel behaald.

Personeelsbaten

Het hoogheemraadschap ontvangt opbrengsten voor het uitlenen van personeel en uitkeringen op grond van sociale wetten. De personeelsbaten zijn € 191.000 hoger dan begroot omdat er meer medewerkers zijn uitgeleend dan waar rekening is gehouden in de begroting.

Goederen en diensten aan derden

Er is circa € 600.000 minder aan opbrengsten binnengekomen dan begroot. Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door de lagere legesopbrengsten en lagere opbrengsten uit eigendommenverkoop.

Bijdragen van derden

De bijdragen van derden zijn circa € 265.000 lager dan begroot. Naast de in hoofdstuk 3 toegelichte incidentele/hogere ontvangen bijdragen van derden is minder Interreg 2 zeeën subsidie ontvangen voor het project USAR. Doordat de uitvoering van het project is vertraagd en daarmee in 2018 minder kosten zijn gemaakt, is tevens minder subsidie ontvangen.

Waterschapbelastingen

De opbrengst waterschapsbelasting is circa € 1,6 miljoen hoger dan begroot. Zie toelichting pagina 24, dekkingsmiddelen.

Interne verrekeningen

De € 207.000 aan extra geactiveerde opbrengsten wordt veroorzaakt door meer geactiveerde uren op projecten (€ 172.000) en door € 34.000 extra onttrekking uit de wachtgeldvoorziening.

4.2 Exploitatierkening naar programma's en kostendragers

In dit hoofdstuk wordt de exploitatierkening naar programma's en kostendragers verantwoord. Toelichting op de programma's is te vinden in hoofdstuk 2 Programmaverantwoording. De toelichting op de resultaatbestemming is te vinden in paragraaf 1.2 Financieel resul-

taat en bestemming. De toelichting op de waterschapsbelastingen is te vinden in paragraaf 3.4 Waterschapsbelasting. De toelichting op de stortingen en onttrekkingen in de reserves is te vinden in paragraaf 4.4 Reserves en voorzieningen.

Bedragen x € 1.000

	PB2018	VJN2018	JR2018	Watersys- teembeheer	Zuiverings- beheer	Wegen- beheer
Programma 1: Waterveiligheid	12.959	13.707	13.355	13.355		
Eigen plannen	207	252	114	114		
Plannen van derden	178	162	118	118		
Beheersinstrumenten waterkeringen	1.757	2.169	1.985	1.985		
Aanleg en onderhoud waterkeringen	10.533	10.856	10.774	10.774		
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	283	268	364	364		
Programma 2: Oppervlakte- en grondwater	28.119	28.842	27.168	27.168		
Eigen plannen	3.119	3.171	3.137	3.137		
Plannen van derden	156	256	180	180		
Beheersinstrumenten watersystemen	1.626	1.706	1.788	1.788		
Aanleg, verbetering en onderhoud watersys- temen	7.066	7.116	6.742	6.742		

Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	4.861	5.274	4.137	4.137	
Beheer hoeveelheid water	8.719	8.641	8.745	8.745	
Calamiteitenbestrijding watersystemen	181	175	507	507	
Monitoring watersystemen	1.352	1.467	1.458	1.458	
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	1.037	1.035	472	472	
Programma 3: Afvalwaterketen en emissies	35.897	35.666	35.108	173	34.934
Eigen plannen	579	639	781		781
Plannen van derden	16	11	28		28
Getransporteerd afvalwater	4.431	4.214	4.100		4.100
Gezuiverd afvalwater	12.795	12.300	12.142		12.142
Verwerkt slib	5.259	5.514	5.513		5.513
Afvalwaterbehandeling door derden	12.528	12.355	12.197		12.197
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	236	524	315	158	158
Aanpak diffuse emissies derden	53	111	31	16	16
Programma 4: Wegenbeheer	4.076	3.909	3.769		3.769
Eigen plannen	40	38	47		47
Plannen van derden	24	23	36		36

Beheersinstrumenten wegen	116	90	35			35
Aanleg en onderhoud wegen	3.457	3.378	3.335			3.335
Wegenverkeersregeling en -veerksveiligheid	439	381	315			315
Programma 5: Omgeving en organisatie	12.087	11.952	11.371	7.610	3.325	436
Eigen plannen	973	892	656	656		
Plannen van derden	-	-	1	1		
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	529	532	612	612		
Vergunningen en meldingen	1.248	1.418	1.774	1.331	284	160
Adviezen vergunningen	390	482	226	170	36	20
Toezicht	2.455	2.390	2.225	1.981	223	22
Handhaving	107	69	83	71	12	1
Belastingheffing	3.310	3.264	2.842	1.421	1.279	142
Invordering	611	603	457	228	206	23
Bestuur	1.977	1.880	2.030	974	954	102
Externe communicatie	1.226	1.151	1.274	611	599	64
Algemeen	-740	-729	-809	-445	-267	-97
Totale lasten	93.137	94.077	90.770	48.306	38.259	4.205

Baten						
Belastingopbrengsten: Watersysteemheffing	47.769	47.769	49.048	49.048		
Belastingopbrengsten: Zuiveringsheffing	39.990	39.990	40.894		40.894	
Belastingopbrengsten: Wegenheffing	4.435	4.435	4.339			4.339
Kwijtschelding	-2.516	-2.516	-2.580	-2.307	-93	-180
Oninbaar	-1.160	-1.160	-1.025	-140	-872	-12
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-	-	-	-	-	-
Totale baten	88.519	88.519	90.677	46.601	39.930	4.147
Saldo lasten en baten	-4.618	-5.558	-93	-1.705	1.671	-58

Voorstel resultaat bestemming

Saldo lasten en baten	-4.618	-5.558	-93	-1.705	1.671	-58
Onttrekking bestemmingsreserves	292	314	315	116	199	-
Storting bestemmingsreserves	-	-	1.391	1.084	289	17
Resultaat voor bestemming	-4.326	-5.244	-1.169	-2.673	1.580	-75
Onttrekking tariefegalisatiereserves	4.326	5.244	2.748	2.673	-	75
Storting tariefegalisatiereserves	-	-	1.580	-	1.580	-
Resultaat na bestemming	-	-	-	-	-	-

4.3 Balans en toelichting

Bedragen x € 1.000

Activa	31-dec-18	31-dec-17
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	1.762	5.339
Materiële vaste activa	224.298	228.969
Financiële vaste activa	120	120
Vlottende activa		
Kortlopende vorderingen	9.111	10.026
Overlopende activa	3.815	7.803
Liquide middelen	1	10
Subtotaal vlottende activa	12.927	17.839
Totaal activa	239.107	252.266

Bedragen x € 1.000

Passiva	31-dec-18	31-dec-17
Vaste passiva		
Eigen vermogen	36.275	36.367
<i>Algemene reserves</i>	5.000	5.000
<i>Bestemmingsreserves tariefegalisatie</i>	25.906	21.962
<i>Overige bestemmingsreserves</i>	5.461	5.770
<i>Exploitatieresultaat</i>	-93	3.634
Voorzieningen	3.513	3.621
Vaste schulden	144.663	158.734
Subtotaal vaste passiva	184.450	198.722
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden	41.923	28.522
Overlopende passiva	12.734	25.023
Subtotaal vlottende passiva	54.657	53.545
Totaal passiva	239.107	252.266

4.3.1 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt op basis van hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. De opgenomen bedragen zijn in euro's. Afrondingsverschillen zijn mogelijk.

De waardering van de activa en passiva, en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Vergelijkende cijfers

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van de het voorgaande jaar.

Schattingen door het management

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening toe te passen, is het nodig dat het management van het hoogheemraadschap zich over verschillende zaken een oordeel vormt. Het management maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het vereiste een inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en

schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de betreffende jaarrekeningposten in de toelichting.

De in deze jaarrekening opgenomen schattingen hebben vooral, maar niet uitsluitend, betrekking op:

- De levensduur en restwaarde van vaste activa;
- De voorziening voor oninbaarheid van de vorderingen (reguliere vorderingen en belastingvorderingen);
- De omvang van de benodigde voorziening voor arbeidsgelateerde verplichtingen.

Grondslagen voor de waardering van activa, passiva en de resultaatbepaling

Vaste activa

De vaste activa bestaan uit immateriële, materiële en financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met subsidies, bijdragen en de cumulatieve afschrijvingen.

Immateriële vaste activa	Aantal jaar afschrijving
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	5
Verkiezingen	4

Materiële vaste activa

De materiele vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. Eventuele bijdragen van derden worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs voor zover voldoende zekerheid bestaat over de toekenning hiervan. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Er wordt in beginsel geen rekening gehouden met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf de eerste maand volgend op de maand waarin het activum in gebruik is genomen. De economische levensduur en de afschrijvingsmethode zijn vastgelegd in de Nota Afschrijvingsbeleid en worden periodiek opnieuw beoordeeld. Ook vindt jaarlijks het beoordelen van (indicaties van) eventuele bijzondere waardeverminderingen plaats.

Aan bouwprojecten met een doorlooptijd van minimaal een jaar wordt gedurende de vervaardiging van het actief, rente toegerekend aan de vervaardigingsprijs. Op gronden wordt niet afgeschreven.

De kosten van onderhoud aan de vaste activa worden in het exploitatieresultaat opgenomen in het jaar waarin deze zich voordoen. Er wordt voor de kosten van onderhoud derhalve geen voorziening gevormd.

Materiële vaste activa	Aantal jaar afschrijving
Gronden	
Gronden	0
Terreinen	15
Vervoermiddelen	
Voertuigen	7
Machines, apparaten en werktuigen	
Machines en vaartuigen	8
Bedrijfsgebouwen	
Kantoorgebouwen en centrale werkplaatsen	40
Veiligheidsvoorzieningen en inventaris	10
Mechanische- / elektrisch onderdelen	15
Woonruimten	
Dienstwoningen	40
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Primaire waterkeringen	25-40
Overige waterkeringen	10-30

Bouwkundige voorzieningen	40
Mechanische- / elektrotechnische voorzieningen	15
Kunstwerken waterkering	25-30
Watergangen	40
Kunstwerken waterbeheersing	40
Saneringswerkzaamheden waterbodems	40
Gemalen: bouwkundig	40
Gemalen: mechanisch-elektrisch	15
Gemalen: elektrisch	10
Transportsystemen	40
Afvalwaterzuiveringsinstallaties: bouwkundig	40
Afvalwaterzuiveringsinstallaties: mechanisch-elektrisch	15
Afvalwaterzuiveringsinstallaties: elektrisch	10
Rioolgemalen: bouwkundig	40
Rioolgemalen: mechanisch-elektrisch	15
Rioolgemalen: elektrisch	10
Slibverwerkingsinstallaties: bouwkundig	40
Slibverwerkingsinstallaties: mechanisch-elektrisch	15

Slibverwerkingsinstallaties: elektrisch	10
Reconstructiewerkzaamheden wegen	20
Wegbruggen	40
Overige bruggen	30
Vaarwegen en havens	
Vaarwegen en havens	40
Overige materiële vaste activa	
Hardware	5
Software	6

Voor investeringen die als materiële vaste activa worden aangemerkt is de gebruiksduur van een investering leidend voor de afschrijvingstermijn. Niet voor iedere categorie is één afschrijvingstermijn te hanteren, met name voor uitgaven aan waterkeringen zijn de omstandigheden van een investering bepalend voor de afschrijvingstermijn. Bij sommige categorieën is daarom niet één termijn genoemd maar staan een minimum- en maximumtermijn aangegeven. De toegepaste afschrijvingsmethoden zijn lineair.

Onderhanden werk

De onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs of tegen een lagere directe opbrengstwaarde vermindert met de kapitaalbijdragen van derden en de lineaire afschrijving op basis van

de economische levensduur. De onderhanden werken bestaan uit de investeringen van uitvoeringskredieten in het verslagjaar, voorbereidingskredieten en het grondverwerwingskrediet.

Financiële vaste activa

De kapitaalbelangen, niet zijnde deelnemingen en aandelen, met een duurzaam karakter worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Deelnemingen en aandelen zijn gewaardeerd tegen de historische aanschafprijs.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijke geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van gemiddelde uitkomsten vanuit het verleden.

Vlottende activa en passiva

De vorderingen, overlopende activa en passiva, liquide middelen en de langlopende en kortlopende schulden zijn op basis van de nominale waarden gewaardeerd. Bij de belastingdebiteuren wordt voor de verwachte oninbaarheid een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt berekend door van de netto belastingopbrengst, met behulp van ervaringscijfers, een percentage te reserveren.

Reserves en voorzieningen

De reserves en voorzieningen worden in drie groepsindelingen onderscheiden:

- Algemene reserves
- Bestemmingsreserves
- Voorzieningen

Een uitgebreidere toelichting op reserves en voorzieningen is te vinden in paragraaf 4.4.

Resultaatbepaling

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. In afwijking hiervan worden de ontvangen dividenden toegekend aan het jaar waarin ze ontvangen worden. Nog te ontvangen subsidies worden pas verantwoord wanneer harde toezeggingen ontvangen zijn en deze bedragen ook daadwerkelijk ontvangen gaan worden.

4.3.2 Toelichting op de balans

Bedragen x € 1.000

Vaste Activa	“Stand 31-dec-17”	Investering / desinvestering	Overboeking onderhanden werken	Afschrijvingen / aflossingen	Bijdragen van derden	“Stand 31-dec-18”
Immateriële vaste activa						
Bijdragen aan activa in eigendom van bedrijven						
Bijdragen aan activa in eigendom van het rijk						
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	5.038		45	3.321		1.762
Bijdragen aan activa in eigendom van overigen						
Overige immateriële vaste activa	301			301		
Totaal immateriële vaste activa	5.339	-	45	3.621	-	1.762
Materiële vaste activa						
Gronden en terreinen	13.543			17		13.526
Vervoermiddelen	6			6		
Machines, apparaten en werktuigen	992		127	224		895
Bedrijfsgebouwen	14.303		299	841		13.761
Woonruimten	3			1		1

Grond-, weg en waterbouwkundige werken	161.807	-389	8.091	9.681		159.827
Overige materiële vaste activa	3.649		4.414	1.680		6.383
Onderhanden werken	34.666	21.539	-12.977		-13.325	29.903
Totaal materiële vaste activa	228.969	21.150	-45	12.450	-13.325	224.298
Financiële vaste activa						
Kapitaalverstrekkingen aan bedrijven	120					120
Leningen aan ambtenaren						
Leningen aan overigen						
Totaal financiële vaste activa	120					120
Totaal vaste activa	234.427	21.150	-	16.072	-13.325	226.180

Bedragen x € 1.000

Vlottende activa	31-dec-18	31-dec-17
Kortlopende vorderingen		
Vorderingen op belastingdebiteuren	8.556	9.520
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	-	-
Overige kortlopende vorderingen	555	506
Totaal kortlopende vorderingen	9.111	10.026
Overlopende activa		
Nog te ontvangen voorschotbedragen rijk	495	494
Nog te ontvangen voorschotbedragen overige openbare lichamen	90	6
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	3.229	7.302
Totaal overlopende activa	3.815	7.802
Liquide middelen		
Kas	1	1
Banken	-	9
Totaal liquide middelen	1	10
Totaal vlottende activa	12.927	17.838

	Saldo 31-12-2017	Resultaat- bestem- ming jaar- rekening 2017	Saldo 01-01-2018	Vermeer- deringen & Verminde- ringen	Saldo 31-12-2018	Voorstel resultaat- besteming	Saldo 01-01-2019
Algemene reserves							
Bodemreserves:							
Watersysteembeheer	2.500		2.500		2.500		2.500
Zuiveringsbeheer	2.000		2.000		2.000		2.000
Wegenbeheer	500		500		500		500
Totaal algemene reserves	5.000		5.000		5.000		5.000
Bestemmingsreserve tariefegalisatie							
Watersysteembeheer	10.137	715	10.852		10.852	-2.673	8.179
Zuiveringsbeheer	7.844	2.593	10.437		10.437	1.580	12.017
Wegenbeheer	3.982	635	4.617		4.617	-75	4.541
Overige bestemmingsreserves							
Algemeen							
Reserve toekomstige dubieuze debiteuren	-	-	-		-	570	570

Watersysteembeheer							
Afkoop erfpacht	5.353	-110	5.243	5.243	-116	5.127	
Reserve eigen risico dijkversterkingen	-	-	-	-	821	821	
Zuiveringsbeheer							
Subsidie slibverbrandingsinstallatie	361	-181	181	181	-181	-	
Egalisatiereserve cross border lease	56	-18	38	38	-18	20	
Totaal bestemmingsreserves	27.733	3.634	31.367	31.367	-93	31.275	
Totaal eigen vermogen	32.733	3.634	36.367	36.367	-93	36.275	

Bedragen x € 1.000

	Saldo	Vermeerderingen		Verminderings		Saldo
	31-12-2017	Interne	Externe	Interne	Externe	31-12-18
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen						
Pensioenvoorzieningen bestuur	2.943	186			154	2.975
Voorziening wachtgeldverplichtingen	213	16			156	73
Voorziening spaarverlof	464					464
Totaal voorzieningen	3.621	202		310		3.513

Bedragen x € 1.000

Vaste schulden	31-dec-17	Bij: Nieuw afgesloten leningen	Af: Aflossingen	31-dec-18	Rente-percentage	Rente over leningen
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	158.734	-	14.071	144.663	2,88%	4.364
Totaal vaste schulden	158.734	-	14.071	144.663	2,88%	4.364

Bedragen x € 1.000

Vlottende passiva	31-dec-18	31-dec-17
Kortlopende schulden (<1 jaar)*		
Overige kasgeldleningen	20.000	10.000
Negatieve bank- en giroaldi	18.550	12.446
Schulden aan leveranciers	1.592	6.025
Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies	1.760	53
Subtotaal kortlopende schulden	41.903	28.524
Overlopende passiva	41.903	28.524
Overlopende verplichtingen	5.973	6.710
Ontvangen voorschotbedragen	6.761	18.313
<i>Europese Unie</i>		1.058
<i>Rijk</i>	4.450	14.129
<i>Provincies</i>	2.249	3.126
<i>Overige openbare lichamen</i>	62	
Overige vooruitontvangen bedragen	21	-3
Subtotaal overlopende passiva	12.755	25.020
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	54.657	53.545

* Kortlopende schulden zonder saldo worden in deze tabel niet weergegeven

Toelichtingen

Immateriële vaste activa

De boekwaarde van de immateriële vaste activa daalde van € 5,3 miljoen naar € 1,8 miljoen. De oorzaak hiervan is dat de helft van de activa in deze categorie dit jaar volledig zijn afgeschreven. Er is daarnaast in 2018 voor € 45.000 aan immateriële projecten geactiveerd.

Materiële vaste activa

De boekwaarde van de materiële vaste activa daalde in 2018 van € 228,9 miljoen naar € 224,3 miljoen. Er is voor € 12,9 miljoen geactiveerd.

Onderhanden werken

Toelichting op de investeringen/onderhanden werken is te vinden in paragraaf 4.5 investeringen.

Financiële vaste activa

In 2018 hebben er zich op het gebied van financiële vaste activa geen wijzigingen voorgedaan.

Kortlopende vorderingen

De totale hoeveelheid kortlopende vorderingen is afgenomen van € 10,0 miljoen naar € 9,1 miljoen. De invorderingen en de aanslagoplegging wordt door de Regionale Belastinggroep uitgevoerd.

Overlopende activa

De overlopende activa bestaat uit de nog te ontvangen bedragen, waarvan de opbrengst ten gunste van 2018 komt. Aan het einde van

deze paragraaf zijn mutaties op de voorschotbedragenrekeningen weergegeven.

Liquide middelen

In 2018 hebben er geen grote mutaties plaatsgevonden.

Schatkistbankieren

In 2018 bleef het hoogheemraadschap onder dit drempelbedrag. Er zijn dus geen middelen in de schatkist aangehouden.

Schatkistbankieren				
Maand	Q1	Q2	Q3	Q4
1e maand	-	-	-	-
2e maand	-	-	-	-
3e maand	-	-	-	-

Eigen vermogen en voorzieningen

Tariefegalisatiereserves

De tariefegalisatiereserves zijn bedoeld om hevige fluctuaties in de tarieven zo veel mogelijk op te vangen. Van jaar tot jaar wordt het verloop van de tariefegalisatiereserves getoetst aan het kostenverloop uit de meerjarenbegroting.

Reserve problematische schulden

Vanuit toekomstige wet- en regelgeving heeft het waterschap besloten een extra reserve voor dubieuze debiteuren te creëren. Uitgangspunt

van de nog te vormen wetgeving is dat de overheid coulanter om dient te gaan met schulden bij particulieren van ouder dan drie jaar.

Afkoopsommen erfpachten

De mogelijkheid bestaat om erfpachten voor een periode van twintig tot vijftig jaar af te kopen. Het afkopen van erfpachten is een voortdurend proces, waarbij de ontvangsten jaarlijks wisselen. Het bedrag aan erfpachtcanons dat hierdoor niet wordt ontvangen, wordt jaarlijks - na resultaatbestemming - gecompenseerd door een toevoeging aan de tariefegalisatiereserve watersysteembeheer.

Reserve eigen risico dijkversterkingen

Het waterschap is eigen risicodragers voor dijkversterkingen. Aan deze reserve worden overschotten toegevoegd die op dijkversterkingsprojecten zijn ontstaan, om tekorten in de toekomst op te kunnen vangen.

Subsidie slibverbrandingsinstallatie

De bijdrage vanuit de reserve is gerelateerd aan de totale afschrijvingsduur van de slibverbrandingsinstallatie van 25 jaar, zoals deze door DRSH Zuiveringsslib nv wordt gehanteerd. Deze bijdrage wordt na resultaatbestemming toegevoegd aan de tariefegalisatiereserve zuiveringenbeheer.

Toelichtingen op het eigen vermogen en de voorzieningen zijn te vinden in paragraaf 4.4 Reserves en voorzieningen.

Vaste schulden

In 2018 zijn de vaste schulden afgenomen van € 158,7 miljoen naar € 144,7 miljoen door aflossingen. Er zijn geen nieuwe lange leningen aangegaan. Het gemiddelde rentepercentage is 2,88%. De betaalde rente is daarmee uitgekomen op € 4,4 miljoen.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden waar het gaat om aan financiering gerelateerde schulden, worden toegelicht in paragraaf 3.1 Financiering.

Overlopende passiva

Dit betreft overlopende posten die per 31 december 2018 verschuldigd waren maar die in 2019 tot betaling komen.

Daarnaast zijn hier de vooruit ontvangen bedragen verantwoord waarvan de baten ten gunste van 2018 komen.

Het volgende overzicht geeft het verloop hiervan weer.

	31-12-2017	Toevoegingen	Vrijgevallen bedragen	31-12-2018
Europese Unie	1.058	637	1.694	-
Rijk	14.129	4.479	14.158	4.450
Provincies	3.126	2.249	3.126	2.249
Overige openbare lichamen	-	62	-	62
Totaal ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen	18.313	7.427	18.979	6.761

	31-12-2017	Toevoegingen	Ontvangen	31-12-2018
Nog te ontvangen voorschotbedragen rijk	6	495	6	495
Nog te ontvangen voorschotbedragen overige openbare lichamen	494	-	404	90
Totaal nog te ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen	500	495	410	585

4.4 Reserves en voorzieningen

Hieronder wordt inzicht verschaft in de ontwikkeling van de reserves in 2018. Alle bedragen zoals vermeldt in onderstaande tabellen zijn x €1.000.

Het doel van de 'staat van reserves en voorzieningen' is het geven van een overzicht van de stand aan het begin en het eind van het boekjaar en van de mutaties die zich in de loop van het boekjaar met betrekking tot de reserves en voorzieningen van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard zullen voordoen.

1. Algemene reserves

Algemene reserves	Saldo 1-1-18	Vermeerderingen	Verminderingen	Voorgestelde resultaat-bestemming	Saldo 31-12-18
Bodemreserves:					
- watersysteembeheer	2.500				2.500
- zuiveringsbeheer	2.000				2.000
- wegenbeheer	500				500
Totaal	5.000				5.000
Doel:	De algemene reserves fungeren als algemeen weerstandsvermogen en hebben geen specifieke bestemming.				
Vermeerdering:	Geen.				
Vermindering:	Geen.				

De algemene reserves fungeren als algemeen weerstandsvermogen en hebben geen specifieke bestemming. De algemene reserves dienen dan ook vooral om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard te kunnen opvangen. Ze bestaan uit drie bodemreserves voor het watersysteembeheer, zuiveringenbeheer en wegenbeheer.

2. Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen die, in tegenstelling tot de algemene reserves, een vooraf bepaalde bestemming hebben. De bestemmingsreserves bestaan uit:

- Drie tariefegalisatiereserves voor de beheerstaken watersysteem-, zuiverings- en wegenbeheer;
- Reserve problematische schulden;
- Afkoopsommen erfpachten;
- Reserve eigen risico dijkversterking;
- Subsidie slibverbrandingsinstallatie;
- Reserve-egalitatie Cross Border Lease (CBL).

Tariefegalisatiereserves

Tariefegalisatie-reserves	Saldo 1-1-18	Vermeerderingen	Verminderingen	Voorgestelde resultaat-bestemming	Saldo 31-12-18
Tariefegalisatie-reserves:					
- watersysteembeheer	10.852			-2.673	8.179
- zuiveringsbeheer	10.437			1.580	12.017
- wegenbeheer	4.617			-75	4.541
Totaal	25.906			-1.169	24.737
Doel:	De tariefegalisatiereserves zijn bedoeld om hevige fluctuaties in de tarieven zo veel mogelijk op te vangen. Van jaar tot jaar wordt het verloop van de tariefegalisatiereserves getoetst aan het kostenverloop uit de meerjarenbegroting.				
Vermeerdering:	Dit betreft de toevoeging naar aanleiding van het positieve resultaat 2018 op de taak Zuiveringsbeheer.				
Vermindering:	Dit betreffen de onttrekkingen ter dekking van de negatieve resultaten 2018 op de taken Watersysteembeheer en Wegenbeheer.				

Reserve problematische schulden

Bestemmings-reserves	Saldo 1-1-18	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Voorgestelde resultaat-bestemming	Saldo 31-12-18
Bestemmingsreserve problematische schulden				570	570
Doel:	Vanuit toekomstige wet- en regelgeving heeft het hoogheemraadschap besloten een extra reserve voor dubieuze debiteuren te creëren. Uitgangspunt van de nog te vormen wetgeving is dat de overheid coulanter om dient te gaan met schulden bij particulieren van ouder dan drie jaar.				
Vermeerdering:	Bedrag dat toegevoegd zou moeten worden aan de voorziening dubieuze debiteuren door toekomstige wetgeving.				
Vermindering:	Geen.				

Afkoopsommen erfpachten

Bestemmings-reserves	Saldo 1-1-18	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Voorgestelde resultaat-bestemming	Saldo 31-12-18
Afkoop erfpacht	5.243			-116	5.127
Doel:	De mogelijkheid bestaat om erfpachten voor een periode van twintig tot vijftig jaar af te kopen. Het afkopen van erfpachten is een voortdurend proces, waarbij de ontvangsten jaarlijks wisselen. Het bedrag aan erfpachtcanons dat hierdoor niet wordt ontvangen, wordt jaarlijks - na resultaatbestemming - gecompenseerd door een toevoeging aan de tariefegalisatiereserve watersysteembeheer.				
Vermeerdering:	Geen.				
Vermindering:	Jaarlijkse onttrekking conform doel reserve.				

Reserve eigen risico dijkversterking

Bestemmings-reserves	Saldo 1-1-18	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Voorgestelde resultaat-bestemming	Saldo 31-12-18
Reserve eigen risico dijkversterkingen				821	821
Doel:	Het waterschap is eigen risicodragers voor dijkversterkingen. In sommige gevallen ontstaat er een overschot, dat gebruikt kan worden bij toekomstige tegenvallers.				
Vermeerdering:	Overschot dijkversterking Capelle- Moordrecht.				
Vermindering:	Geen.				

Subsidie slibverbrandingsinstallatie

Bestemmings-reserves	Saldo 1-1-18	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Voorgestelde resultaat-bestemming	Saldo 31-12-18
Subsidie slibverbrandingsinstallatie	181			-181	-
Doel:	De bijdrage vanuit de reserve is gerelateerd aan de totale afschrijvingsduur van de slibverbrandingsinstallatie van 25 jaar, zoals deze door DRSH Zuiveringslslb nv wordt gehanteerd. Deze bijdrage wordt na resultaatbestemming toegevoegd aan de tariefegalisatiereserve zuiveringenbeheer.				
Vermeerdering:	Geen.				
Vermindering:	Jaarlijkse onttrekking conform doel reserve.				

Reserve egalisatie Cross Border Lease (CBL)

Bestemmings-reserves	Saldo 1-1-18	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Voorgestelde resultaat-bestemming	Saldo 31-12-18
Egalisatiereserve cross border lease	38			-18	20
Doel:	De functie van deze reserve is het afstemmen van kosten en baten van deze constructie. Bijkomend effect is dat deze reserve in zekere mate bijdraagt aan risicodkking. Jaarlijks valt een deel van deze reserve vrij en wordt, na resultaatbestemming, toegevoegd aan de tariefegalisatiereserve zuiveringenbeheer.				
Vermeerdering:	Geen.				
Vermindering:	Jaarlijkse onttrekking conform doel reserve.				

3. Voorzieningen

Voorzieningen worden gerekend tot het vreemd vermogen en worden gevoed door dotaties ten laste van de exploitatie. Bij voorzieningen gaat het om onzekere verplichtingen, die in de toekomstige jaren onregelmatig gespreid zijn. De voorzieningen zijn tegen nominale en contante waarde opgenomen. Hieronder wordt inzicht verschaft in de ontwikkeling van de voorzieningen in 2018. Alle bedragen zoals vermeldt in onderstaande tabellen zijn x € 1.000.

Voorzieningen arbeid gerelateerde verplichtingen

Voorziening	Saldo	Vermeerderingen		Verminderingen		Saldo
	1-1-18	Intern	Extern	Intern	Extern	31-12-18
Pensioenvoorzieningen bestuur	2.943	186			154	2.975
Doel:	Deze voorziening is gevormd door een jaarlijkse dotatie ten laste van de exploitatie om (in de toekomst) pensioen uit te keren aan gepensioneerde hoogheemraden of om aan de verplichting van waardeoverdracht te kunnen voldoen.					
Vermeerdering:	Aan het eind van het jaar wordt beoordeeld of de voorziening wachtgeldten voldoende is om gemaakte afspraken te kunnen financieren. Indien nodig wordt de voorziening aangevuld.					
Vermindering:	Jaarlijkse vermindering conform doel voorziening.					

Wachtgeldverplichtingen

Voorziening	Saldo	Vermeerderingen		Verminderingen		Saldo
	1-1-18	Intern	Extern	Intern	Extern	31-12-18
Wachtgeldverplichtingen	213	16			156	73
Doel:	Deze voorziening is gevormd om (in de toekomst) wachtgeldten uit te keren aan voormalige bestuursleden en personeel.					
Vermeerdering:	Aan het eind van het jaar wordt beoordeeld of de voorziening wachtgeldten voldoende is om gemaakte afspraken te kunnen financieren. Indien nodig wordt de voorziening aangevuld.					
Vermindering:	Jaarlijkse vermindering conform doel voorziening.					

Voorziening spaarverlof

Voorziening	Saldo	Vermeerderingen		Verminderingen		Saldo
	1-1-18	Intern	Extern	Intern	Extern	31-12-18
Voorziening spaarverlof	464					464
Doel:	Deze voorziening is in 2013 gevormd door de opbrengst van gekochte verlofdagen van personeel en dient om (in de toekomst) bij opname van deze verlofdagen de inhuur van menskracht te financieren en is als nominale waarde opgenomen.					
Vermeerdering:	Geen.					
Vermindering:	Geen.					

4.5 Investerings

Bedragen x € 1.000

	Omschrijving Subproject	Krediet	Investerings- kosten	Investerings- opbrengsten	Netto investering	Overgebleven krediet
	Reconstructie glooiing Nesserdijk, Rotterdam		326		326	-326
Po1	Bleiswijk	120	120		120	
Po1	Dijkversterking Capelle-Moorder	14.900	12.253	12.253		2.647
Po1	RWK BLEo46 Rottedijk 1+ROTo03	180	194		194	-14
Po1	Wilhelmina kade Gouda	230	223		223	7
Po1	Zuidplas ZPPo41	30	26		26	4
Po2	Abraham Kroes motor	208	208		208	
Po2	Bierhoogt	121	119		119	2
Po2	De Graeff motor	24	24		24	
Po2	Gemaal 4e Tocht	1.977	1.513		1.513	464
Po2	Gemaal Vlist-westzijde 3.3	1.253	1.253	502	750	
Po2	Het Grote Kerkplein	45	45		45	
Po2	inrichting Nesse, Oudeland	3.328	3.025	3.025		303

Po2	knelpunt Achterbroek	360	360	180	180	
Po2	Leemhuis motor	27	27		27	
Po2	Middelwatering	77	77		77	
Po2	Molen Haastrecht (3.2)	292	292	145	147	
Po2	Renovatie kunstwerken 2015	341	293		293	48
Po2	Renovatie kunstwerken 2017, personeelslasten	39	39		39	
Po3	KV ren inkomende waterlijn	1.200	1.199		1.199	1
Po3	KV verbouwen kantine en overlegruimte	200	197		197	3
Po3	Procesautomatisering AWK	2.733	2.562	213	2.350	171
Po3	Renovatie Persleiding kern Goudenrak	225	155		155	70
Po3	Renovatie awzi Berkenwoude	200	200		200	
Po3	Vervangen transportst niet voorzien 2017	100	50		50	50
Po4	Kp Benedenberg 5.7 en 5.8	106	106	44	61	
Po4	Materieel WW 2017	227	127		127	99
Po4	Nazorg reconstructie BBS	150	145		145	5
Po4	Reconstructie Capellelaan	410	388		388	22
Po4	Vervanging wegbruggen in 2016	613	613		613	
Po4	Waterbeheer Zuidbroekse Opweg-Ringvaart 5.4	478	478	211	268	

	OP	Archiefbewaarplaats	200	180	180	20	
	OP	Digitalisering nieuwe werkstijl	495	535	535	-40	
	OP	gezamenlijke ICT infrastructuur en centrale I&A organisatie met Rijnland	390	389	389	1	
	OP	ICT infrastructuur 2016	350	327	327	23	
	OP	Informatiebeveiliging BIWA	210	210	210		
	OP	Inventarisatie basisregistratie	320	248	248	72	
	OP	Vervangen Gemeenlandhuis 2016	120	120	120		
	OP	Vervangen ond.managementsys.'14	420	356	356	64	
Totaal reguliere activering			32.697	29.003	16.574	12.429	3.695
deelactivering	Po1	RWK mjp ZPPo17a+b Oostringdijk	7	7	7		
deelactivering	Po2	Prog. mgt WGPK	332	332	332		
deelactivering	Po3	RG+PL Triangel	13	13	13		
deelactivering	Po3	Waterlijn AWZI De Groote Zaag	196	196	196		
Totaal deelactivering			548	548	548		
Eindtotaal			33.246	29.551	16.574	12.977	3.695

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting

Het saldo van de 39 geactiveerde projecten en 4 deelactiveringen bedraagt € 29,6 miljoen. Ten opzichte van de oorspronkelijke gevoteerde kredieten is er een onderschrijving van circa € 3,7 miljoen (11,1%).

Bruto investeringen

Bedragen x € 1.000.000

	Krediet	Realisatie	Saldo
Totaal alle investeringen	277,5	213,4	64,1

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Van het totale gevoteerde krediet van € 277,5 miljoen resteert per 31 december 2018 nog € 64,1 miljoen. Het totaal van de gevoteerde investeringskredieten die worden afgesloten bedragen € 13,1 miljoen.

Gerealiseerde uitgaven ten opzichte van de planning per programma 2018

In de onderstaande tabel de gevoteerde kredieten, gerealiseerde uitgaven, het uitgavenpatroon 2018 en stand Programmabegroting 2018 van de in 2018 lopende projecten per programma.

Bedragen x € 1.000

Programma	Gevoteerd krediet	Totale realisatie	% realisatie t.o.v. krediet	Uitgaven patronen PB2018	Realisatie huidig jaar	Realisatie % huidig jaar
1. Waterveiligheid	188.425	160.892	85%	7.879	7.847	100%
2. Oppervlakte en grondwater	57.098	31.383	55%	7.666	7.516	98%
3. Afvalwaterketen	17.655	11.563	65%	3.960	4.081	103%
4. Wegenbeheer	9.343	5.591	60%	3.644	1.495	41%
5. Omgeving en organisatie (inclusief ondersteunende producten)	4.930	3.947	80%	788	618	78%
Totaal	277.451	213.376	77%	23.937	21.557	90%

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

De gerealiseerde investeringsuitgaven zijn 90% van de begrote uitgaven.

Toelichting

Programma 1

De uitgaven zijn, zoals eerder gerapporteerd, conform prognose. De uitgave voor reconstructieprojecten regionale waterkeringen zijn lager

doordat in de regio veel klei beschikbaar was, waardoor deze vrijwel kosteloos geleverd kon worden. Binnen Primaire waterkeringen was er een rechtmatige overschrijding van 10%. Dit is gemeld en goedgekeurd in de D&H van 18 december 2018. Dit wordt gecompenseerd doordat het project Dijkversterking Krimpen 2e fase binnen het hoogwaterbeschermingprogramma meer heeft uitgegeven in 2018 dan voorzien.

Programma 2

Het percentage gerealiseerde uitgaven ten opzichte van het uitgavenpatroon uit de programmabegroting 2018 is 98%, wat nagenoeg conform de begroting is. Bij het gemaal Bergweg-Zuid/A16 is er een kostenoverschrijding als gevolg van een scopewijziging: op verzoek van Rijkswaterstaat (in verband met de aanleg van de verlengde A20) is gekozen voor een grotere capaciteit van het gemaal. Op 19 november 2018 hebben het hoogheemraadschap en Rijkswaterstaat een overeenkomst getekend, waarin afspraken zijn vastgesteld over waterbeheer en meerkosten van dit project.

In 2018 is het Watergebiedsplan Krimpenerwaard fase A afgesloten. Daarnaast is de notitie Herijking uitvoeringsprogramma Zuidplaspolder vastgesteld en zijn oude maatregelen die afgerond zijn afgesloten en afgerekend.

Programma 3

Binnen programma 3 is in 2018 totaal € 4.080.000 uitgegeven. Dit is 103% van het begrote uitgavenpatroon. Het grootste investeringsproject is Themista. In 2018 is ruim € 2.800.000 uitgegeven. Dit is 144% ten opzichte van de raming.

De uitgaven van aangevraagde kredieten in 2018 lopen achter, omdat de kredieten vanwege een langere voorbereiding later in het jaar zijn aangevraagd. De uitvoering van de projecten waarvan de krediet tegen het eind van het jaar zijn aangevraagd, starten begin 2019. Het betreft bijdragen aan renovaties van de gemeentelijke rioolgemaal (Capelle aan den IJssel) en renovaties op Kralingseveer (vervanging online meet-

apparatuur, voorbereiding beluchting Groenendijk en Kortenoord en energiebesparende maatregelen).

Programma 4

Voor het programma wegen is in 2018 € 1,5 miljoen aan investeringen gerealiseerd van de begrote € 3,6 miljoen. De belangrijkste afwijking is veroorzaakt door het project Schoonouweneweg (€ 1,4 miljoen, gevoerd in de maart verenigde vergadering, zie BURAP 2). Daarnaast blijft de vervanging van de bruggen achter. Ondanks de samenwerking met de markt is de realisatie van de innovatieve pilotbrug uitgesteld, omdat de beoogde doelen (sneller en goedkoper), niet gerealiseerd konden worden. Gezocht wordt na een alternatieve oplossing die dichterbij de doelen komt. Op een aantal locaties vraagt het proces, om overeenstemming te bereiken met de eigenaren, van de bruggen veel tijd. Tenslotte wordt een bestelde vrachtwagen pas in 2020 geleverd (circa 9 maanden levertijd).

Programma 5 (en ondersteunende producten)

Het percentage gerealiseerde uitgaven ligt op 78% van het in de programmabegroting 2018 begrote uitgavenpatroon. Het project Biwa H9 Sleutelplan, dat gezamenlijk getrokken wordt met Rijnland, heeft vertraging opgelopen. Dit is veroorzaakt door de afhankelijkheid van derden en beperkte beschikbaarheid van inzet vanuit ICT. Het kost tijd omdat de ontworpen toepassingen niet of onvoldoende werken. Daardoor is veel tijd nodig bij het zoeken naar een goede oplossing.

4.6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen (NUBBV)

Het waterschap geeft in de niet uit de balans blijvende de balans blijvende verplichtingen inzicht in de verplichtingen na het jaar 2018. Deze verplichtingen zijn niet opgenomen in een balanspost.

De NUBBV behandelt de volgende onderwerpen:

1. Garantstellingen
2. NUBBV als onderdeel van de reserves
3. Subsidieverplichtingen (indien van toepassing)
4. Overige NUBBV

1. Garantstellingen

Er zijn in 2018 geen betalingen geweest als gevolg van garantstellingen.

N.V. HVC:

Het hoogheemraadschap heeft aan N.V. HVC als rechtsopvolger van DRSH Zuiveringsslib N.V. een garantstelling afgegeven voor een totaalbedrag van € 29 miljoen aan leningen afgesloten bij de NWB bank. De waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen. De verdeling van de aandelen en aansprakelijkheid is als volgt;

Deelnemer	%
Hoogheemraadschap van Rijnland	31%
Waterschap Hollandse Delta	28%
Hoogheemraadschap van Delfland	24%
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	10%
Waterschap Rivierenland	7%
Totaal	100%

Het restantbedrag van de geldleningen bedraagt per 1 januari 2018 € 29 miljoen. Per 31 december 2018 is dit € 24,5 miljoen.

Regionale Belasting Groep (RBG)

De deelnemers van de RBG staan gezamenlijk garant voor de juiste betaling van rente en aflossing, boeten en kosten van de door de RBG af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening-courant op te nemen gelden, naar verhouding van de bijdrage van de deelnemers op 1 januari van het jaar waarin de rente en aflossing verschuldigd is, ter waarde van:

Deelnemer	%
Hoogheemraadschap van Delfland	47,6%
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	23,8%
Gemeente Delft:	12,0%
Gemeente Vlaardingen:	8,2%
Gemeente Schiedam:	8,4%
Totaal	100%

Stichting Beheer Registergoederen Schieland (SBRS)

Het hoogheemraadschap heeft zich garant gesteld voor het saldo in rekening-courant van SBRS bij de Nederlandse Waterschapsbank. De stichting Beheer Registergoederen Schieland is geliquideerd in 2018.

AQUON

Het hoogheemraadschap heeft zich garant gesteld voor 5% van het saldo in rekening-courant van AQUON bij de Nederlandse Waterschapsbank en de aangetrokken langlopende leningen. Het totale bedrag van de kortlopende en langlopende schulden is eind 2018 circa € 10,6 miljoen.

Garantstelling Unie van Waterschappen

Het hoogheemraadschap heeft zich voor 4% garant gesteld voor een doorlopend krediet van de Unie van Waterschappen bij de Nederlandse Waterschapsbank. Het krediet mag maximaal € 2,0 miljoen zijn.

2. NUBBV als onderdeel van de reserves

Niet van toepassing. Eind 2018 is het Cross Border lease contract vroegtijdig afgekocht. Hiermee zal in 2018 deze reserve in zijn geheel vrijvallen.

3. Subsidieverplichtingen

Niet van toepassing.

4. Overige NUBBV

Hieronder vermelden we de belangrijkste verplichtingen die groter zijn dan € 250.000. Het totaalbedrag aan niet uit de balans blijvende verplichtingen is in totaal € 9,0 miljoen.

Uit het financieel systeem blijkt dat op investeringen en exploitatie voor een bedrag van circa € 6,5 miljoen aan verplichtingen zijn geregistreerd, met een meerjarig karakter en/of met een hoogte van minimaal € 250.000. In de verplichtingen zitten jaarlijkse bijdragen en opdrachten.

Jaarlijkse bijdrage aan:

- STOWA van circa € 0,3 miljoen;
- Aquon van circa € 1 miljoen;
- HVC van circa € 2,5 miljoen.

Opdrachten:

- Opdracht verstrekt voor realisatie Themista van circa € 1,3 miljoen;
- Opdracht verstrekt voor de uitvoeringswerkzaamheden reconstructie regionale waterkeringen van circa € 0,6 miljoen;
- Twee opdrachten verstrekt voor buitengewoon onderhoud watergangen van circa € 0,9 miljoen;
- Opdracht verstrekt voor online meetapparatuur van circa € 0,4 miljoen.

Daarnaast zijn, vanuit het financieel systeem alle Europees tot stand gekomen contracten geïnventariseerd die nog doorlopen na 2018. Hieruit volgt een totale restwaarde van nog doorlopende meerjarige contracten van € 2,5 miljoen.

Opdrachten:

- Overeenkomst levering en service van online meetapparatuur van circa € 1 miljoen;
- ransport nat slib contract van circa € 520.000;
- Telefonie vaste verbindingen contract van circa € 390.000;
- Leaseplan wagenpark tot en met 2019 van circa € 340.000;
- Contract levering ijzerchloride en polyaluminiumchloride van circa € 275.000.

4.7 WNT-verantwoording

Op 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op het hoogheemraadschap van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor het hoogheemraadschap is € 189.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening van de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hiernaast vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2018 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Bezoldiging topfunctionarissen:

WNT	2018	2017
	M.J.H. van Kuijk	M.J.H. van Kuijk
Functie(s)	Secretaris-directeur	Secretaris-directeur
Duur dienstverband in 2018	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1	1
Echte of fictieve dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning inclusief belastbare onkostenvergoeding	€ 133.651,12	€ 128.943,94
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 18.260,04	€ 16.952,64
Totaal bezoldiging	€ 151.911,16	€ 145.896,58
Individueel WNT maximum	€ 189.000,00	€ 181.000,00
Motivering indien overschrijding norm	n.v.t.	n.v.t.

5 *Controleverklaring*

Controleverklaring wordt nagezonden.

Bijlagen

Bijlage 1 Verbonden partijen

Uitvoeringsinformatie verbonden partijen

Aanvulling op hoofdstuk 8.9 Verbonden partijen, van de programma-begroting 2017. Het algemeen bestuur heeft in de kaderstellende Nota verbonden partijen Schieland en de Krimpenerwaard (vastgesteld 27 maart 2013) bepaald welke informatie over verbonden partijen het minimaal nodig heeft en daartoe een format vastgesteld. Die uitgebreide informatie, met beleidsinformatie, laatst bekende financiële gegevens en de risico's (beleidsmatig/operationeel, juridisch en financieel) van elke verbonden partij, vindt u in deze bijlage.

5.1.1 Stichting Beheer Registergoederen Schieland

De Stichting Beheer Registergoederen Schieland is in 2018 geliquideerd.

5.1.2 Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

Identiteitsgegevens

Naam verbonden partij (VP)	Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Ingangsdatum	1954
Portefeuillehouder dagelijks bestuur	Portefeuillehouder Financiën

Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Financiën
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Bedrijfsvoering
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De NWB Bank is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de Nederlandse publieke sector. Voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu, arrangeert de bank korte en langlopende kredieten. De NWB Bank financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten op basis van een zeer sterke vermogenspositie en triple-A rating van Moody's en AA+ rating van Standard and Poor's.
Bestuurlijk belang	Via de algemene vergadering van aandeelhouders het hoogheemraadschap het beleid van de NWB Bank.
Deelnemende partijen	35 overheden (Provincies, waterschappen en de Staat der Nederlanden).
Relatie met programma	Programma 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	<ul style="list-style-type: none"> • De nettowinst in 2018 is met 19% gedaald tot € 100 mln. (2017 € 122,5 mln.). De winst is te danken aan het hogere financieringsvolume en dat de nettowinst lager is dan 2017 komt door minder gunstige financieringstarieven in de geldmarkt. • Standard & Poor's en Moody's hebben de rating vastgesteld AAA voor de NWB. Dit is gelijk aan de rating van de Nederlandse Overheid.
Financiële gegevens	
Financieel belang	Het hoogheemraadschap heeft een belang van 2,8% in het aandelenkapitaal van de NWB. Het hoogheemraadschap is hiermee verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten. De NWB heeft 2 soorten aandelen te weten aandeel A, dat recht geeft op 1 stem en aandeel B dat recht geeft op 4 stemmen. Het hoogheemraadschap heeft 610 aandelen A van € 115,- per stuk en 430 aandelen B van € 460,- per stuk.
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen

Begroting Jaar	Rekening			
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2016			€ 1.507.000.000	€ 92.581.000.000
2017			€ 1.628.000.000	€ 85.168.000.000
2018			€ 1.726.000.000	€ 81.663.000.000

Resultaten begroting

Resultaten jaarrekening

Jaar	Resultaten begroting			Resultaten jaarrekening		
	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2016			n.b.	€ 107.000.000	€ 86.000.000	€ 107.000.000
2017			n.b.	€ 218.000.000	€ 95.500.000	€ 122.500.000
2018			n.b.	€ 186.000.000	€ 86.300.000	€ 99.700.000

Beleidsmatige, juridische en financiële risico's

Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.

N.v.t.

Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.

Het hoogheemraadschap loopt slechts risico over het ingebrachte kapitaal. De waarde van de aandelen kan afnemen. De kans daarop achten we gering evenals de impact en wordt daarom niet meegenomen bij de overwegingen rond het weerstandsvermogen.

Overige risico's.

In verband met de kapitaaleisen onder Basel III heeft de bank begin 2011 besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse nettowinst. Op grond van de aangekondigde minimale eis voor de leverage ratio per 1 januari 2018 van 3%, zal geen dividend worden uitgekeerd tot de bank aan deze minimum eis voldoet. In 2018 is geen winst uitgekeerd.

5.1.3 Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis

Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis

Identiteitsgegevens

Naam verbonden partij (VP)

Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats

Amersfoort

Rechtsvorm

Gemeenschappelijke regeling

Ingangsdatum	1 januari 2013
Portefeuillehouder dagelijks bestuur	Portefeuillehouder ICT
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder ICT
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Bestuur, Informatie en Juridisch advies
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen. Onder begeleiding van Het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening te verbeteren. Daarnaast is het streven gericht op een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven.
Bestuurlijk belang	Een zetel met stemrecht in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling.
Deelnemende partijen	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor alle 21 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie (ICT).
Relatie met programma	Programma 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	De ombouw van Het Waterschapshuis (HWH) conform het koersplan is in volle gang. Samen met de waterschappen is de weg ingeslagen om te komen tot een flexibele expertorganisatie waar kennis van ICT, waterschappen en projectleiding zijn geborgd. Een organisatie bestaande uit een kleine vaste kern, die zorg draagt voor de instandhouding, en een flexibele schil voor de invulling van de programma's en projecten.

Financiële gegevens

Financieel belang	De totale kosten zijn op basis van drie verschillende kostenverdeelsleutels verdeeld over de waterschappen, te weten (1) een evenredige n.a.v. het aantal deelnemers, (2) een verdeling naar oppervlakte en (3) de 45/55 verdeelsleutel: aan 45% van de organisatiekosten wordt door elk waterschap gelijk bijgedragen. De overige 55% van de kosten worden naar rato van de omvang van de belastingopbrengst van elk waterschap verdeeld. Het kostenaandeel van het hoogheemraadschap bedraagt 2,6% van de totale kosten.
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen

Begroting	Rekening			
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2016			-€ 10.045	€ 9.626.124
2017			€ 0	€ 11.290.025
2018			€ 0	€ 10.868.575

Resultaten begroting primaire begroot voor begrotingswijzigingen

Resultaten Jaarrekening voor bestemmingsreserves

Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2016	€ 14.392.482	€ 14.392.482	€ 0	€ 17.489.124	€ 18.107.250	-€ 620.836

2017	€ 15.902.950	€ 15.902.950	€ 0	€ 17.646.660	€ 17.683.881	-€ 37.255
2018	€ 21.338.379	€ 21.338.379	€ 0	€ 20.590.566	€ 20.590.566	€ 0,-

Beleidsmatige, juridische en financiële risico's

Veranderingen in het belang dat het hoogheerraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.

HWH maakt een transitie door naar een flexibeler personeelsbestand c.q. kostenstructuur conform het opgezette koersplan. De financiële gevolgen zijn pas recent inzichtelijk geworden. Het hoogheerraadschap dient een zienswijze in ten aanzien van de ingediende begrotingswijziging.

Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.

Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk. Het is mogelijk dat de begroting wordt overschreden, voor 2,6% zal dit doorgerekend worden aan het hoogheerraadschap.

Overige risico's.

Het hoogheerraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheerraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij.
Er is een kans dat ICT-projecten minder succesvol zijn dan bedoeld. De impact op het imago van het individuele waterschap achten we beperkt.

5.1.4 Gemeenschappelijke Regeling De Regionale Belastinggroep

Gemeenschappelijke Regeling De Regionale Belastinggroep

Identiteitsgegevens

Naam verbonden partij (VP)	De Regionale Belastinggroep
Vestigingsplaats	Schiedam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	2010
Portefeuillehouder dagelijks bestuur	Portefeuillehouder Financiën
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Financiën (voorzitter), portefeuille Waterveiligheid (lid AB) en portefeuille Watersysteembeheer (plv. lid AB)
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Bestuur, Informatie en Juridisch advies

Beleidsinformatie

Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De Regionale Belasting Groep heft en int sinds 2010 belastingen voor de deelnemende lokale overheden.
Bestuurlijk belang	Een zetel in het dagelijks bestuur, tevens voorzitter DB. Twee zetels met (gekwalificeerd) stemrecht in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling.

Deelnemende partijen	Het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, het hoogheemraadschap van Delfland en de gemeenten Delft, Vlaardingen en Schiedam.
Relatie met programma	Programma 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	Het algemeen bestuur van de RBG heeft in 2017 de notitie groei vastgesteld. In 2018 worden met de inliggende gemeenten gesprekken (ambtelijk) gevoerd over samenwerking op het vlak van belastingheffing en -invordering.
Financiële gegevens	
Financieel belang	Gebaseerd op een gemiddelde van diverse kerngegevens zoals aantal ingezetenen, bedrijven en WOZ objecten is de verdeelsleutel met betrekking tot de bijdrage aan de RBG, voor 2018 bepaald op 23,8%. Vanaf het moment van oprichting (2010) heeft de RBG een positief jaarrekeningresultaat. Deze resultaten zijn terug gevloeid naar de deelnemers.
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen				
Begroting	Jaarrekening			
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	(K) Vreemd vermogen
2016			€ 2.322.900	€ 7.922.400
2017			€ 3.231.900	€ 5.421.500
2018			€ 2.324.400	€ 6.424.300

Jaar	Resultaten begroting			Resultaten jaarrekening voor bestemmingsreserves		
	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2016	€ 18.374.700	€ 18.374.700	0	€ 19.793.400	€ 18.829.600	€ 963.800
2017	€ 19.662.500	€ 19.662.500	0	€ 20.025.900	€ 18.400.500	€ 1.625.400
2018	€ 18.938.200	€ 18.938.200	0	€ 17.967.700	€ 17.672.700	€ 295.000

Beleidsmatige, juridische en financiële risico's

Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.

Vanaf 2015 is het financiële belang in de RBG 23,8%.

Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.

Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk. Zij staan gezamenlijk garant voor de juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten van de door de RBG af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening courant op te nemen gelden, naar verhouding van het financieel belang in de RBG.

Op basis van de resultaten van de afgelopen jaren, achten we de kans gering dat de door het hoogheemraadschap begrote kosten voor de RBG worden overschreden. Ook de impact achten we beperkt, dus is dit risico niet van belang voor de overwegingen rond het weerstandsvermogen.

Overige risico's.

Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheemraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij.

Aangezien de RBG fungeert als 'voorportaal' van het hoogheemraadschap in de heffing en inning van de waterschapbelastingen, is er een risico op imagoschade voor het hoogheemraadschap. Dit risico wordt beoordeeld als aanvaardbaar.

5.1.5 Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	2009
Portefeuillehouder in het dagelijks bestuur	Portefeuillehouder Waterkwaliteit
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Waterkwaliteit,
Dijkgraaf (RvC, NV HVC)	
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Afvalwaterketen en emissies

Beleidsinformatie

Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	<p>De GR heeft tot doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de bewerking en verwerking van slib en residuen en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalketen. De kerntaak van de GR is het gezamenlijk behartigen van het aandeelhouderschap in de N.V. HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door N.V. HVC ten behoeve van de in de GR deelnemende waterschappen worden uitgevoerd. De GR oefent daartoe een actief aandeelhouderschap uit om namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te borgen. Zeggenschap binnen HVC is niet alleen direct gebonden aan het percentage van het aandeelhouderschap in HVC, maar vooral aan de manier waarop het aandeelhouderschap wordt ingevuld. In dat kader wordt mede geparticipeerd in de Raad van Commissarissen van HVC en maken vertegenwoordigers van de waterschappen deel uit van zowel het bestuurlijk Innovatieplatform en het ambtelijk Kennisplatform van HVC.</p>
Bestuurlijk belang	<p>Een zetel met stemrecht in het dagelijks en algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling. De dijkgraaf is commissaris in de Raad van Commissarissen N.V. HVC.</p>
Deelnemende partijen	<p>Naast het hoogheemraadschap participeren de waterschappen Hollandse Delta en Rivierenland, de hoogheemraadschappen van Delfland en Rijnland in de GR Slibverwerking 2009.</p>
Relatie met programma	<p>Programma 3 van de begroting.</p>
Ontwikkelingen verbonden partij	<p>De GR beoogt in 2018 onder meer fosfaat terug te winnen uit de as van de slibverbranding door HVC.</p>

Financiële gegevens

Financieel belang	<p>In september 2011 hebben de participerende waterschappen hun gezamenlijk belang in N.V. HVC overgedragen aan de GR Slibverwerking 2009. De GR slibverwerking heeft een belang in NV HVC van ca. 12%. Gezamenlijk bezitten de waterschappen hiermee 397 aandelen. Het hoogheemraadschap bezit hiervan 40 aandelen en is heeft hiermee een financieel van belang van 10% binnen de GR.</p> <p>De van de N.V. HVC ontvangen garantstellingprovisie, is de GR verschuldigd aan de waterschappen die garant staan voor het totaal van de leningen. De GR staat garant voor de leningen afgesloten ten behoeve van de slibverwerkingsinstallaties, die NV HVC heeft afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank (als gevolg van aandeelhouderschap B).</p>
Financiële kerngegevens	<p>Zie hieronder.</p>

Vermogen in bedragen

Begroting deelneming		Rekening		
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2016	€ 0	€ 18.044	€ 0	€ 54.506
2017	€ 0	€ 18.044	€ 0	€ 59.723
2018	€ 0	€ 18.044	€ 0	€ 47.622

Exploitatiebegroting

Exploitatieresultaat

Jaar	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2016	€ 456.090	€ 456.090	€ 0	€ 462.984	€ 462.984	€ 0
2017	€ 344.420	€ 344.420	€ 0	€ 349.895	€ 349.895	€ 0
2018	€ 333.510	€ 333.510	€ 0	€ 332.533	€ 332.533	€ 0

Financiële gegevens

Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.

N.v.t.

Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.

Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk. Het is mogelijk dat de begroting wordt overschreden, wat echter een geringe impact heeft voor het hoogheemraadschap, dus niet van belang is voor de overwegingen rond het weerstandsvermogen. De GR Slibverwerking staat per 31 januari 2018 garant voor een bedrag van € 29 miljoen aan verstrekte geldleningen aan HVC. Het materieel risico is per waterschap afhankelijk van het percentage aandelen. Voor Schieland en de Krimpenerwaard is dat 10% (circa € 2,9 miljoen).

Overige risico's.

Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Ook het eigen DB-lid kan niet worden ontslagen door het hoogheemraadschap. Dit geldt wel voor eigen AB-leden. Een ontslagen AB-lid dat tevens DB-lid was, verliest dan ook het DB-lidmaatschap binnen deze verbonden partij. In het geval van deze GR zijn er verder geen bijzondere risico's.

5.1.6 Gemeenschappelijke Regeling Aquon

Gemeenschappelijke Regeling Aquon	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Aquon
Vestigingsplaats	Tiel
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 juli 2011
Portefeuillehouder dagelijks bestuur	Portefeuillehouder Waterveiligheid
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Portefeuillehouder Waterveiligheid
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Watersystemen
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De gemeenschappelijke regeling heeft als doel om op het gebied van laboratoriumactiviteiten te komen tot kennisdeling en –ontwikkeling, vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.
Bestuurlijk belang	Zetel in het algemeen bestuur met stemrecht.

Deelnemende partijen	De waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel, Hollandse Delta en Rivierenland en de hoogheemraadschappen van Delfland, Rijnland, de Stichtse Rijnlanden en Schieland en de Krimpenerwaard.
Relatie met programma	Programma's 2 en 3, 5 van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	Inmiddels is het aantal locaties in 2016 teruggebracht naar twee. In 2018 vindt de afronding plaats van de implementatie van de aanbevelingen uit de strategische herijking Aquon 2.0 plaats. Daarnaast is de focus gericht op het opstellen van een business case voor de concentratie van de activiteiten op één locatie.
Financiële gegevens	
Financieel belang	Het kostenaandeel van het hoogheemraadschap schommelt tussen 4,8 en 5,1% afhankelijk van de zgn. meetvraag
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen				
Begroting	Rekening			
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2016			€ 1.165.101	€ 17.165.757
2017			€ 293.592	€ 16.284.803
2018			€ 0	€ 16.625.059

Jaar	Resultaat Begroting			Resultaat Jaarrekening voor bestemmingsreserves		
	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2016	€ 20.065.400	€ 20.065.400	€ 0	€ 19.471.976	€ 20.754.439	€ -1.282.463
2017	€ 20.194.000	€ 20.194.000	€ 0	€ 21.086.448	€ 21.952.594	€ 866.146
2018	€ 20.956.000	€ 20.956.000	€ 0	€ 22.495.486	€ 22.786.006	€ -290.520

Beleidsmatige, juridische en financiële risico's

Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.

N.v.t.

Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.

Bij een gemeenschappelijke regeling zijn de deelnemende partijen volledig financieel aansprakelijk. Ten eerste staan de deelnemers garant voor de aangegane langlopende leningen (en het rekening courant krediet) naar rato van het aandeel in de jaarlijkse meetvraag. De kans dat aanspraak zal worden gedaan op deze garantstelling achten we minimaal. Ten tweede is het mogelijk dat de begroting wordt overschreden. Beide risico's zijn klein en achten we daarom niet van belang voor de overwegingen rond het weerstandsvermogen.

Overige risico's.

Het bestuurlijk risico van een gemeenschappelijke regeling wordt getypeerd als hoog.

Het hoogheemraadschap kan het algemeen (AB) of dagelijks bestuur (DB) van een gemeenschappelijke regeling niet ontslaan. Wel kan het hoogheemraadschap het eigen AB-lid ontslaan.

5.1.7 Unie van Waterschappen

Unie van Waterschappen	
Identiteitsgegevens	
Naam verbonden partij (VP)	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	1927
Portefeuillehouder dagelijks bestuur	Dijkgraaf
Bestuurlijk vertegenwoordiger in VP	Dijkgraaf (voorzitter dagelijks bestuur)
Ambtelijk coördinator/accounthouder van het hoogheemraadschap	Afdelingshoofd Bestuur, Informatie en Juridisch advies
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten, prestaties)	De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en andere aan de overheid gerelateerde organisaties zoals de VNG.
Bestuurlijk belang	Eén stem in de algemene ledenvergadering (evenredige vertegenwoordiging).
Deelnemende partijen	Alle Nederlandse waterschappen

Relatie met programma	Alle programma's van de begroting.
Ontwikkelingen verbonden partij	Geen bijzonderheden.
Financiële gegevens	
Financieel belang	Contributie welke jaarlijks in de algemene ledenvergadering tegelijk met de begroting wordt vastgesteld. Bij ontbinding van de Unie zijn de waterschappen naar rato van contributiebetaling aansprakelijk voor eventuele tekorten na vereffening. Het aandeel van het hoogheemraadschap in de contributiebijdrage in 2018 bedraagt € 416.844.
Financiële kerngegevens	Zie hieronder.

Vermogen in bedragen				
Begroting	Eigen vermogen		Rekening	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2015			- € 169.857	€ 11.700.521
2016			€ 718.128	€ 11.110.404
2017			€ 827.232	€ 11.453.239
2018			€ 924.709	€ 13.063.613

Jaar	Resultaat Begroting			Resultaat Jaarrekening		
	Baten	Lasten	Resultaat	Baten	Lasten	Resultaat
2016	€ 9.501.000	€ 9.501.000	€ 0	€ 10.703.686	€ 9.815.701	€ 887.985
2017	€ 9.641.000	€ 9.641.000	€ 0	€ 14.066.866	€ 13.768.102	€ 298.764
2018	€ 9.911.050	€ 9.755.686	€ 155.364	€ 10.932.061	€ 10.676.943	€ 255.118

Resultaat in bedragen

Beleidsmatige, juridische en financiële risico's

Veranderingen in het belang dat het hoogheemraadschap gedurende het begrotingsjaar in de VP heeft.

N.v.t.

Risico's in samenhang met weerstandsvermogen.

In 2015 is de Unie een (doorlopende) kredietfaciliteit van twee miljoen euro aangegaan met de Nederlandse Waterschapsbank onder garantiestelling door alle waterschappen. Elk waterschap is hoofdelijk aansprakelijk voor deze garantstelling.
De kans dat de hoofdelijke aansprakelijkheid en/of de garantstelling in 2018 wordt geëffectueerd achten we minimaal, dus is het risico niet van belang voor overwegingen rond het weerstandsvermogen.

Overige risico's.

De bestuurlijke risico's zijn laag, aangezien bestuurders slechts aansprakelijk zijn als er sprake is van wanbeleid. In het geval van deze vereniging zijn er verder geen bijzondere risico's.

Bijlage 2 Gevoteerde investeringsplannen 2018

Onderstaande tabel geeft de te voteren investeringsplannen van 2018 weer, met bijbehorende realisatie.

Programma	Onderwerp	Te voteren investeringsplannen (PB2018)	Gevoteerde investeringsplannen 2018	Vershil te voteren vs. Gevoteerde plannen	Begroot uitgavenpatroon (PB2018)	Gereali-seerd uitgavenpatroon 2018*	Vershil begroot vs. Gereali-seerd uitgavenpatroon
1	HWBP	0	0	0	0	0	0
	Reconstructie primaire wk	600	0	600	600	0	600
	Reconstructie regionale wk	1.510	2.328	-818	1.510	732	778
Totaal 1		2.110	2.328	-218	2.110	732	1.378
2	Wateroverlastopgave	0	1.045	-1.045	0	351	-351
	Verbeteringen Stedelijk Water	150	0	150	100	0	100
	Peilbesluiten en leggers	150	0	150	0	0	0
	Renovatie kunstwerken WS	1.000	245	755	500	79	421
	Waterkwaliteit POP3	0	890	-890	0	300	-300
	Peilscheiding Vliet	0	100	-100	0	45	-45
	Materieel HHSK	0	0	0	0	0	0
Totaal 2		1.300	2.280	-980	600	775	-175

3	Renovatie awzi's	3.685	650	3.035	500	0	500
	Renovatie transportstelsels	0	0	0	0	0	0
	Uitv. studies en efficiëntiepl	125	783	-658	125	-225	350
	Bijdrageregelingen	160	0	160	160	0	160
	Bijdragen aan gemeenten	830	0	830	150	0	150
	Bemonsteringsapparatuur	0	1.000	-1.000	0	2.641	-2.641
Totaal 3		4.800	2.433	2.367	935	2.417	-1.482
4	Duurzaam veilig	0	0	0	0	0	0
	Reconstructie polderwegen	1.800	2.040	-240	1.800	620	1.180
	Vervanging wegbruggen	800	0	800	800	0	800
	Materieel HHSK	323	0	323	323	0	323
Totaal 4		2.923	2.040	883	2.923	620	2.303
5	Verkiezingen	0	150	-150	0	0	0
Totaal 5		0	150	-150	0	0	0
OP	Huisvesting	100	200	-100	100	74	26
	Materieel GIS	80	80	0	80	12	68
Totaal OP		180	280	-100	180	86	94
Eindtotaal		11.313	9.511	1.802	6.748	4.630	2.118

Bijlage 3 Totaallijst lopende projecten op onderhanden werk

Onderstaande overzicht geeft weer de niet afgesloten verenigde vergadering-kredieten per eind 2018 (kosten)

Lopende projecten	Actueel krediet	Kosten voorgaande jaren	Kosten huidig jaar	Restant
Po1	171.490.450	138.772.154	7.883.855	24.834.442
HWBP	166.749.147	138.214.325	6.017.740	22.517.081
Dijkversterking BAS	98.000.000	81.877.441	822.246	15.300.313
Dijkversterking KIJK (Krachtige Ijsseldijk Krimpenerwaard)	18.770.000	8.176.771	3.291.451	7.301.778
Dijkversterking Krimpen	44.155.000	45.662.412	21.328	-1.528.739
Dijkversterking Krimpen 2e fase	2.331.329	718.113	888.530	724.686
Pilot Actuele Sterkte Kijk	1.560.000	1.016.451	245.227	298.322
POV Voorlanden	1.932.818	763.137	748.959	420.722
Reconstructie primaire waterkering	600.000	0	659.478	-59.478
Reconstructie PWK 2018/2019	600.000	0	659.478	-59.478
Reconstructie regionale waterkering	4.141.303	557.828	1.206.636	2.376.838
Bergse Linker Rottekade	198.000	0	163.512	34.488

BLE52 Westerman	0	6.754	-6.754	0
Campings Moordrecht	345.000	69.738	124.408	150.854
Programma Reconstructie RWK 2017-2018	2.845.300	0	921.288	1.924.012
Reconstructie RWK ROTo42 Vlietkade	0	107.055	-107.055	0
RWK 10j BLE036 Bergweg Zuid	335.303	123.317	142.847	69.140
RWK mjp ZPPo49 W'veen kadeophoging	0	31.601	-31.609	8
RWK PPAo16 s'Gravenpark	80.000	79.754	0	246
Vorbereiding RWK bijdrage gemeente	167.700	113.401	0	54.299
Weg onderhoud en kade reconstructie derden	160.000	26.209	0	133.791
Zestienhovensekade Rotterdam	10.000	0	0	10.000
Po2	47.581.785	16.769.372	7.138.789	23.673.624
KRW Kaderrichtlijn water	2.638.370	2.092.844	85.359	460.166
Aanleg NVO KRW 2010-2015	1.057.500	887.410	0	170.090
KRW Vismigratie	55.000	35.041	0	19.959
Nazorgproject NVO	50.000	13.710	5.990	30.301
Ombouw gemaal Schilthuis	1.475.870	1.156.683	79.370	239.817
Materieel	80.000	0	0	80.000
Materieel Slangen tbv Noodpompen	80.000	0	0	80.000

Peilbesluiten en leggers	1.455.478	509.755	159.042	786.681
Maatregel peilbesluit Bergambacht	680.000	280.832	154.041	245.126
Peilbesluit Polder Bleiswijk	75.000	50.956	2.983	21.062
peilbesluit polder Capelle a/d IJssel	400.000	21.548	0	378.452
Waterkwaliteit Informatiesysteem fase 2	300.478	156.419	2.018	142.041
Peilscheiding Vliet	100.000	0	44.936	55.064
Peilscheiding Vlietkade	100.000	0	44.936	55.064
Renovatie kunstwerken WS	4.659.058	1.378.601	794.968	2.485.490
Renovatie kunstwerken 2014	646.442	61.080	213.537	371.825
Renovatie kunstwerken 2015	755.987	623.106	57.096	75.785
Renovatie kunstwerken 2016	650.767	393.155	-7.417	265.030
Renovatie kunstwerken 2017	1.139.803	301.260	353.072	485.471
Renovatie kunstwerken 2018	908.059	0	178.680	729.379
Renovatie kunstwerken 2019	558.000	0	0	558.000
Uitvoer Kaderrichtlijn water 2016-2021	5.256.087	258.408	907.461	4.090.219
Kaderrichtlijn Water 2016-2021	3.756.087	258.408	407.461	3.090.219
Structurele aanpak Kralingse Plas	1.500.000	0	500.000	1.000.000

Veenweidepact	2.825.000	2.213.652	195.309	416.039
Grondverwerving landinrichting	165.000	94.529	0	70.471
Nazorg gemaal Verdoold	2.660.000	2.119.123	195.309	345.568
Verbeteringen Stedelijk Water	858.799	209.882	58.429	590.487
Bijdrage aan verbetering zwemwater Krimpenerhout	181.500	0	0	181.500
Circulair gemaal. Krimpen a/d lek	85.942	27.427	0	58.515
Waterplan Capelle a/d IJssel '14	591.357	182.456	58.429	350.472
Watergebiedsplan	10.211.095	268.712	2.405	9.939.978
gemaal Achterbroek (3.5)	265.517	261.422	4.095	0
Project WGPK 1, 2 en 3 fase A en B	9.945.578	7.290	-1.690	9.939.978
Waterkwaliteit POP3	890.000	0	299.908	590.092
POP3 Inlaten Krimpenerwaard	890.000	0	299.908	590.092
Wateropgave 2015	16.415.398	9.772.594	4.413.944	2.228.859
Automatische stuw gpg 836	232.000	1.802	0	230.199
Besturing gemalen ZPP	88.000	0	26.620	61.380
Gemaal Essenburgsingel	3.500.000	2.973.377	296.440	230.183
Grondverwerving Peil 2010	2.500.000	2.042.266	425.034	32.700
Herijking uitvoeringsprogramma Zuidplaspolder	1.080.000	0	0	1.080.000

herprofilering Waterloop OWA	558.000	2.142	0	555.858
Koppeling 2e Tocht	336.000	20.953	45	315.002
Ophogen percelen Hoekse park-w	225.000	625	-625	225.000
Overstort Bierhoogt	91.000	22.360	0	68.640
Stuw Spoorsloot	644.000	365.800	144.141	134.059
Verbouwing waterafvoer + bouw gemaal Bergweg-Zuid	6.816.398	4.343.270	3.246.290	-773.162
Wateroverlastopgave. Rotterdam 2020	345.000	0	276.000	69.000
Wateroverlastopgave	2.192.500	64.923	177.028	1.950.550
Afkoppelen Coolsingel	150.000	0	0	150.000
Bijdrage Agniesebuurt en Grote kerkplein	1.370.000	0	40.300	1.329.700
Groenblauw dak De Doelen	75.000	0	0	75.000
Klimaat bestendig inrichten omgeving Hildegardiskerk	77.500	0	38.750	38.750
Klimaatbestendig Koningsveldeplein	70.000	0	0	70.000
Urban Waterbuffer bij het Nieuwe instituut	125.000	0	0	125.000
Verbetering waterafvoer polder Zestienhoven	100.000	0	5.661	94.339
Waterberging Berkelplein	50.000	0	50.000	0
Wateroverlastopgave. Rotterdam 2017	75.000	15.000	42.316	17.684
Wateroverlastopgave. Rotterdam 2019	50.000	0	0	50.000
Wateroverlastopgave 2017 personeel	50.000	49.923	0	78

P03	10.860.000	2.290.991	3.764.208	4.804.801
Bijdragen aan gemeenten	50.000	0	0	50.000
Bijdrage Capelle aan den IJssel renovatie riooleindgemaal	50.000	0	0	50.000
Bijdrageregelingen	250.000	0	35.399	214.601
Bijdrageregeling afkoppelen. verh. opp.'15	250.000	0	35.399	214.601
Renovatie awzi's	2.590.000	267.183	762.044	1.560.772
Bellenbeluchting GD	110.000	11.133	1.095	97.772
Bellenbeluchting KO	110.000	12.836	8.917	88.247
KV vervangen LBK en koelmachine	130.000	5.585	21.040	103.375
Luchtbehandeling KV	50.000	0	26.203	23.797
Perscontainers awzi	310.000	0	38.064	271.936
renovatie Zuiveringskr KV'17	600.000	0	378.749	221.251
Renoveren awzi Haastrecht	510.000	154.981	287.353	67.667
Toegangscontrole en beveiligingssysteem AWZI KV	120.000	82.649	623	36.728
Vervanging online meetapparatuur	650.000	0	0	650.000
Renovatie transportstelsels	1.615.000	1.538.137	44.065	32.799
gemaal Westergouwe	1.615.000	1.538.137	44.065	32.799

Uitvoeren studies en efficiëntiepan	6.125.000	485.671	2.897.700	2.741.629
Energiebesparing	125.000	0	0	125.000
Energiebesparing 2017	100.000	33.037	20.152	46.810
Themista praktijkinstallatie	5.900.000	452.634	2.877.548	2.569.819
Wateroverlastopgave	230.000	0	25.000	205.000
Afkoppelen Coolsingel	75.000	0	0	75.000
Groenblauw dak De Doelen	25.000	0	0	25.000
Klimaatbestendig Koningsveldeplein	30.000	0	0	30.000
Urban Waterbuffer bij het Nieuwe instituut	75.000	0	0	75.000
Waterberging Berkelplein	25.000	0	25.000	0
Po4	7.359.472	2.358.811	1.374.452	3.626.209
Materieel	498.000	0	77.032	420.968
Materieel WW	498.000	0	77.032	420.968
Reconstructie polderwegen	6.161.472	1.746.328	1.210.745	3.204.399
Programma reconstructie polderwegen & wegbruggen 2018	3.056.472	109.440	796.083	2.150.950
Programma reconstructie polderwegen & wegbruggen 2019	1.025.000	0	4.853	1.020.147
Programma reconstructie polderwegen 2017	2.080.000	1.636.888	409.809	33.302

Vervanging wegbruggen	700.000	612.483	86.675	842
Vervanging wegbruggen 2017	700.000	612.483	86.675	842
P05	805.000	215.166	263.651	326.183
Bijdragen aan gemeenten	300.000	176.105	1.240	122.655
Ontsluiting awzi Groote Zaag	300.000	176.105	1.240	122.655
Reconstructie eigendommen derden	355.000	39.061	262.410	53.528
vervangen brug KBR-421 en voorbereiden vervanging dammen met duikers	355.000	39.061	262.410	53.528
Verkiezingen	150.000	0	0	150.000
Verkiezingen 2019	150.000	0	0	150.000
OP	1.620.000	986.598	117.741	515.660
Bedrijfsvoering	140.000	118.945	0	21.056
Implementatie E-HRM	140.000	118.945	0	21.056
Huisvesting	425.000	63.535	112.420	249.046
Biwa H9 Sleutelplan breed	195.000	53.068	13.831	128.101
Renovatie. kantoor Maasboulevard	30.000	10.467	24.207	-4.674
Vervangen Gemeenlandshuis 2018-2019	200.000	0	74.381	125.619
Informatievoorziening	975.000	804.119	-6.500	177.381
Basisregeling Grootchalige. Topografie	530.000	540.475	-6.500	-3.975

Digitalisering nieuwe zaaktypen	75.000	0	0	75.000
Realisatie persoonlijk Internet portaal	50.000	0	0	50.000
Realisatie Zaaksysteem V&H+PIP	220.000	211.705	0	8.295
Vervangen geo-infosyst. IRIS	100.000	51.940	0	48.060
Materieel	80.000	0	11.822	68.178
Vervangen landmeetapparatuur	80.000	0	11.822	68.178
Eindtotaal	239.716.707	161.393.092	20.542.695	57.780.920